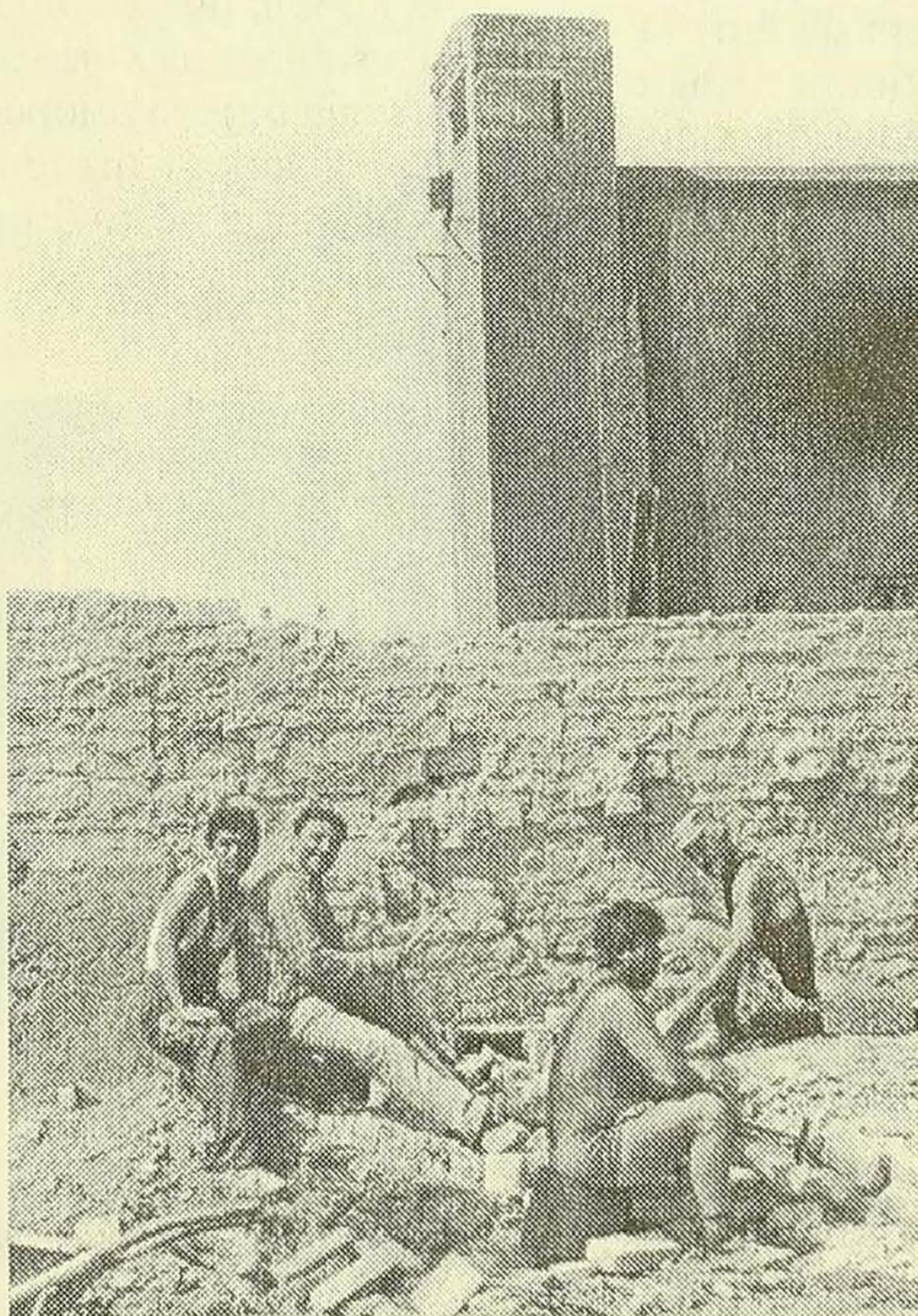

Godina V. ❖ Broj 84 ❖ 14. veljače 1998. ❖ Cijena 2 dinara

SRUŠI KUĆU!

Uredba o mjerama uvođenja finansijske discipline Vlade Republike Srbije, konačno „unosi“ red među nekretnine, kao i u promet motornih vozila. Ostaje do daljnjeg nejasno što će biti s mobilnim telefonima. No, i bez toga sve je jasno.

Ranija socijalistička deviza „Imaš kuću – vrati stan“ je preživjela. Ova Vlada koja vlada, bolje vlada u ime vlade od one. A nova spašavajuća deviza je: „Imaš kuću – sruši kuću: napravi od nje pokretninu“. Onda od srušene kuće, uredno cigle složi na jednu, crijep na drugu, građu na treću stranu zajedno s rogovima, a plac složi na četvrtu. Kada dobiješ takvu pokretninu, zamotaj u celofan (ne mora biti iz uvoza) i zapakiraj svaku ciglu posebno. Na taj način izigrao si Vladinu Uredbu o nekretninama, a od onoga što ti je nekada bila kuća sada imaš turistički suvenir.

Jer, ako su Nijemci imali petlju i srušili zid te komadiće običnog maltera upakirane u celofan prodavali bjelosvjetskim turistima što i mi ne bismo prodavali upakirane cigle i to od vlastite kuće.

E, sad hoće li to netko kupiti, nije bitno. Važno je da se trguje i da se kapital obrće. Pitate, gdje to još u svijetu ima? Pa nigdje, u tome i jeste caka. Treba se na vrijeme dosjetiti.

Kada rasprodaš sve cigle, platiš porez na plac, koji ti još stoji na četvrtoj strani, i taksu za nekretninu, a to je zrak iznad njega, možeš tražiti putovnicu, jer si kao građanin, ispunio svoje građanske obveze prema državi, pardon, prema društvu koje vlada i onda možeš otići u ...

Vojislav Sekelj

Promotivni koncert Ethnokora

Contes barbares

Népkör, 10. veljače, po volji Yu Eko radija u 21 sat. Promocija kazete i CD-a grupe Ethnokor, pod nazivom *Barbarske priče*.

Na prvi, rafalnoj kiši jaja i rajčice podložen, pogled, zar na kraju 20. stoljeća netko još želi pričati barbarske priče? U gradu koji kaska za Europom (a ne znam zbog čega bi trebalo težiti za nečim što odavno nije živo, osim da ga se stigne i iz zasjede ubije), pojavljuje se prva grupa i nosač zvuka s tzv. etnomuzikom. U svijetu je sada već poplava takve muzike, bilo da su to originalne izvedbe muzike nekog naroda, autohtona muzika obrađena na ovaj ili onaj način, ili kombinacija utjecaja raznih naroda prelomljena kroz prizmu muzičara. Ona muzika koju nazivamo autohtonom, danas više nije funkcionalna, nema svoj izraz u sredini u kojoj je nastala, jer te sredine više nema. Tom muzikom se bave gradski intelektualci s nesvjesnom željom za prosvjećivanjem puka, te apstraktne grupe kojoj, po njihovom mišljenju, treba nešto protumačiti. Na kraju koncerta Jovančić je rekao da se to zovu *Barbarske priče*, jer su se na koncertu oni jako „drečili“. Odakle potreba za vraćanjem u, i prezentacijom svijeta barbara? Drečenje dobiva prednost nad kultiviranim zvukom opereskog pjevača i nad muzikom koja je stoljećima stvarana sa željom za čovjekovim izdignućem, za pronalaženjem veće vrijednosti od nagona. Potreba za nespustanim, nekultiviranim, slobodnim od bilo kojih shema, sirovim izražavanjem osjećaja, u civiliziranom barbarskom okruženju možda je želja za jasnim imenovanjem. Kada malo sadržaja odgovara onome što piše na ambalaži, vrijeme je za nazivanje stvari pravim imenom. *Contes barbares* možda ipak najviše govore o tome da je jezik muzike univerzalan i da se samo može praviti razlika između muzike i nemuzike.

Za bazu muzičke obrade uzete su tradicionalne mađarske, makedonske i jedna pjesma iz Baškirije.

Grupu Ethnokor čini ekipa odličnih muzičara: Bákos Árpád (vokal, flaute, koboz), Miroslav Jovančić (violina, koboz, vokal), Zoran Dukić (gitara, šargija, mandolina, vokal), Kucsera Géza (saksofon), Csába Kucsera (bas), Stanko Patarčić (bubnjevi), Mladen Horvat (klavijature) i Vörös Csongor (klavijature) koji su sudjelovali u snimanju CD-a, a na koncertu se grupa pojavila bez klavijaturista. Grafički dio posla za omot uradila je Jasmina Jovančić Vidaković a dizajnirao je Miroslav Jovančić.

Nela Skenderović

kut

Dan svetog Valentina

Sveti je Valentin zaštitnik zaljubljenih. On (je) štiti(o) one koji (se) vole. Jedan je, dakle, od onih Velikih u povijesti. Posvećenik Ljubavi. Pojava koja se oduvijek razumijevala na različite načine. I živila. Jer, premda je u biti pozitivna, ipak se znala očitovati i suprotno. Barem kod ljudi. Koji su, skrivajući je, skloni tako nazivati nešto i što nije.

Ali, vezana je, prije svega, za mlade. Stoga se oni ponajviše raduju. Ljubavi. I to osobito kada je prava. Kada usrećuje druge, a sebe oplemenjuje. Jer, njena je bit u čutnji vlastite radosti zbog uspjeha i sreće drugog. A takvoj se moramo radovati svi! Živjeli!

Tomislav Žigmanov

U povodu donošenja Uredbe o finansijskoj disciplini

Upliv države u džep podanika!

Je li na pomolu nova pljačka građana ove države, na što ukazuju ugledni ekonomski analitičari i čelnici oporbenih stranaka, ili je riječ o ograničenju ustavno zagarantirane slobode i prava građaninu na privatnu svojinu, na što ukazuju pravni stručnjaci (a na što smo oboje, uzgred budi rečeno, pomalo svikli), tek prošlog tjedna donijeta Uredba o mjerama finansijske discipline i izvršenju obveza u 1998. godini Vlade Srbije podosta govori i u prilog zabrinjavajuće neozbiljnosti najviših organa izvršne vlasti u Republici.

Naravno, ovim ne želimo reći kako i na to isto tako nismo svikli. Samo, čini se da do sada podanici nisu obraćali dovoljnu pozornost na činjenicu njezine samovolje, budući da su bili „obuzeti“ nebeskim stvarima. Jer, sjetimo se samo kako se do skora olako trgovalo tuđim životima, kako su prodavane sudbine ljudi u bescejenje, kako je već većina osiromašila... za rad samovolje i hirova moćnika, a bez većeg protivljenja puka. A u slučaju najnovije Uredbe, kako drugačije protumačiti činjenicu da se tako važno područje života jedne države kao što je finansijsko uređuje naprasno donijetom uredbom a ne zakonom do li na taj način kako je još jednom po srijedi golo manifestiranje bahate moći. Jer, postavlja se pitanje, zar se može dogoditi da jedna država svoja najvitalnija područja regulira ad hoc rješenjima, a ne dugoročno i sistemskim mjerama.

U kontekstu ovoga, kao drugi vrlo prijeporan moment nada se i to što je ovu Uredbu usvojila Vlada čija se, po svemu sudeći,

legalnost sada već može opravdano dovesti u pitanje. Naime, kao što se zna, premda su izbori za republički parlament završeni u rujnu prošle godine, do sada, dakle ni nakon skoro šest mjeseci, nije konstituirana nova vlada. A ona ne samo da treba definirati novi cjeloviti program, nego mora dosta precizno urediti sva područja društvenog i državnog života. Samim tim, dakle, i finansijskog poslovanja, te ih prevesti u zakonska rješenja. Hoće li onda nova vlada ovu uredbu ukinuti ili je tek ovo priprema za nešto još gore?

Druga je stvar, nećemo reći manje važna, što se iza ovoga krije, po svemu sudeći, novo uvlačenje novca iz privatnih džepova u državne ruke, pardon, ili kako netko reče, u ruke onih 100 najmoćnijih i njihove malo brojnije svite. Znači, ponovno je na djelu Dafina ali sada s prikivenim likom.

Doda li se tomu već poslovično poznato funkcioniranje naših banaka, čiji je credo „ni ljepših zdanja ni manje gotovog novca na šalterima neljubazna osoblja“, dodatno usložnjava problem. Tako će se još jače naglasiti na planu simbolične važnosti uloga i značaj institucija državnog sistema. A tko li će tek kupiti kuću ili prodati auto, te izvlačiti, naravno kada ih bude bilo, po tisuću dinara? Stvarat će se izgleda, barem po najavama vlasnika za promet nekretnina i situacije na tržištu automobila, mimo države događanje prodaje. Dakle, možda će se dogoditi kosovizacija i Srbije u ovome području.

Na koncu, postavimo i jedno obično pitanje. Što li radi naša oporba, osobito ona koja se kuša legitimirati kao demokratska, osim što izdaje blijeda priopćenja i što je zauzeta međusobnim pljuvanjem i vijanjem mangupa u vlastitim redovima? A, čini se, trebala bi činiti i nešto drugo!

Tomislav Žigmanov

Tipp-Optika
Maksima Gorkog 26
SUBOTICA
Telefon: 551-045

RADNO VREME:
Radnim danom 9.30-12.00
16.30-19.00
Subotom 9.00-12.00

Prepisivanje očnih pomagala i davanje saveta za korišćenje istih, svakim radnim danom od 17.00-19.00

POSEBNE POGODNOSTI:
-10% popusta kod gotovinskog plaćanja
-plaćanje u više rata
-mogućnost žiralnog plaćanja

Klupizmi

- Predsjednik se ne smije saginjati. Past će mu kruna s glave.
- On se za sve pita, a ni za šta ne odgovara.
- Tek kada prijedemo granicu, počinju nas cijeniti.
- Istina će u Crnoj Gori pobijediti, ako bude po Momiru.
- Da bih sačuvao istinu, odlučio sam se za laž.
- Budimo otvoreni. Mi smo zatvoreni.
- Naš narod je zreo. Zato ga vlast cijeni.
- Za nama ostaje XX. a ispred nas XIX.
- Prema statističkim podacima MUP-a na Kosovu je najmanje nevinih. Zato je u porastu natalitet.
- Pokazao je zube i to umjetne.
- Jugoslavija je sve bliže Zapadu preko Dalekog istoka.

Dužo Ruzje

Ovaj broj „Žiga“ izašao je uz potporu Fonda za otvoreno društvo

Elektronsko izdanje „Žiga“ može se čitati na BBS-u Tipp-Topp Systema Subotica. Telefon: 024/552-552

Čitajte nas i na Internetu: www.tippnet.co.yu/zip/

Preplatite se na „Žig“

Cijenjeni čitatelji, ukoliko želite „Žig“ redovito dobivati i ove godine na Vašu kućnu adresu molimo Vas da se preplatite. Tako ćete ujedno pripomoći njegovom daljnjem izlaženju. Cijena godišnje pretplate je 50, a polugodišnje 25 dinara za Jugoslaviju, a za inozemstvo protuvrijednost za godišnju pretplatu iznosi 50 DEM. Preplatiti se možete na žiro račun

HKC „Bunjevačko kolo“
broj 46600-678-7-3551
s naznakom „za Žig“,

ili u prostorijama Uredništva, Trg cara Jovana Nenada 15.

Molimo Vas, uz pretplatu naznačite i Vašu adresu.

„Žigov“ NASLOV IZMEDU DVA TJEDNA

НАНАС ПОЧЕЛА ДА ВАЖИ УРЕДБА ВЛАДЕ СРБИЈЕ О ФИНАНСИЈСКОЈ ДИСЦИПЛИНИ И ИЗВРШАВАЊУ ОБАВЕЗА У 1998.

КАКО КАЖЕ ДРЖАВА

VEČERNJE NOVOSTI,
subota, 7. februar 1988.

ŽIG

14. veljače 1998.

broj 84

Izdavač: HKC „Bunjevačko kolo“

Adresa: Trg cara Jovana Nenada 15, 24000 Subotica

E-mail: Zig@tippnet.co.yu

Tel: ++381 24 28 334

Žiro račun: 46600-678-7-3551

Osnivač:

Vojislav Sekelj

Glavni i odgovorni urednik

Tomislav Žigmanov

Uredništvo:

Jasmina Bačić, Mirko Kopunović, Vojislav Sekelj

Tehnička urednica:

Jasmina Bačić

Tisak: „Globus“, Subotica

List je registriran kod Ministarstva za informiranje Republike Srbije pod brojem 1620 od 25. travnja 1994. godine.

ŽIG

izlazi svake druge subote

Strateška taktika iliti gubitak dobitnika

U politici suma malih taktičkih koraka određuje strategiju, ili iz strategije proizilazi i diktira taktiku, nije retoričko pitanje, već iz toga odnosa proistječe politička klima i stanje zdravlja društva.

Postoje u povijesti društva i država stabilna vremena, kada je politička taktika ispred strategije, ali ne iznad. Ali u smutnim vremenima, politička strategija i partija, stranaka pa i država mora biti iznad i ispred taktike i sitnog „šibicirenja“. U takvim vremenima strategiju dijelom određuje i prati moralna komponenta političkih aktera, te puna odgovornost i obveze.

Iz ovoga kuta možemo suditi i o stvaranju raznih principijelnih i neprincipijelnih koalicija na raznim razinama i raznim povodom. U biti, na našim političkim prostorima taktika je ujedno i strategija, odnosno strateški ciljevi i platforme ne postoje. Napose se ovo odnosi na našu oporbu.

Tako ovih dana predsjednik Saveza vojvodanin Mađara i gradonačelnik Subotice József Kasza uži je pozornosti političke javnosti, što samo po sebi nije loše. Gospodin Kasza ovih dana bio je primljen od predsjednika SR Jugoslavije Slobodana Miloševića, o nečemu su se dogovarali, a jesu li se i dogovorili još se ne zna. Dogovarati se treba, ali? Zna se tko je ovdje najjači taktičar i stoga možda prejudiciram da je gospodin Kasza gubitnik. Gubitnik, s obzirom da gospodin Milošević smatra kako su sva pitanja i problemi nacionalnih manjina u Jugoslaviji riješena po najboljim svjetskim receptima. I u biti (ako se strahiramo Kosovo) predsjednik države možda je u pravu. Međutim, pravih problema gospodin Milošević ima s većinskim narodom države, jer upravo njihovi nacionalni interesi do danas niti su postavljeni, niti ih ostvaruje, a ako je ugrožen većinski narod, onda su manjinama dovoljne i mrvice, kao što su npr. ulične table ispisane na više jezika. I dok se ne riješe globalni nacionalni interesi većinskog naroda, nemoguće je rješavati manjinske interese je simbolika i čista taktika.

Dalje, ne znamo što je ovdje taktika što strategija, ali je poznato da je predsjednik SR Jugoslavije primio predsjednika SVM Józsefa Kaszu. No, isto je tako notorna činjenica da predsjednik SR Jugoslavije Slobodan Milošević do danas nije u radni ili kurtoazni posjet primio predsjednika Crne Gore Milu Đukanovića. Slijedi da je predsjedniku SR Jugoslavije više stalo do dvojezičkih natpisa na tablama ulica, nego do stanja u jednoj, istina mnogo manjoj, članici zajednice.

Što je ovdje taktika što strategija, ne zna ni naša oporba. Ipak, važno je da se zna krivac, a to su neovisne novine i zavisni novinari.

Vojislav Sekelj

Sloboda, carica i huškači

Subotičani su pre nekoliko godina doživeli ono što se proteklih nedelja događalo Novosadanima: žestoke rasprave povodom demokratski donete odluke da se za Dan grada odredi datum iz dalje prošlosti, umesto onog iz 1944. Otud, verovatno, i nisu začuđeni žestinom i bezobzirnošću koju su u glavnom gradu Vojvodine ispoljili socijalisti i ostali protivnici demokratije.

Miloševićeva partija u Skupštini Novog Sada ima samo šest (od 70) odbornika i praktično nema nikakvog uticaja na donošenje odluka. Glasovima građana potisnuti na margini, socijalisti pokušavaju da se vrate na gradsku političku scenu upotrebom onih sredstava koja su bila tako efikasna pre deset godina. Preko lokalnog lista „Dnevnik“ i mesnih ispostava Radio-televizije Srbije danima je vođena besomučna kampanja protiv proglašenja 1. februara za Dan grada. (Taj datum, inače, nosi povelja kojom je Marija Terezija proglasila Novi Sad za slobodan kraljevski grad.)

Pomenuta i ostala kontrolisana glasila potpuno su ignorisala obeležavanje 250. obljetnice gradskog života Novog Sada. Kako bi prikriji da grad nešto slavi, socijalisti su angažovali „prvoborce“ iz 1988. Osim što su „Dnevniku“ pisali gnevna pisma i RTS-u davali još gnevnije izjave o „nena rodnoj vladavini“ bečke carice (i njenih današnjih pristalica), oni su položili vence na grob nekadašnjeg novosadskog gradonačelnika Svetozara Miletića i na njegov spomenik u centru grada. Na tom mestu su, čak, pokušali da održe nekakav miting protesta protiv 1. februara, uključivši u njega i rukovodstvo organizacije bivših boraca (SUBNOR-a). Sve je ispalo i krajnje bledo, jer je na skup umesto mase tobože nezadovoljnih građana došlo stotinak mitingaša iz osamdeset osme.

Još bleđi su njihovi argumenti: te je pomenuta carica mrzela Srbe i uz pomoć rimskog pape prekrštavala ih na svakom koraku, te srpski narod slobodu stiće krvlju a ne kupuje je zlatom, te neprijateljske snage rade o glavi Srbiji i nastoje da vaskrsnu crno-žutu monarhiju. Ne želeći da se sami bruka-ju, socijalistički čelnici su u prve linije ponovo gurnuli davno potrošene kadrove iz jogurt-revolucije – one koji su svojevremeno klicali Miloševiću, potom uzdizali u nebesa razne martiče, babiće, karadžiče, arkane i slične.

Pošto nemaju podršku građana, socijalisti još jednom pokušavaju da ih zaplaše onima koji su iz sigurne zavetrine pozivali da se gine za „srpsku Baranju“ i „srpsku Semberiju“, Srbiju od Horgoša do Dragaša i Knina itd. Upotreba ratnih huškača, zakletih protivnika mirnog suživota ljudi različitih nacija i vera, pokazuje da socijalisti i ubuduće neće birati sredstva kako bi opstali na vlasti, odnosno povratili vlast.

Demokratska borba za vlast nije ništa strašno. Opasno je, međutim, kad se u toj borbi zloupotrebljavaju mrtvi, u ovom slučaju negdašnji gradonačelnik svih Novosadana Miletić, kad se preti inoplemenicima i inovercima, kad se prekraja istorija kako bi se dokazalo da jedan narod mora imati više prava od drugih. Upravo tako su, zar ne, počele pripreme za krvave godine rasplesa 1991-1995.

Mihal Ramač

Nakon rođendana

Kada su subotički odbornici pred više godina pokušavali ustanoviti novi dan grada i vezati ga za dobivanje statusa slobodnog kraljevskog grada, dobivali su od lokalnih patriotsko-otadžbinskih snaga različite etikete iz već poznatog repertoara.

No, nije prošlo mnogo vremena, a pokazalo se da se gradska povijest ipak ne zaboravlja u gradovima diljem Vojvodine. U tom valu, od većih gradova probudio se i Sombor, nekadanje sjedište Bačko-bodroške županije, u kome su se rasplamsale rasprave o grbu grada, točnije otvorena je lavina napada na prijedlog da službenim grbom postane grb slobodnog kraljevskog grada Sombora iz terezijanskoga doba. Uskoro se potom i većina novosadskih odbornika odlučila ustanoviti dan donošenja gradske povelje kojom je Novom Sadu dodeljen status slobodnog kraljevskog grada. Tako su Novosadani ove godine vrlo svečano i bučno proslavili svoj novi rođendan, a zanimljivo je i da su i neki prorežimski povjesničari podržali obilježavanje 1. veljače 1748. godine, kada je donešena rečena povelja.

Nakon prve postkomunističke gradske proslave novog rođendana glavnog grada Vojvodine, može se slobodno reći da su time otvorena vrata za daljnja preispitivanja povijesti vojvodanskih gradova i vojvodanskog prostora, a pompeznost i dignitet kojom je elibertacija obilježena u Novom Sadu trebala bi biti putokazom i za subotičku općinu prigodom narednog obilježavanja 1. rujna 1779. godine.

(j. h.)

NAV RATITEI
 Čekamo Vas svaki dan od 12 do 22
 (osim ponedjeljka).
 MENI od 12 do 16 sati
 PO POPULARNOJ CENI.
 Pripremamo i druge kulinarske dukate (specijalitete).
 ORGANIZIRAMO svadbe, prigodne svečanosti, poslovne
 ručkove, večere, razne godišnjice, godišnjica prvog poljupca,
 godišnjica... izmislite sami, nije teško, lepše je i lakše.
 DODITE
 izvedite obitelj na nedeljni ručak bar jednom nedeljno.
 SVAKE NEDELJE BUNJEVAČKA UŽNA.
 PRIJATNOI
 Prošetajte do PRERADOVIĆEVE 4.

30-136

Dvo/TV/jednik

ZIG Koncentriraju se „Tomahawci“ na nosačima aviona USA, u pomoć dolaze u Zaljev i britanski „Tornadosi“ (to su oni što uzleću i sleću vertikalno), a kratak predah je dobio Irak zbog Olimpijade zimske u Naganou, Japan. Sve miriše da će se ovog puta ići do kraja, a ne kao 1991., kraj uništavanja biološkog i kemijskog oružja ispod 68 palača, a koje prijete cijelom Bliskom i Srednjem Istoku, i konačno rušenje g. Sadama. Biti će vrlo neugodno budućim nekim demonstrantima u Beogradu ako ne budu mogli više uzvikivati svoju čuvenu parolu ili slogan, zbog koje je oficijalno protestiralo iračko veleposlanstvo. S obzirom na stanje ljudskih prava u njegovoj Bjelorusiji, moguće kao zamjena u parolu uleteti g. Lukashenko, jer se ime onog sjevernokorejskog „demokrate“ teže pamti, a lako zaboravlja, a g. Castro Vjerni se popravlja pod starost pa ispada iz šeme za usporedbu. Teško da će biti diplomatskog rješenja, dočim je Izrael razmjestio na svojim granicama „patriote“, antiraketne sustave koji koštaju ko Sv. Petra kajgana, i podijelio naciji zaštitne maske, a Turci već ušli preko iračke granice u Kurdistan. Čim su „tomahawci“ iskopani, jaši se na ratnoj stazi! To smo naučili još iz „Winnetoua“ kao školarci!

ZIG Na domaćem terenu uvodi se bezgotovinsko plaćanje kupoprodaje nekretnina, u što se računaju i automobili, a maksimum „keša“ kod plaće je 1.000. dinara. Ako je netko naivan pa proda tako stan ili kuću za uplatnicu kod neke banke, a ta poslije nema novca da isplati ni dinara, a šta se tu može, država je imala dobru volju! To je sve za ne povjerovati, ali poslije mogu doći i drugi biseri iz arhiva administrativnog socijalizma: točkice, R-

karte, bonovi itd. A di su vam novci, moji sinovci, tako pjeva Dole Balašević!

ZIG Kada smo kod Bosne i Hercegovine, protektor Westendorp je odabrao plavo polje s ukošenim žutim trokutom i osam bijelih zvjezdica uz hipotenuzu, kao buduću zastavu, budući se entiteti nisu mogli dogovoriti! Zastava je lijepa i djeluje posve europski, to joj je poruka, što bi rekli semiotičari, teoretičari znakovlja. Na tu zastavu neće ići nikakav „bosanski grb“, ne daj Bože. Ne zato što ne znam kako to izgleda i što je to, već zbog mogućeg rdavog predznaka o budućnosti te države. Kako bilo da bilo, barjak se zavijorio na East Riveru pred palačom Ujedinjenih naroda. Opasni su svi ti carlosi, pa i Westendorp, a čovjek zna matematiku i Pitagorin poučak, da zbir kvadrata obje katete (srpske i hrvatske) mora biti jednak kvadratu nad hipotenuzom (bošnjačkom, tj. muslimanskom). Trojanskog rata više neće biti, tko je napisao taj kazališni komad?

ZIG Najskuplji film u povijesti „Titanic“ uspješno plovi po ekranima svijeta, a tek stiže na video, Internet itd. po svoje tantijeme. To zorno pokazuje kako ljude neodoljivo privlače tuđe velike nesreće (svojih nedaća imaju dosta) povezane s glamurom bogatstva, lijepih žena, ljubavi – a propast svega toga kao dokaz da je čovjek nemoćan pokraj velikih sila prirode, katastrofa i kataklizmi. Ali čovjekova borba, nada i vjera je dovoljan raison d'etre (razlog bitka) i zbog toga svi plaćaju dva-tri sata magije i iluzije velikog filma o tome, u mraku kino-dvorane. „Život je san“, što je napisao Calderon de la Barca, pokraj drugih tisuću i šesto drama svojoj staroj Španjolskoj. A snovi znamo kakvi sve mogu biti! Laka vam noć!

Milivoj Prčić

Zeleno jedinstvo razlika

Gost „Novinarske tribine“ Otvorenog sveučilišta 4. veljače bio je savjetnik za kulturu i informiranje u Veleposlanstva SAD John Brown, te je tom prigodom održao predavanje o američkom modusu življenja pod nazivom „Jedinstvo različitosti“.

Na popularan, pomalo turistički način on je izložio kako se kroz razlike može doći do one formule življenja koje obećavaju bolji i brži život. Istaknuo je kako su SAD „pune“ i satkane na razlikama počev od geografskih, etničkih, socijalnih, klimatskih, generacijskih, regionalnih, te kako te razlike kroz razne simbole doživljavaju Amerikanci. Opći simboli „upravljaju“ načinom života svakog Amerikanca, a oni su: Coca-cola, Miki maus, Disneyland, Mc Donalds, novac, brzina... Ti simboli šire osjećaj prava jednakosti svakoga čovjeka i garantiraju mu sigurnost i omogućuju razvoj, bez obzira kojoj grupi, klasi ili asocijaciji pripada. Sve to određuje da Amerikanac svoju državu osjeća i shvaća kroz nacionalni patriotizam.

Govoreći o novinstvu, rekao je kako su novinari visoko svjesni svoje profesionalne uloge i tako se prema javnoj riječi odnose, a tu visoku profesionalnost omogućuje postojanje snažnog javnoga mnijenja, pa samim tim i tržišta. Iz ovoga proistječe da svaki građanin Amerike ima široku mogućnost izbora izvora informacija za provjeru, te da lokalni mediji dobivaju sve značajniju ulogu u formiranju određene grupe ili asocijacije ljudi, koji se po principu jedinstva razlika udružuju i ostvaruju svoja prava, ambicije i drugo.

Sve to čini Ameriku jedinstvenu u razlikama, te nameće američku kulturu svijetu. Slušatelju tribine nametnuo se jedan od mogućih zaključaka: rečeni simboli izražavaju jedinstvo u razlikama, ali oni su bliži znaku, imaju upotrebnju i funkcionalnu dimenziju, te ne zadiru u bit i dušu čovjeka. Europljanin, a napose mi, simbole određuje iz dubine, vezani su za identitet, ontološka komponenta je daleko snažnija, a samim tim više opterećena i obojena prošlošću. I stoga ovdje umjesto nacionalnog patriotizma dominira i prevladava nacionalni nacionalizam, koji se, na žalost, svakih 30 ili 40 godina stavlja na probu. A Europa, i napose mi, živimo simbole kao suprotnost jedinstva u razlikama, što nas često vodi na stranputicu. Tako ovdje umjesto da se učimo živjeti, mi se neprestano sukobljavamo s pitanjem identiteta od pojedinca do države. I tako u pitanju su konačno ipak dva načina pristupa fenomenu življenja, a veliko je pitanje ima li čovječanstvo volje i snage da ovu civilizaciju povede putem jednog globalnog humanizma gdje razlike mogu biti različite, a da ne ugrožavaju polja jednakosti i različitosti.

(v. s.)

Kablovske zagonetke (IV.)

0990-800-888

Pažljiviji kasnovječernji gledatelji lokalne kablovske televizije vjerojatno već napamet znaju značenje broja u naslovu članka. No, ostali zaslužuju objašnjenje.

Na programu SuCATV-a na kojem se do navečer prikazuje Disney channel, subotički kablovski vrhovnici su odlučili nakon toga prikazivati nam Sky box office. No, umjesto gledanja filmova, gledatelji filmove s ovog programa mogu samo slušati, dok im za gledanje preostaje snježni ekran s tekstom TO VIEW CALL 0990-800-888. Jednostavnije kazano, program je kodiran i ne može se gledati (osim prvih nekoliko minuta filma i reklama između filmova).

Sve to ne bi bilo čudno da traje već tjednima (još malo pa će se moći kazati i mjesecima), a da nitko od nadležnih nije to primijetio i darivao nam neki TV program koji možemo i gledati, a ne samo slušati. Ako ništa drugo, mogli bi staviti drugi Sky filmski program, možda vratiti Sky news, prebaciti BBC World service, a za slušanje filmova mogu biti korištene i većini nedostupne hiperfrekvencije.

(j. s.)

Ustupljeni stupci

FALA BOGU I PARTIJI

U povodu teksta Zlatka Romića „Zvučne štetočine, objavljenog u prošlom broju „Žiga (strana 3), u Redakciju je stiglo pismo Šabana Stipića (bez adrese) kojega, umjesto teksta našeg suradnika, prenosimo u cijelosti bez ikakvih lektorskih zahvata.

POŠTOVANA REDAKCIJO
200 NA SAT NAZAD U 1. MILENIJUM.
STID, SRAM, BEDA, JAD, MOŽDA PARANOJA ILI MOŽDA SAMOUMIŠLJATOST
INTELEKTUALCA. NE, NIJE SETIO SETIO SAM SE, PA TO JE DEMOKRATIJA KOJE SU
PUNI SVI NAŠI MEDIJI, PA TAKO I OVAJ BEDNI JADNI ISPUŠENI I MALIGANIMA
ISPUNJENI „ŽIG“. MALIGANI KOJI TEKU IZMEĐU REDOVA U TEKSTOVIMA ŠTO SE
POJAVLJUJU U TAKO „INTELEKTUALNOM I GRAFIČKI UREĐENOM PAPIRU“ JESTE
PAPIRU, JER DOK IMA TAKVI RAZMIŠLJANJA, OBJAVLJENI GLUPOŠTI U ŽIG-u TO SE

Bunjevci i Hrvatska enciklopedija

Nedavno je Hrvatski leksikografski zavod započeo pripreme na novoj hrvatskoj enciklopediji.

Za neupućene, podsjećamo da je hrvatska enciklopedija, premda dugo u pripremi, bila tema jer je izašla za vrijeme NDH, a jedna od najboljih enciklopedijskih izdanja izašla na teritoriju bivše Jugoslavije. Izašlo je samo prvih nekoliko tomova, a za bačke Bunjevce je najznačajniji III svezak u kojem su dani osnovni podaci o ovoj skupini Hrvata. U sastavljanju odgovarajućih odrednica o bačkim Bunjencima, sudjelovali su naši tadašnji najbolji umovi – Matija Evetović, Petar Pečić, Ive Prčić, Zdravko Šokčić i drugi, koji su znanstveno objelodanili najvažnije podatke iz naše povijesti i kulture. Rad na prvoj Hrvatskoj enciklopediji započeo je još tridesetih godina, u doba Kraljevine Jugoslavije, a splet političkih okolnosti odredio je njenu sudbinu – budući je izašla za vrijeme NDH, nije bilo moguće nastaviti rad na njoj u komunističkoj Jugoslaviji.

Ono što je danas mnogo važnije jest uključivanje najboljih suvremenih bačkih umova u pripremu odrednica za ovu Hrvatsku enciklopediju (podsjetimo samo koliko malo ljudi u Hrvatskoj zna za Đuru Stantića – u Enciklopediji JLZ se pogrešno navodi kao Đorđe Stantić, a potom za Ivana Sarića, za nogometni klub „Bačku“, „Bačkiste“ reprezentativce – Dr. Remiju Marcikića, Netoja, ostanemo samo na terenu sporta). Ostavljajući po strani pojedinačne slučajeve koji su po prirodi stvari (prostorno) bliži Leksikografskom zavodu, nužno je naše ozbiljno sudjelovanje u radu na Hrvatskoj enciklopediji – kroz stvaranje institucionalnih pretpostavki na razini Hrvatska-Bačka, a potom i u samoj Bačkoj, s tim da bi suradnja morala biti obostrana, kako će onda biti i korist.

Naše uključivanje u taj prvorazredni projekat je jedna od najvažnijih aktualnih zadaća hrvatskih kulturnih udruga u Bačkoj!

Čitatelj

(ime i adresa poznati su redakciji)

Počistiti svoje dvorište

– Mišljenja smo da je bespredmetno dalje odgovarati i reagovati na napise u novinama a u vezi privodenja „dosadašnjeg“ predsjednika SGS Slavka Paraća, te primene i poštovanja zakona. Smatramo da svako prvo treba da posprema svoje dvorište. Istina, po tom pitanju, naše dvorište je „malo“ – rekao je na početku konferencije za tisak sadašnji predsjednik Saveza građana Subotice Ilija Šujica o velikom broju reagiranja općinskih čelnika SPS-a na taj događaj, nakon čega je pročitano njihovo priopćenje o „suradnji“ SVM-a i SPS-a. Osnovno je stajalište SGS-a da je traženje rješenja SVM-a putem dijaloga s vladajućom strankom „opravdano i korisno“. Međutim, ono što je u tome prijeporno sadržano je u pitanju legitimiteta SVM-a, budući da, po mišljenju SGS-a, SVM ne može biti „jedini predstavnik Mađara i da ostvaruje političke dogovore u ime svih Mađara“. Isto tako, oni su izrazili strahovanje da „njihova tešnja saradnja može realno dovesti do dominacije dvopartijske vlasti u gradu, što u suštini nije dobro za razvoj demokratije i pluralizma“.

Također, na konferenciji su date još dvije informacije. Prva se odnosi na Vladinu Uredbu o uvođenju financijske discipline. U povodu toga SGS će u subotu, 14. veljače, u prostorijama Otvorenog sveučilišta organizirati javnu raspravu. Druga informacija se odnosi na redovitu aktivnost SGS-a: osnivanje mjesnih organizacija. Do sada su osnovane tri mjesne organizacije: u Mjesnoj zajednici „Graničar“ (predsjednica je Márigit Jánós), u Mjesnoj zajednici „Peščara“ (predsjednica je Janja Milenković) i u Mjesnoj zajednici „Palić“ (predsjednica je Gizela Bogar).

Ilija Šujica novi predsjednik

Dosadašnji predsjednik SGS-a Slavko Parać, zbog konotacija u javnosti njegovog pritvaranja, odlučio je do okončanja sudskoga spora svoju funkciju predsjednika privremeno „zamrznuti“. Izvršni odbor SGS-a je njegovu odluku prihvatio, te na tu dužnost postavilo Iliju Šujicu.

(v. s.)

Dodir čarolije...

Ulica Borisa Kidriča. Robna kuća „Beograd“ ...

Nekada najslavnija zakrpa za „rupu“ na korzou“, objekat koji je građen na svečanom kamenu temelju, uz obaveznu prvu lopatu... Godinama ponos grada i ove ulice... Sada... tuga. U prizemlju nešto malo krpica i knjižarske robe, na prvom spratu zjapi praznina koju ometaju tri kauča nepoznate starosti. Na drugom gomila tanjira i dva-tri lusteru. U samoposluzi – četke i metle. Nedostaje još samo „Plavi radion“... Sve u svemu, u celoj kući robe kao na malo bolje tezgji na „buvljaku“...

Kupaca nigde ...

Prema ulici, na uglu s Engelsovom (Kidrič, pa Engels?!) – novootvorena burekdžinica „Stari grad“. Sada se zove – „butik peciva“ ...

U izlogu već mesecima stoji plakat: 35 godina Robnih kuća „Beograd“ ...

I slogan: Dodir čarolije!

A u pustom holu u prizemlju grupa Kineza. Razgledaju. Klimaju glavom: valjaće ...

Čarolija se polako gubi u februarском sutonu...

Kiro

Na Tribini u Maloj Bosni

Predstavljena povijest i rad „Matije Gupca“

Sada već tradiciionalna Tribina, koja se održava svake druge nedjelje u mjesecu u Maloj Bosni, u veljači je bila posvećena povijesti i radu Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva „Matija Gubec“ iz susjednog sela Tavankuta. Tako je u nedjelju, 8. veljače, pred prepunom dvoranom malobošnjačkog župnog ureda, o povijesti ovoga Društva govorio dopredsjednik Tomislav Žigmanov, dok je o povijesti slamarstva i trenutnom radu „Matije Gupca“ govorila Jozefina Skenderović, također dopredsjednica.

Istom prigodom prikazana su i dva filma preko videa: jedan je kolaž o aktivnosti „Gupca“ tijekom pedesetogodišnje povijesti, kojega je načinio apsolutni režije Branko Ištvančić, bivši predsjednik, a drugi je dokumentarni film Ive Škrabala „Slamarke divojke“ iz 1972. Četdesetak nazočnih je s velikim zanimanjem pratilo izlaganja, a nekoliko ih je sudjelovalo u diskusiji. Najzanimljiviji dio razgovora bio je onaj o potrebi da se i u Maloj Bosni osnuje jedno kulturno društvo.

(lj. k.)

NE MOŽE ZVATI NI NOVINA, NI TI TISAK PA ČAK I U ŽUTA ŠTAMPA JE ESEJ ZA VAS. (2 - x) LI (g - k)

ČITATELJEVI I LOKALNU RADIO SUBOTICU ZBOG ČESTITKI I YU-BKO, KER, MINI RADIO. BORAVILI STE U ZLROMIČU SUBOTIČKE NOVINE, PA I TAMO JE SPISAK ČESTITKI KOJE SE EMITUJU U DJELJOM. NI POMISLIT MI SE NE DA ŠTA BI BILLO KAD BI VI GOSPODO BILI LIDERI STRANKE, NE U BOŽJE, PA JOŠ DA JE VLADAJUĆA NAROD - ČURKE, TO JE VAŠA TEORIJA. PITAM SE KOJEM POZEMALJSKOM STVORU SVRSTAVATE VAŠE ČITATELJEVI NISAM PROČITAO VEĆINU OD VAŠIH JAVLJENIH BROJEVA (FALA BOGU I PARTIJI) ALI SAM SE SAD UVERIO DA SAM AKO NIŠTA DRUGO OBJO BAR NA SLOBODNOM VRIMENU, JER BI VAM IZGLEDA POSLI SVAKOG BROJA IMO ŠTA UKAZATI TO GOSPODO IZ ŽIG-a PRIJATELJSKI VAM SKREĆEM PAŽNJU DA SE NE SLUŽITE OKAVO NE POSUNIM I UVREDIJIVIM TEKSTOVIMA. NA KRAJU VAS ŽELIM POZDRAVITI I PODSETITI ŠTA SU U OJE VRIEME REKLI:

U LJEM ŠEKSPIR -

O ŠTO GA LJUDI ČINE ŽIVI I POSLE NJIH, DOBRO SE ČISTO SAHRANJUJE SA LJUDIMA.

AN DIELA BRJER:

JE IIPAK BIO PISACI MORALIST MNOGI I JUDI UPROPASTE JEDAN DEO SVOG ŽIVOTA U STOJANJU DA NAKAOSTE DRUGIMA.

MIPJIMENTI I RPIPETI KORISTENI U OVOM MALOM OSVRTU IZVADENI SU IZ TEKSTOVA SAMO OG BROJA ŽIG-a. MOLIO BIH VAS DA NADIETE PROSTORA U SLEDEĆEM BROJU I OBJAVITE OVO IMO. NEĆU GA DO TADA OBJAVLJIVATI NA POMENUTIM TAI ASIMA RADIO STANICA JER BI GA TAKO NE LJUDI MOGLLO ČUTI.

ŠARAN/STIPČE

Doista su u nas rijetki oni javno angažirani ljudi koji hrabro govore o velikim i ozbiljnim problemima našeg društva a sa stajališta konkretnog humanizma. Jedan od takvih je i naš sugovornik. Naime, od početka naših kolektivnih tragedija, očitovane kroz ubistva, rat i razaranja, on se angažirao beskompromisnom kritikom jednog takvog nacionalnog projekta stavljajući pritom u zaštitu živote takozvanih običnih ljudi. Dakle, on je jedan od rijetkih „zanesenjaka“ u nas koji smatraju da ljudske vrijednosti trebaju biti u temelju društva. Doda li se tomu da mu je fizički integritet nekoliko puta bivao ugrožen zbog toga, slika o ovome humanisti je potpuniya.

Može li se, te ukoliko se može onda zašto, u našem slučaju govoriti o metafori bolesnog društva?

Ž. K.: Ima ljudi koji se protive upotrebi reči bolesno za društvo. Ali ako se može govoriti o zdravom društvu, a kao što znamo jedna od najpoznatijih knjiga Eriha Froma se upravo tako i zove, onda se svakako može govoriti i o bolesnom društvu. Kada se govori o bolesnom društvu, onda se mora biti specifičniji šta se pod tim podrazumeva. Rekao bih da bi se bolesno društvo moglo definisati kao društvo u kome su dominantne vrednosti i stavovi koje deli najveći broj pripadnika toga društva u dubokom raskoraku sa načelima humanosti i tolerancije, koji su praktično osnova civilizacije. U tom smislu mi možemo to proširiti i govoriti o društvu u kome dominira mržnja, ne samo kao emocija nego često kao i postupci izvedeni iz te emocije. Znači, postupci diskriminacije, ugrožavanja tuđih života, mira i prava drugih. Dakle, bolesno društvo bi bilo društvo koje se karakteriše visokim stepenom netolerancije, spremnosti da se postupi sa tim stavom, da se izvedu akcije protiv pripadnika društva koji drugačije misle, druge su vere... Možete u istoriji, ne samo u ovome što se nama tragično događalo u poslednjih deset godina, nalaziti takve periode. Pretpostavljam da je noć kada je napravljen jedan stravičan pokolj hugenota odnosno protestanata u Parizu, čuvena Bartolomejska noć, da je to jedan trenutak kada je društvo bilo bolesno. Kao što znamo danas u Francuskoj sasvim mirno žive dominantni katolici i jedna manjina protestanata bez ikakvih problema.

Ogromna količina mržnje

Koje su glavne značajke našeg društva danas?

Ž. K.: Ono što ću reći to neće biti samo moje mišljenje, jer imamo jedan broj istraživanja koja isto kazuju. Po tim istraživanjima, u našem društvu dominira izrazito velika netolerancija u odnosu na sve što je različito. Istovremeno, uspostavlja se jedna takva dominantna matrica mišljenja i vrednosti, koja se pažljivo oblikuje od državnih medija, vodećih tzv. nacionalnih intelektualaca i političke oligarhije. U našem društvu, recimo, imamo situaciju da to onda proizvodi ogromnu količinu mržnje. Recimo istraživanja Zagorke Golubović, Bore Kuzmanovića i Mirjane Vasović kazuju da gotovo 40% nekvalifikovanih i polukvalifikovanih radnika u Srbiji smatra da Hrvati imaju nešto genocidno u svojoj prirodi. Obratite pažnju, ovde se ne radi o tome da oni imaju pogrešne stavove i političko ubedenje nego da imaju genocidnu prirodu. A to je onda nešto što se ne može

**prof. dr. Žarko Korać, psiholog i predsjednik
Socijaldemokratske unije**

MANJINA - LAKMUS PAPIR DEMOKRATIJE

menjati. Ili recimo najnovije istraživanje, kolege Mikloša Biroa koje pokazuje da gotovo 40% ispitanika u Srbiji tvrdi da bi rešenje kosovskog problema bilo u tome da se Albanci proteraju, ili da se vojnim sredstvima, znači ratom, reši problem Kosova. Iako su ovo izolovani primeri, oni su zastrašujući. Ova vrsta odgovora nas mora zabrinuti jer kazuje da je naše društvo postalo visoko netolerantno, društvo u kojem dominira jedna autoritarna svest, gde se od vođe očekuje da oblikuje, da daje direktive, a vrlo slabo je zastupljen onaj sindrom stavova koji mi nazivamo demokratskim.

Dakle, netolerantnost je jedna od glavnih značajki koja je prisutna u našem društvu. Kako se ona manifestira?

Ž. K.: Prvo, to možete manifestovati na različitim mestima. Kada se pojavi jedan događaj, onda se on tretira kao izolovan, a po

dr. Žarko Korać:

U našem društvu dominira velika netolerancija

meni on je deo jedne opšte slike. Imali ste slučaj malog romskog dečaka koga su ubila dva maloletna skinhedsa, što je ogromna tragedija jer će oni kao maloletnici morati nositi na savesti celog života ubistvo. To je jedno vrlo bezrazložno ubistvo u svakom pogledu, ali se to sada posmatra kao problem skinhedsa, iako je to deo te netolerancije. Mi imamo slučajeve povećanog nasilja u porodicama, imamo situacija da se ignorišu neke od osnovnih potreba ljudi. Recimo konkretno u Srbiji je to odnos prema izbeglicama koji je izrazito nečovečan, jer se ljudi prave kao da oni ne postoje. Dakle, ignorisanje tuđe nesreće, nevolje. Mislim da je to proizvod i jedne politike sublimisanog nasilja, koju ljudi onda koriste da bi bili relativno popularni ili sasvim popularni. Tipičan primer je Vojislav Šešelj i Srpska radikalna stranka. On je u jednom trenutku kao predsednički kandidat Srbije dobio 1.700.000 glasova, što je duboko zabrinjavajuće, posebno ako se uzme u obzir da Albanci ne glasaju i ako se to podeli na ostatak punoletnih građana Srbije, onda se pokazuje da je ogroman broj ljudi za njega

glasao, a njegov je politički program u izvesnom smislu apoteoza nasilja sa osnovnom porukom: ciljevi su jasni, sredstva se znaju ono što nas ometa je oklevanje. U toj situaciji mogu se pratiti pojedinačno različite manifestacije netolerancije, ali je opšta slika dosta sumorna i često ljudi koji se zalažu za toleranciju, dijalog i razumevanje izgledaju veoma usamljeni i njihov glas nije dovoljno jak. No sreća je da ih još ima u Srbiji.

Mržnja nije večna

Mogu li se te negativne pojave na neki način ispraviti ili prevazići i onda kako?

Ž. K.: One traže razne preduslove. Bitno je da dođe do poboljšanja jedne ukupne političko-ekonomske situacije, jer ona takođe proizvodi ovakve stavove kod ljudi. Naše tlo se još nije smirilo. Naime, čitavo tlo bivše Jugoslavije još je u fazi smirivanja. Ono što je otežavajuće jeste da mi ulazimo u jednu fazu ekonomskog kraha tako da dolazimo u opasnost da neće biti osnovnih društvenih i ekonomskih preduslova da dođe do jedne stabilnije političke situacije, da bi onda ljudi mogli da postepeno menjaju svoje stavove. Svi stavovi o kojima sam govorio nisu trajni stavovi, oni se mogu menjati. Znate, jedan broj ljudi će uvek ostati netolerantan, pun mržnje, ali je to u normalnim okolnostima jedna velika manjina. To je, dakle, jedan proces koji je vrlo dinamičan. Naveo bih samo primer iz istraživanja Biroa koji pokazuje da u Srbiji postoje izrazito pozitivni stavovi prema Mađarima. A to je posledica toga što je Mađarska, sem samog početka, imala neutralan stav u odnosu na krizu u bivšoj Jugoslaviji. Ona je sve vreme rata svoje granice držala otvorenim. Dakle, mnogi građani Srbije smatrali su to kao svoj izlaz u svet. A to da Mađarska ni na koji način nije bila angažovana ljudi su doživljavali kao jedan pasivno prijateljski stav. Imamo neka ranija istraživanja koja su pokazivala da je bilo negativnih stavova prema Mađarima, ali ne naročito izraženih. Vidimo da se to menja. Moram da upozorim da ono što danas izgleda kao večna mržnja nije večno, a ono što je važno jeste da se borimo protiv svih oblika mržnje. Dakle, ne konkretnog ispoljavanja, nego mržnje kao takve.

Kakva bi trebala biti uloga intelektualnih elita u tome procesu? Naravno, ne onih koji su doprinijeli narastanju netolerancije i mržnje, nego onih koji su ostali po strani toga?

Ž. K.: U Srbiji je jedan deo intelektualne elite temeljno kompromitovan, naročito taj koji se naziva nacionalnom. Ona je odigrala jednu kriminalnu ulogu i po mom mišljenju ona snoši direktnu odgovornost za ovaj rat i zločine. Ona od toga ne može da pobjegne koliko god se prala. Naravno, ona može to da prihvati, ljudi mogu pojedinačno da zatraže neku vrstu oprostaja ili bar da se javno izjasne o svojoj odgovornosti i onda da ljudi prosto nađu mira sa sobom i sa društvom u kojem žive. Ali ja ne verujem u to. Kod nas dominira jedan antievropski, primitivni tip intelektualca koji je u stvari antimodernizacijski

nastrojen. Problem otežava to što može da jedan obrazovan i inteligentan čovek, to je taj paradoks, biti šovinista. Jer, među najgorim šovinstima imate na žalost vrhunske intelektualce. Mogao bih čak kroz istoriju navoditi takve primere. Navešću samo primer da je najveći norveški književnik i nobelovac Knut Hamsun na neki način pozdravio okupaciju svoje zemlje od strane Nemačke. To mu Norvežani nikada nisu oprostili, jer je kažnjen na jedan verovatno najstrašniji način koji je jedan književnik u istoriji kažnjen: njemu su svi Norvežani vratili njegove knjige. To je bio najstrašniji protest koji je ikada učinjen u odnosu na književnika. Vrlo sam skeptičan da će taj deo naše inteligencije prihvatiti odgovornost. Tu ima i puno korupcije, nemoralna, kratkovidnosti i jednog temeljnog antimodernizma. Što se tiče drugih ljudi naravno da će se oni prenuti i prihvatiti da su bili na pogrešnim pozicijama i oni će morati dati svoj obol modernizaciji društva u njegovom daljem razvoju. Očekujem da će se, kada se okolnosti budu promenile, i neki ljudi, da tako kažem, strezniti brže nego što misle.

Antidemokratske tendencije

Zašto su većina manjina, a osobito nacionalne, u nas u poslednjih nekoliko godina bili objekti za različita ispoljavanja mržnje?

Ž. K.: Sve manjine su bile u jednako lošem položaju. Naravno, na samom početku rata najviše je bila ugrožena hrvatska manjina u Srbiji s obzirom da se ovde rat video kao rat Hrvatske protiv JNA. Kasnije se to proširilo na Muslimane, odnosno Bošnjake, i Albance. Sigurno je da su i druge manjinske grupe, kao što su Mađari, Romi, Bugari..., bile u lošem položaju, ali u manjoj meri. Mislim da je francuski filozof Žan Pol Sartr u svom poznatom delu „O jevrejskom pitanju“ vrlo dobro istakao jednu tezu da je manjina uvek lakmus papir stupnja demokratije jednog društva. I ja u to čvrsto verujem. Ne možete govoriti o demokratskom društvu ako se neka manjina oseća ugroženom. Dakle, manjine su bile meta agresije i diskriminacija svih oblika, od fizičkih pretnji i ugrožavanja pa do bogami i ubistava. Kod nas su se užasne stvari događale, posebno u nekim delovima Srema početkom rata, zato jer je to imalo više funkcija. Jedna je bila da mobilise stanovništvo za rat, a to je ono što Orvel zove „treniranje mržnje“. Istovremeno se time disciplinuje većinska populacija. To je jedan paradoks mržnje, netolerancije i postupaka prema manjini. Ovim svi oni koji bi u većinskom narodu mislili drugačije pokazuju kako će proći. Treće, a to je teorija žrtvenog jarca, manjine koje su jasno identifikovane su mete za ispoljavanje agresije. Ono što je zanimljiv problem je to kada ne možete da identifikujete tu manjinu, onda se zato teraju ljudi da nose žute trake zbog navodno nekih rasnih svojstava. Paradoks ovog rata je bio što tu niko nema rasna svojstva. Ne možete po izgledu razlikovati Srbina od Hrvata, Hrvata od Muslimana, pa ni Muslimana od Albanca. Po teoriji žrtvenog jarca to je korisno za društvo, jer ispoljavanje agresije homogenizuje društvo. Dakle, postoji veliki broj tih uzroka, ali je činjenica da manjine u Srbiji nisu najbolje prošle, sa tim da nisu sve jednako. Ali sada se tlo smiruje, opadaju te predrasude. Po mom mišljenju oni će najbrže ići u odnosu na Hrvate, a da će dosta teško ići sa Bošnjacima i Albancima. Međutim, takav odnos prema manjinama srpsko društvo u celini neprekidno izlaže tendencijama ne samo antimodernizacijskim nego i antidemokratskim. Drugim rečima, ne može postojati demokratsko društvo u kome se ugrožavaju prava drugih. Demokratija je po svojoj definiciji tolerancija prema suprotnom i različitom tako da je iluzija da imate društvo koje je demokratsko, a ima problem sa manjinom. Dakle, kategorički tvrdim da je nemoguće voditi demokratsko društvo gde postoje ozbiljni problemi sa manjinama. Još jednom ću naglasiti: manjina je velikim delom, možda ne baš do kraja, lakmus papir demokratije.

Što u kontekstu rečenog nudi stranka na čijem ste Vi čelu?

Ž. K.: Mi smo jedna mala stranka koja je pokušala da obnovi poziciju levog centra koja je inače paradoksalno u Zapadnoj Evropi najzastupljenija, a kod nas je upropašćen pre svega akcijama Socijalističke partije Srbije, pa ako hoćete i JUL-a. SPS se lažno predstavlja kao stranka levog centra i ona stvara velike probleme onima koji veruju u ideje socijalne pravde, ili socijaldemokratskoj ideji. Verujemo u načela Srpske socijaldemokratske stranke na čijem čelu su bili Dimitrije Tucović i Svetozar Marković, koja je na kraju prošlog i početkom ovog veka bila jedna istinski evropeizirajuća stranka u Srbiji, a radi se i o ljudima koji su dali značajan prilog kritici srpskog nacionalizma i antimodernizacijskih tendencija u srpskom društvu. U tom kontinuitetu i mi bismo želeli da se borimo za stvarni razvoj Srbije kao demokratske države i njenu integraciju u Evropu. Srbija je danas panj Evrope, ona je bolesnik koji se još uvek ne oporavlja dovoljno brzo. Mi bismo želeli da damo svoj doprinos da društvo u kojem živimo izgleda mnogo bolje i zdravije. Pri tome smo svesni da naš doprinos nije veliki, ali je važno da se na tome ipak istrajava jer drugog puta prosto nema.

Tomislav Žigmanov

MARGINALIAE ZABATKIENSES

MAĐARSKI ČAJ I KINESKA DECA

József Kasza je nedavno u nekom intervjuu ispričao kako se na njega obrecnula prodavačica u apoteci, kada je zatražio kesicu nekog čaja. Treba li reći da se on usudio tražiti čaj na mađarskom, u gradu u kome više od četrdeset posto stanovništva čine Mađari? Dogodilo se, uzgred, u apoteci koja je valjda pedesetak metara vazdušne linije udaljena od kancelarije gradonačelnika Subotice, čije ključeve drži Kasza.

Hari Štajner je u „Vreme uživanja“ pre nekoliko nedelja pisao o svojim doživljajima u nekoj njujorškoj bolnici. Jedan od pacijenata u njegovoj sobi bio je sredovečni Kinez, sa kojim nije mogao razgovarati. Iako je već više od tri decenije živeo u New Yorku, čovek je jedva znao nekoliko engleskih reči. Osoblje bolnice se zbog toga nije skandalizovalo: jednostavno je pronašlo bolničarku koja govori kineski.

„Medicinska“ veza ova dva primera potpuno je slučajna i nije mi namera da sugerišem kako je stanje sa onom sferom ljudskih prava koje se tiče prava manjina kod nas bolesno. Premda, ima šta da se leči. Ako je tačno ono što je objavljeno nakon nedavnih susreta delegacije Saveza vojvodanskih Mađara i Slobodana Miloševića, dosadašnji zvanični stav da su kod nas „prava manjina garantovana na nivou koji je daleko iznad evropskih standarda“, preko noći je doživeo metamorfozu. Sada se odjednom priznaje da nekakvi problemi postoje, o njima će se razgovarati, a bude li sve išlo dobro, nije isključena ni promena nekih ustavnih odredbi.

Nije ovo ni prva, sigurno ni poslednja raskrsnica na kojoj aktuelna vlast naglo menja smer kretanja, zaboravljajući šta je do juče govorila. Nikakvo čudo, dakle, da je kod nas odavno zaboravljeno kako su u toj Evropi, koja ima tako loše standarde zaštite manjinskih prava, svojevremeno deca državljana nekadašnje Jugoslavije izvesne predmete u školama učila na maternjem jeziku. Za one koji se toga ne sećaju valja reći da su dobar deo troškova plaćale upravo te evropske zemlje, a da smo mi najčešće samo slali nastavnike i udžbenike.

Za tamošnji način razmišljanja to nije bilo ništa čudno: gastarbajteri, Jugosloveni, Turci i svi drugi, u ogromnoj većini nisu bili državljani tih zemalja, ali su plaćali poreze. Po tom osnovu, s punim su pravom tražili da se njihovoj deci obezbedi (i) obrazovanje na maternjem jeziku. Amerikanci su po ovom pitanju mnogo tvrdokorniji, ali se i tamo polako probija svest da nema smisla terati potomke Chikanosa ili Portorikanaca da kreću u školu na engleskom jeziku, kada ni svoj maternji, španski, nisu do tada savladali kako treba.

Ilustracija uz ovaj tekst stigla je iz Australije, iz mesta St. Kilda. Na šest jezika, mađarskom, ruskom, engleskom, vijetnamskom, kambodžanskom i poljskom stanovnici mogu naći obaveštenja o uslugama koje im stoje na raspolaganju. Ne verujem da opštinske službe u tom malom mestu imaju službenike koji govore sve nabrojane jezike, ali su i ova jednostavna obaveštenja znak poštovanja prema stanovnicima koji pripadaju različitim etničkim grupama.

Živo me zanima hoće li Ministarstvo prosvete odobriti otvaranje odeljenja na hrvatskom jeziku. Priznanje da manjine ipak imaju nekakve probleme možda je dobar predznak. Ono što hoću da kažem je da pred nama stoje, ako pogled bacimo malo unapred, sasvim drugi izazovi. Što se mene tiče, škole na hrvatskom se podrazumevaju, ali mi se čini da ćemo najkasnije za desetak godina morati razmišljati o odeljenjima na kineskom. U zemlji već ima oko deset hiljada Kineza, ti ljudi imaju ili će imati decu, a i ona treba da se obrazuju (i) na maternjem jeziku. Kakav će tek to biti izazov za ministarstvo, „najstručniju instituciju u našem školstvu“, kako se samo titulira.

Dorđe Dragojlović

Septembar

Zašto taj trokut roda na obzorju
hvata oko?
Tko poput noža zarezao prošlost
u srcu duboko?

Jesen i spomeni davni – jedno
se s drugim veže:
Kada se vraća jedno, i drugo je
opet svježije.

S godinama će, mišljah, nestat
mi čežnja sa svijeta,
Ali jeseni svake u davna se
vraćam ljeta.

K živici smjesta hrle koraci
mladosti moje,
Kad orasi ispred vrata u košu sa
groždem stoje.

Ion Pillat

Iz starog albuma

Ova fotografija Subotičana potječe iz 1937. godine. Premda su samo na njoj uslikana muška lica, nadamo se da nam feministice neće puno zamjeriti. Hoćemo reći nešto drugo. U lijevom kutu imamo sintagmu *Hrvati-Bunjevci Šokci!* na plakatu. Dakle, unatoč svemu i prije Josipa Broza.

Krležijana

Osjećaj ljepote

Osjećaj ljepote često nije drugo nego naivan osjećaj mačkaste tjelesne podatljivosti pod utiskom neposrednog užitka. Osjećajući „ljepotu“, mi smo u tome trenutku zvijer i čovjek istodobno. Kao čovjek (to jest izobličena ili ukroćena ili odgojena zvijer), mi gledamo ljudski i tu reflektiramo ljudske utiske koji nam se često nameću po kalupima društva, stada, krda, predaje i iskustva, što ga je stado kroz vjekove steklo.

Miroslav Krleža, 1942.

Obiteljski kutak

Valentinovo – dan zaljubljenih

Nije praznik, nije blagdan, a ipak ga svi s veseljem i uzbuđenjem očekujemo. Kažu to je dan zaljubljenih. Tko je bio Valentin i zašto je postao zaštitnikom zaljubljenih?

Sveti Valentin je bio biskup, svetac i mučenik u talijanskom gradiću Terniju u trećem stoljeću nove ere. Prema predanju bio je zaštitnik zdravlja očiju, jer je vratio vid poganskoj djevojčici. Proglašen je i zaštitnikom zaljubljenih, jer je propovijedao kršćansku ljubav prema bližnjima i iskazivao je dijeleći ljudima cvijeće, a cvijeće je simbol zaljubljenih. Umro je mučeničkom smrću 14. veljače 270. godine u doba Rimskog carstva, a već u četvrtom stoljeću podigli su njemu u čast baziliku u Rimu. Tradicija darivanja na dan njegove smrti krenula je iz Engleske i danas je u mnogim zemljama postala običaj. Kao u svim pričama daleke

prošlosti, činjenice i legende se prepliću, a ljudi izabiru ono što je ljudskom srcu draže. Tako postoji vjerovanje da će dvoje mladih, susretu li se rano ujutro na Dan sv. Valentina biti predodređeni na vječnu ljubav.

Bilo kako bilo, blagdan sv. Valentina je 14. veljače i posvećen je ljubavi, iskazivanju pažnje od prvog znaka ljubavi koja se tek rađa do naklonosti što vlada u dugogodišnjim brakovima.

RAZLIKE
IZMEĐU
VINA I ŽENA

7. VINO ČINI DOBRO ŽENAMA, NAPOSE KADA
GA PIJU MUŠKARCI.

8. KADA TI JE VINO U GLAVI, NEMAŠ BRIGA.

Mila

James Joyce

Ulysses (4.)

Ali kad pomislim, da te majka na samrti posljednjim daškom zaklinjala, da klekneš i da se pomoliš za nju, i da si to odbio. U tebi se krije nešto demonsko.

Ušutje te opet stade lako sapunati drugi obraz. Strpljiv smiješak zatitra mu oko usana.

– Ali šarmantan komedijaš – promrmlja za sebe.
– Kinch, najšarmantniji od svijeta komedijaša.

Brijao se ravnomjernim potezima, brižljivo, šutke i uozbiljeno.

Stephen se nalakti na iskrzani granit, prekrije čelo rukom i upilji pogled u izandali rub na izlzanu crnu rukavu. Tuga koja još nije bila ljubavna tuga, izjedala mu je srce. Tiho, u snu, nakon smrti, ona je došla k njemu; crna neutegnuta posmrtna haljina skrivala joj istrošeno tijelo, iz kojeg je izbijao miris voska i ružina drveta, a dah njen, što se nijemo i prijekorno spuštao na nj, pomalo je podsjećao na vonj vlažna pepela. Kroz pohabani rub na rukavu vidio je more, što ga je pretili glas pored njega veličao kao veliku majčicu. Prsten zaljeva i nebosklona obuhvaćao je širinu sumorno zelenih voda. Do postelje stajaše zdjela od bijela porculana, a u njoj je tromo plivala zelena žuč, koju je uz krikove i bolno stenjanje bila izbljuvala iz jetre što se raspadala.

Buck Mulligan brisaše britvu.

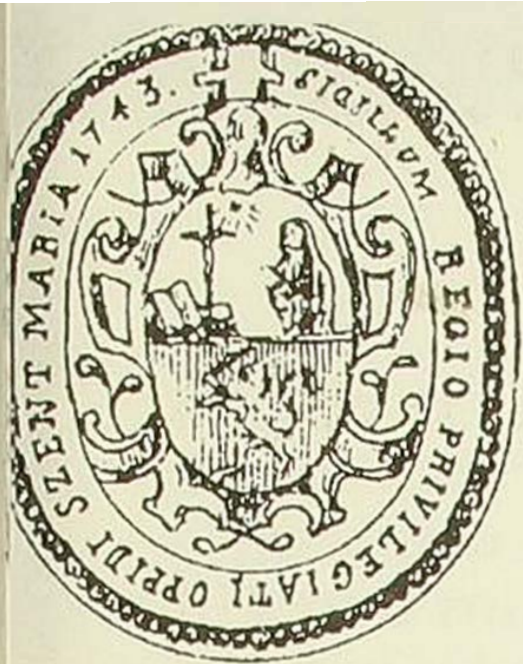
– Ah, jadna pasja crkotino – reče prijazno. – Morat ću ti jednom pokloniti košulju i nekoliko balavnjaka. Jesi li zadovoljan svojim pelengirima iz druge ruke?

– Pa, nisu loši – odvrati Stephen.

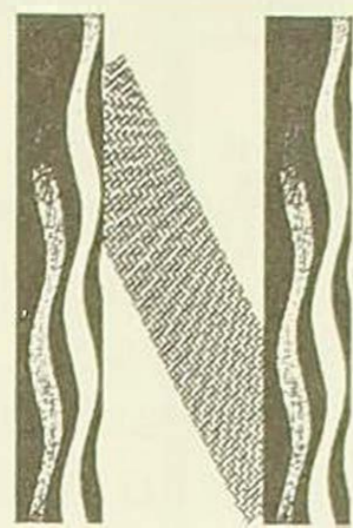
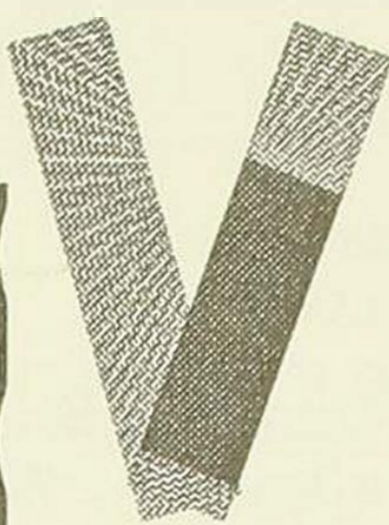
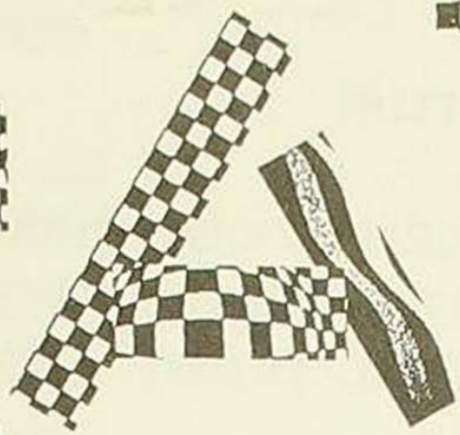
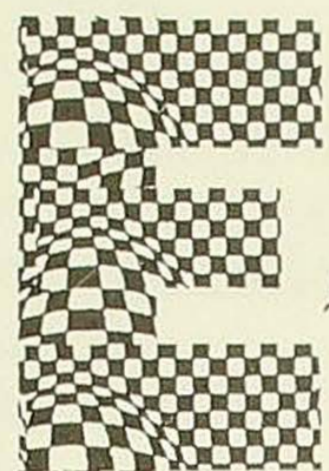
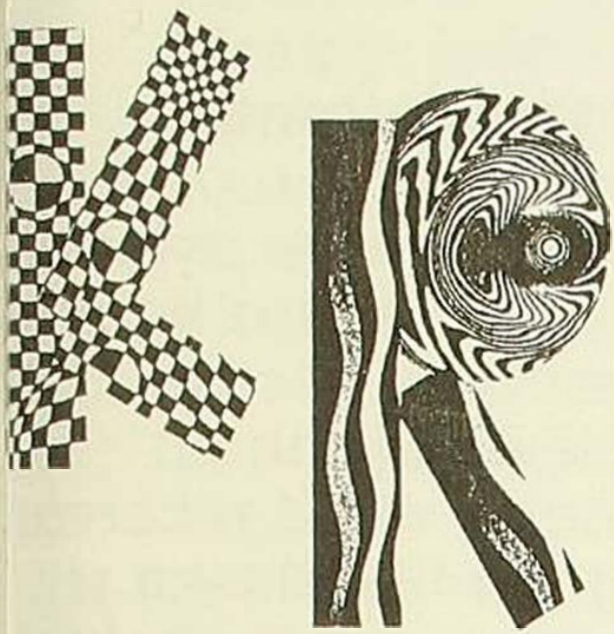
Buck Mulligan uhvati se za udubak pod donjim usnama pa će zadovoljno:

– Baš je to šaljivo, morao bih zapravo reći: s druge noge. Bogzna koja ih je ovrancana svinja odbacila. Ja ti imam doma par sivih sa sasvim tankim prugama.

(nastavit će se)

Radionica

pisanja

DODATAK ŽIG-a

U trenutku „kreativne“ recimo slabosti, prihvatio sam da u okviru Otvorenog univerziteta, vodim „Radionicu kreativnog pisanja“. Već na prvom koraku stanovite poteškoće. Radionica kreativnog pisanja!?? Odmah me je zabrinuo naslov budućeg „posla“ pa i zbunio. Jer, „kreativno pisati“ danas, kod ovoga stanja duha, svijesti i poljuljanih osnovnih vrijednosti, obeshrabruje, ali i izaziva. Izazov pun odgovornosti, ali ne odgovornosti prema polaznicima radionice, već prema samome činu pisanja i odnosu prema pisanju.

Pisanje, svako pisanje, pa i kreativno, može nešto značiti, ali mene muči pisanje koje ništa ne znači, a jeste! Znači, pisanje koje se ne prazni značenjem nego ostvaruje sebe bićem. Pisanje koje se prema pisanju samome odnosi kao odnos u odnosu, koje interese duha „privodi“ svijesti, i na taj način otvara estetiku stanovanja čovjeka u jeziku i zaobilaznim putem i naporom vodi izravno u poeziju.

Pristup modernoj poeziji danas je opterećen naslagama od kojih se ne vidi poezija sama. A moderna poezija prije svega i unatoč svemu više govori o svijetu i životu kada ništa ne kazuje o njemu nego kada „priča“. U njoj se susreću nerazumljivo i nedokučivo kao duhovna potreba čovjeka da bude u vremenu, prisutan kao biće jezika, a ne kao upotrebna stvar, podešena za razne oblike funkcioniranja.

U tom susretu nerazumljivog, surealnog, čovjek otkriva sebe u polju jezika, odnosno sam jezik kao „najmanje od svih zanimanja“ ali i kao „najopasnije od svih

dobara“. I upravo toga čovjek današnjice nije svjestan. Opterećen je klišeima, što je pjesnik pjesmom htio reći. U tom kontekstu opterećenja poeziju doživljavamo kao produženu prozu, kao svojstvo. U školi nas uče kako poezija svoj identitet treba dobiti „spolja“, odnosno ne identitet nego jednakost, da je nešto napisano jednako nečem tamo dalekom u vremenu doživljenom i sl.

Moderna poezija sebe gradi po načelu identiteta iznutra: ona je dovoljna sama sebi samim time što jeste, preko kojega stupa i gradi odnos, i kroz taj odnos „gura“ čovjeka u skrovište postojanja i rađanja događaja, kao nečeg neponovljivog i jednokratnog.

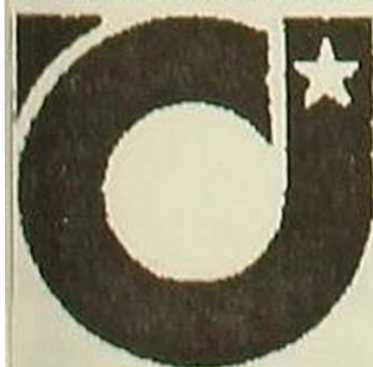
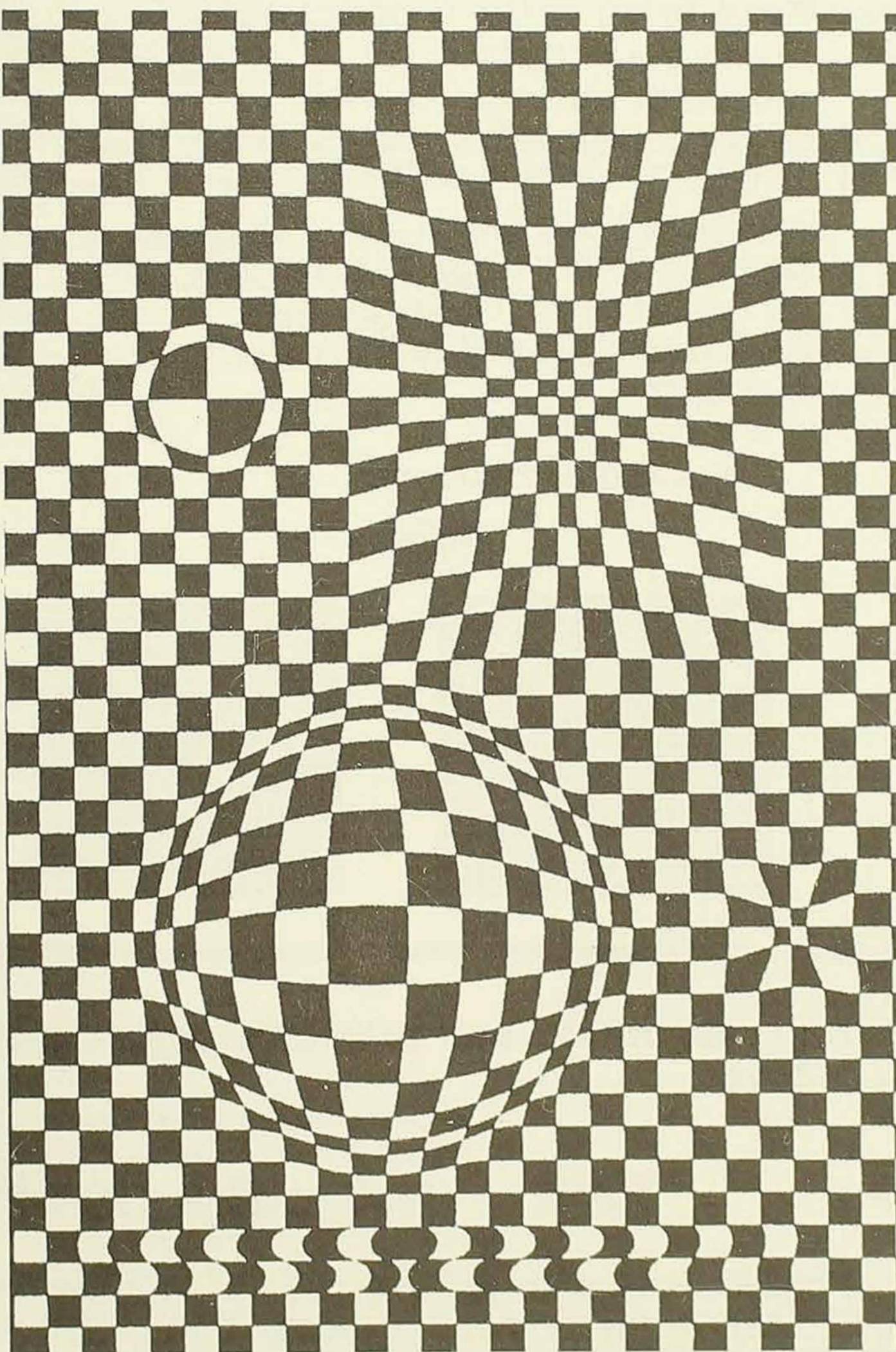
Pokazalo se, ili se pokazuje da se poezija može misliti i pjevati samo ako je misao spremna za put, ako poznaje znakove puta, te se ne plaši avanture duhovnog poniranja u samo putovanje, gdje se kad-tad, ali jednom uvijek susreće sa samom sobom, gdje više nije ni pjesma ni misao već samo ono što jest.

U okviru ove radionice, pokušali smo kroz razne forme, doći do „smisla“ poezije, jezika, pisanja samog, tražeći onaj okvir koji omogućuje duhovnu avanturu da se misao dogodi, a duh izrazi.

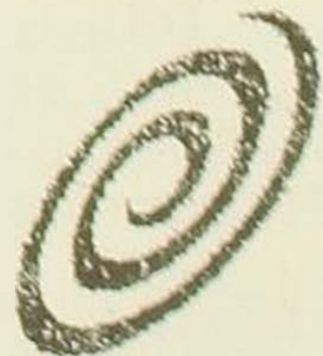
Književna radionica na hrvatskom jeziku, „radila je“ šest mjeseci. Za to vrijeme, nakon diskusija, rasprava, sučeljavanja, napisano je dovoljno radova. Svi radovi su „pretrpjeli“ stanovitu zajedničku korekturu. Ne na razini recenzije nego čišćenja.

Ovom prigodom, široj javnosti, prezentiramo izbor tekstova, u nadi da će polaznici „Radionice“ nastaviti pisanje, do knjige.

Vojislav Sekelj

RADIONICA KREATIVNOGA PISANJA NA HRVATSKOM JEZIKU
REALIZIRANA JE UZ POTPORU FONDA ZA OTVORENO DRUŠTVO NA
OTVORENOM SVEUČILIŠTU.

ZADATAK

Polaznici radionice nakon analize haiku pjesme Isse:

Kako sam dugo,
dugo čekao na te,
O kukavice!

dobili su zadatak da od pet zadatih riječi: sjenka, nada, nevolja, vjera, biti, dometnu slobodno svojih šest i napišu (stvore) pjesmu.

Apsurd

Kada je Nada
Nevolja
Onda apsurdno je
Sjenci vjeran
biti.

Z. Dulić

Ostati

Ostati
Otići
Te sa nevoljom
U biti vjeran sjenki biti.
Ostati! Otići?

A. Sekelj

Život

Strah
sjenka
Radost
nada
Sumnja
Vjeran
Znanju
biti
Životu
Nevolja
biti.

K. Rogić

Lako

S Nadom
u Vjeru
i Sjenki
je lako
u hladu
biti.

A. Sekelj

Nepokrivena kuća

Ona je u S., tamo gdje se ruši
a on u S., gdje se ne puca.
Ona je nervozna, bespomoćna i obeshrabrena
a on deprimiran, rezigniran i depresivan.
Telefonske veze su u prekidu, putovi blokirani, pruge minirane,
zrakoplovi ne lete.
Ona u vlažnom podrumu razrušene kuće strepi od grmljavine aviona
koji bacaju bombe
a on u toploj sobi gleda televizijske vijesti.
Ona razmišlja da li je prisiljen otići u vojsku i pucati na nju ili ću
otići u zatvor
a on se plaši gledajući razrušene kuće, poziva u vojsku ili odlaska u
zatvor
ćuti
a ona plače i razmišlja o Jeleni koju su htjeli imati.

Mirko Zorin

Ljubav je...

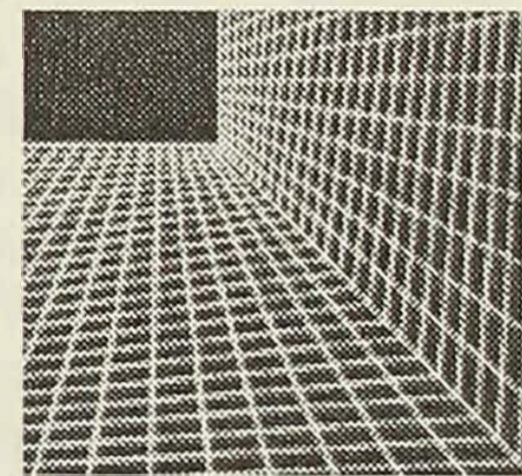
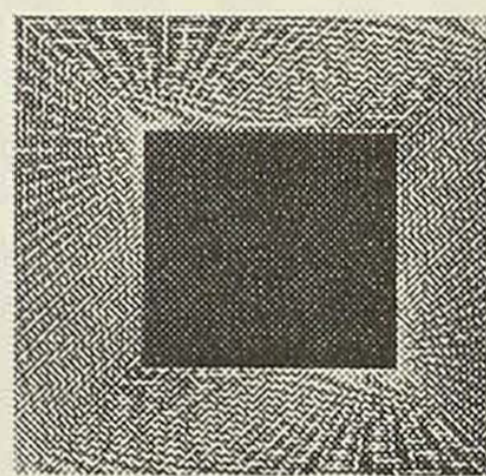
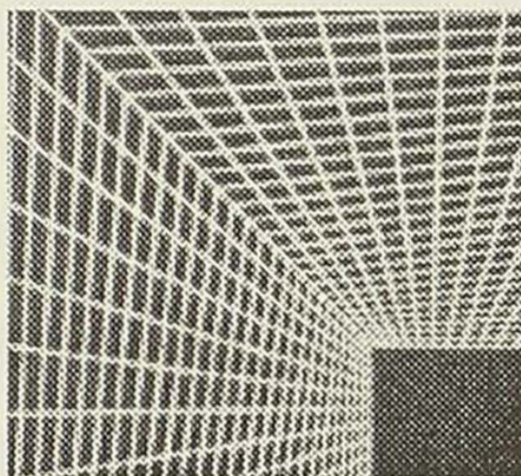
Kada bi mi netko u prolazu
rekao što je ljubav
možda bi mi cvijet u kosi
boju promijenio.
Možda.
A možda bih i sama
poslije nekome mogla reći:
da od mene ne očekujem
da kažem ljubav što je.
Možda!?

Nataša Šćepanović

Siva boja

Na toj strani neba
Je sivo.
Mora da se nešto zbiva.
Osluškuju svi. Boje miruju.
Ništa se ne kreće.
Tek tu i tamo po koja zvijezda
Uznemirena bojom neba
Proleti.
Zločin traži, u tragu
Kaznu za sivilo nosi.
Čudno, na toj strani nebo
Je i dalje prkosno sivo.

Antun Čović

Na temu mrak, kao prirodnu pojavu i društveni fenomen, napisani su radovi.

Sjenka mraka

Pogledam recimo jedne unoćale noći, mrak. Mali, prošti, običan, ljudski mrak. Srednjim prstom, nježno dotaknem bijelo dugme, upalim žarulju. Žarulju od 60 svijeća, kupljenu prije neki dan u prodavaonici s ugla. Znači, još posve novu žarulju, na mrak još nesviklu, koja je s mrakom još na ti, tek u fazi očajavanja.

Pogledam pažljivije i ponovno ne vidim ništa, čak ni novu svjetlost. Mrak linijom manjega otpora pobjegne mi u glavu. Tamo caruje, vlada. Samo, sada ne vidim ni mrak. I onda kako ukinuti mrak kao pojavu, kao fenomen. Dokinuti mrak u glavi, a da glava ostane na mjestu i da mrak iziđe van i kaže: evo tu sam, to sam ja. Tvoj dragi mali mrak! I onda jedne večeri šetajući korzoom, vidim prvo čovjeka u šeširu, i čujem kako njegov mrak izlazi iz glave i kaže mi: – Gospodice, hoćete li sa mnom na kavu ili na večeru, a poslije u mrak? Mrak. Prvi puta ćutim da mrak ima ljigavo lice.

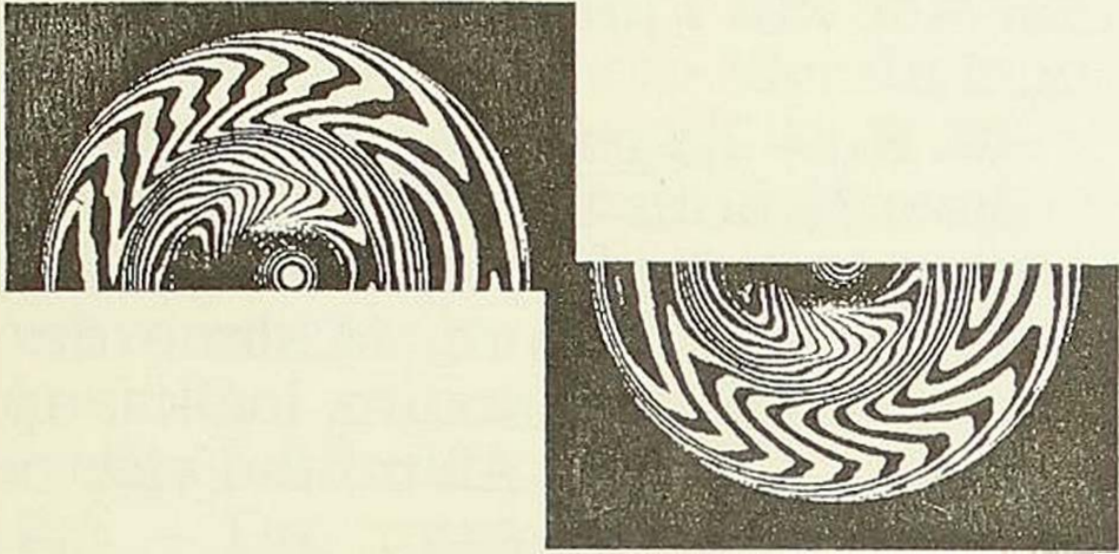
Krista Rogić

Boja mraka

Plašim se mraka.
 Jer nikada do danas nisam
 o mraku razmišljala.
 Pišem o mraku. Osjećam da je
 mrak nešto što pripada... drugom.
 Mrak je jedna strana svjetla.
 Ali svjetlo nije druga strana mraka.
 Kada upalim svjetlo
 ne dobijem mrak.
 Mrak se sadrži u svjetlu
 svjetla ni u mrvicama nema u mraku.
 Sve je to nepoznato, tajanstveno i daleko.
 Bojim se nepoznatog, slaba sam.
 A kako ću odrasti ako se nepoznatoga plašim.
 Teško, pogrešno ili... Tko to zna.
 Kada nešto sanjam osjećam da mrak ima boju.

Ana I. Ivandekić

Volim mrak

Mrak ima dobru lijevu stranu.
 U mraku možeš lijepo spavati.
 Muzika u mraku je bliža, predmetnija,
 intimnija, mogao bi ređati jer je
 u mraku mašta bujnija, neobavezujuća.
 Zato maštam u mraku.
 I ovaj tekst, ili domaći zadatak kada bi
 pisao u mraku bio bi bolji, smisleniji.
 Ovako, tek razmišljam o nečemu što zovemo
 mrak.
 Volim mrak jer sam u njemu veći, bogatiji,
 a možda i ljepši. Znam, ma koliko gust mrak
 bio
 da u njemu pametniji nisam. Što me
 ohrabruje.
 Moj mrak je samo moj mrak, i ne mogu ga
 ni sa kim dijeliti niti množiti.
 Mada se mrak može sabirati.
 Mnogo malih mrakova daju jednu noć.
 Desnu stranu mraka nisam još upoznao.
 Ima vremena.
 Jer vrijeme je u mraku,
 mrak nije u vremenu.
 Tako su mi pametniji rekli.
 Ne vjerujem im,
 mislim da su u pravu.

Petar Skenderović

U sklopu „Majstorske radionice“ skupina polaznika nakon kraće rasprave na zadane teme: politika, šutnja, mržnja, dobila je zadaću o jednoj temi napisati esej veličine polovice novinarske kartice. Zanimljivo je reći da su se svi opredijelili za temu šutnja.

Šutnja kozmosa

Kozmos počinje šutnjom. U početku, ipak je bila nepregledna tišina bez boje, mirisa i ukusa, na granici eksplozije smisla. Riječi su bile tek inicijalna kapisla i smjestile šutnju u dubinu duše čovjeka. I što onda reći o šutnji? Šutnja je uvijek odnos s nekim ostatkom, slično talogu kave u šalici. Tko umije gledati u šutnju, možda može proniknuti u dušu čovjeka koji ima što reći, ali se plaši brbljanja.

ž. p.

Glazba prolaznosti

Zanimljivo. U šutnji, čujem muziku. Nedokučivu, daleku. Muziku imaginarnih sfera. Kao pjesmu kitova. More i valovi. Okus soli na rani šutnje otvara druge prostore. Te šutnje se plašim. Riječ zastane u grlu, suze navru na oči. Tek u dodiru ruke, osjećam bilo šutnje. Strepnju. Pogled se gubi, bježim u stranu, s onu stranu realnog. Ta šutnja ničega sa muzikom nema. Peče. Čupa, opire se i u svoj svojoj nemoći ne da. Stvara neke fluidne zidove, okolo mene, oko svijeta koji šumi. Bježim od te šutnje. Bježim u knjige, u knjigu. One smiruju, obećavaju da je šutnja tek nemoguća riječ, razapeta između, mene i paučine. Obično palim cigaru. Vidim dim. Dim šutnje. Gledam, u vrisak, u krik u prazninu. Ali sve je to bliže literaturi nego životu. A onda opet, vraćam se literaturi, jer život kao da stanuje u njoj. Razbijam šutnju u paramparčad. I onda, zanimljivo, ponovno čujem muziku. Muziku prolaznosti.

Zorica D.

Reci šuti

Postoje različite vrste šutnje. Nekada šutiš jer nemaš što reći. Nekada šutiš jer istinu koju želiš reći ili nemaš kome

reći, ili nedostaju riječi da se ona kaže, a ne možeš da lažeš.

Ipak, najljepša šutnja je ona kada se kroz dodir ili pogled kaže: šuti!

Otkada razmišljam o šutnji, imam potrebu nekome napisati Šutnja. Ali nemam kome. Osjećam da to nije samo moj problem, šetam korzom i srećem lica na kojima piše – Šutnja.

Zorica Dulić

Bez naslova

A, samoglasnik; prvo slovo latiničke abecede i ćiriličke azbuke; grčki prefiks (a, alfa privativum, lišavano, odrečno alfa) sa značenjem „bez“, „ne“... B, C... V, W, X, Y, Z... Žveplo. Posljednja riječ u „Rječniku stranih riječi“ (Bratoljub Klaić, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1990.).

Pogovor: uzimajući sve rječnike svijeta, na svim mogućim i nemogućim jezicima, također svijeta, u tom rasponu krije se korijen suštine šutnje.

Aleksandra S.

Grmljavine tišine

Kada tijekom razgovora izgubiš ili zaturiš potrebu da slušaš i nemaš potrebu da bilo što kažeš, a nemoćan si da odeš, i čutiš se suvišnim, nalaziš izlaz i spas duše u ŠUTNJI.

Nada U.

Sjenka govora ili ukras uma

Nikada nisam razmišljala da se o šutnji bilo što, a kamoli nešto suvislo može reći ili napisati. To nije moja krivnja; vjerojatno sam u zabludi, jer imam samo ili tek osamnaest godina, nemam razloga da šutim, što ne znači da mislim da ima nešto važno iliti pametno reći. Uglavnom govorim, brbljam, pričam, talasam jezikom površinu misli.

Ruža R.

Poezija i...

Toplo ljetnje predvečerje. Konac kolovoza. Trg slobode. Restaurant, kavana, što li? „YU-fest“. Mjesto radnje. Poslije održane „Radionice kreativnoga pisanja“, uz kavu, „coca colu“ i pivu sjedimo: Voditelj „Radionice“, u tekstu V. R. Dvije polaznice u tekstu Ona, 21 godinu, i Ona 23 godine. Obje studentice i ja pisac ove vježbe, u tekstu On, 18. godina.

Povod: diskusija o svrsi i smislu poezije, u „Radionici kreativnoga pisanja“, gdje sam dobio „zadaću“ da napišem pjesmu na zadatu temu „mrak“. Pjesmu nisam napisao. Ovo pokušavam.

On: – U cijeloj priči o svrsi, smislu i mogućem cilju poezije, ne vidim, kako bih rekao, jedan smisao, sveobuhvatniji, dublji?

V. R.: – Jasno, kada poezija izvan same sebe nema drugi smisao, sem onoga kojega kroz odnos unesemo, poezija je biće, ne stvar. **On:** – Ali Vi taj njen, kako kažete, imanentan smisao niste iznijeli, ničim ga odredili. Kako onda o poeziji racionalno raspravljati. **V.**

R.: – Definirati poeziju iz vana bio bi početak konca poezije i čovjeka, s licem i lepezom složenosti ljudskoga bića.

Ona: – Želite reći kako ja... ne znam, po vama, poezija prethodi čovjeku.

V. R.: – Kao biološkom biću ne, ali kao biću s ljudskim likom i radnjama da. (S tornja otkucava sat).

On: – Poezija onda čovjeka izdvaja iz svijeta življenja, na svoj način. U cijeloj stvari ja nisam napisao ni jednu pjesmu, pročitao po neku, ako izostavimo radionicu izuzetno malo, ali ne vidim da se razlikujem od drugih, koji više čitaju i pišu.

V. R.: – Nije stvar u razlikama, konačno ovdje duhovitost i dosjetke krive su poštapalice. Svaki čovjek za poezijom ima potrebe, ne na planu razlika, nego na planu sličnosti, sjedinjenja, samim sobom sa životom. Uostalom, svatko je neponovljiva pjesma, plač novorodenog djeteta, je pjesma.

Ona1: – I ovo je dosjetka, nije neka argumentacija, u smislu da poezija ima neki smisao po sebi i za sebe. **Ona:** – I obična prehlada je poezija!

On: – I grip, i...

V. R.: – Sve! No, želimo li unutrašnju vrijednost zlata shvatiti i razumjeti na razini, boje kukuruza, onda!? Nastojim reći, ponoviti, da se ljudska sudbina, događa, ponavlja, obnavlja, raste i nestaje, u jezičkom okviru. Sve što iz događaja prijeđe u doživljaj, i ima potrebu za bilo kakvim izrazom odvija se u sferi riječi. Put dug, nedokučiv, shvatljiv ali nerazumljiv.

Ona1: – Onda je poezija unutar sebe lišena smisla, i cijela rasprava deplasirana, dovoljno je imati dovoljno mnogo riječi, i eto, događaj se dogodio.

V. R.: – Jednosmjerno tumačenje, jezik je lišen smisla, on je, konačno, sistem pravila, ali kako on kroz riječi i odnose riječi nalazi svoj izraz, je nešto drugo.

Ona: – Smisao je zadat pravilima?

V. R.: – Ne, osnovno jezično pravilo je da pravilo od čovjeka u jeziku stvara i određuje ga, kao odnos u

odnosu koji se odnosi, u odnosu dolazi do jednog humanog očišćenja i zrenja u skrovištu same tajne postojanja i sjedinjenja. **On:** – Sve je odnos. Pa da se odnosimo. (Smijeh).

V. R.: – Aktivni proizvod odnosa. Šalica kave i kutija cigareta se ne odnose, oni kroz odnos koji im putem jezika čovjek daje nalaze se u nekim relacijama, presjek, plohe, linije i točke.

Ona1: – Odnos!?

Ona: – Odnos, relacija, ali gdje je tu poezija, gdje je njen smisao?

V. R.: – Zapeli ste mutavo za smisao. Dobro, smisao poezije je da nema smisla, ali postavimo pitanje u čemu je smisao života.

On: – Voziti kola, piti „coca colu“ i tako dalje i tako bliže.

Ona1: – Bez veze, vulgarizacija, život ipak ima neku uzvišenost.

V. R.: – Koju?

Ona1: – Pa teško je reći, svaka osoba traga za njim. Ako bi mi neko odredio smisao, sveo bi me na robota, uzeo slobodu i pravo izbora da budem bilo šta.

V. R.: – Tu počinje poezija. Da bude bilo što a da bude to, a ne nešto drugo. Problem postoji što je svijest čovjeka dobrano zagadana razumom. Mislimo da svakoj emociji prethodi razum, logika, upravo je obrnuta. **Ona:** – Ali mi tad više ne govorimo o poeziji.

V. R.: – Poezija nije stvar ubjeđivanja; ona je u sferi otpora, ona je metafizički kišobran koja nas štiti od svijeta bezumlja, a inzistirati na smislu poezije, jest manjak osjećanja potrebe za životom. Poezija nije jednakost, ona je identitet. **On:** – Inspiracija, ali poeziju ne možeš naučiti pisati i stoga ne vidim svrhu ove naše kreativne radionice.

Ona: – Nije baš tako. Ipak poezija nije samo stvar inspiracije, i ona traži neke ograde, determinante, želi u granice, u okove koji oslobadaju.

On: – Pjesnici po vama treba da mijenjaju svijet?

V. R.: – Pa ne baš da mijenjaju, ali da ga očiste od raznih

natrulina prošlog. Da spoje u ničim ništa i na taj način održe svježinu.

On: – Ničim ništa, igra riječi.

V. R.: – Dosta za početak. Uvijek kada govorimo o poeziji, govorimo o sebi. Jasno, ako napustimo školski kliše. No, u poeziji riječ ne znači to što u govoru znači. Riječ u poeziji prije jest, nego što je nosilac značenja.

On: – A što je pjesnik htio reći tim jest u ništa?

V. R.: – Ništa. Ni majka činom radanja nije htjela ništa reći, već stvoriti.

Ona: – Ništa, dijete ipak nije ništa.

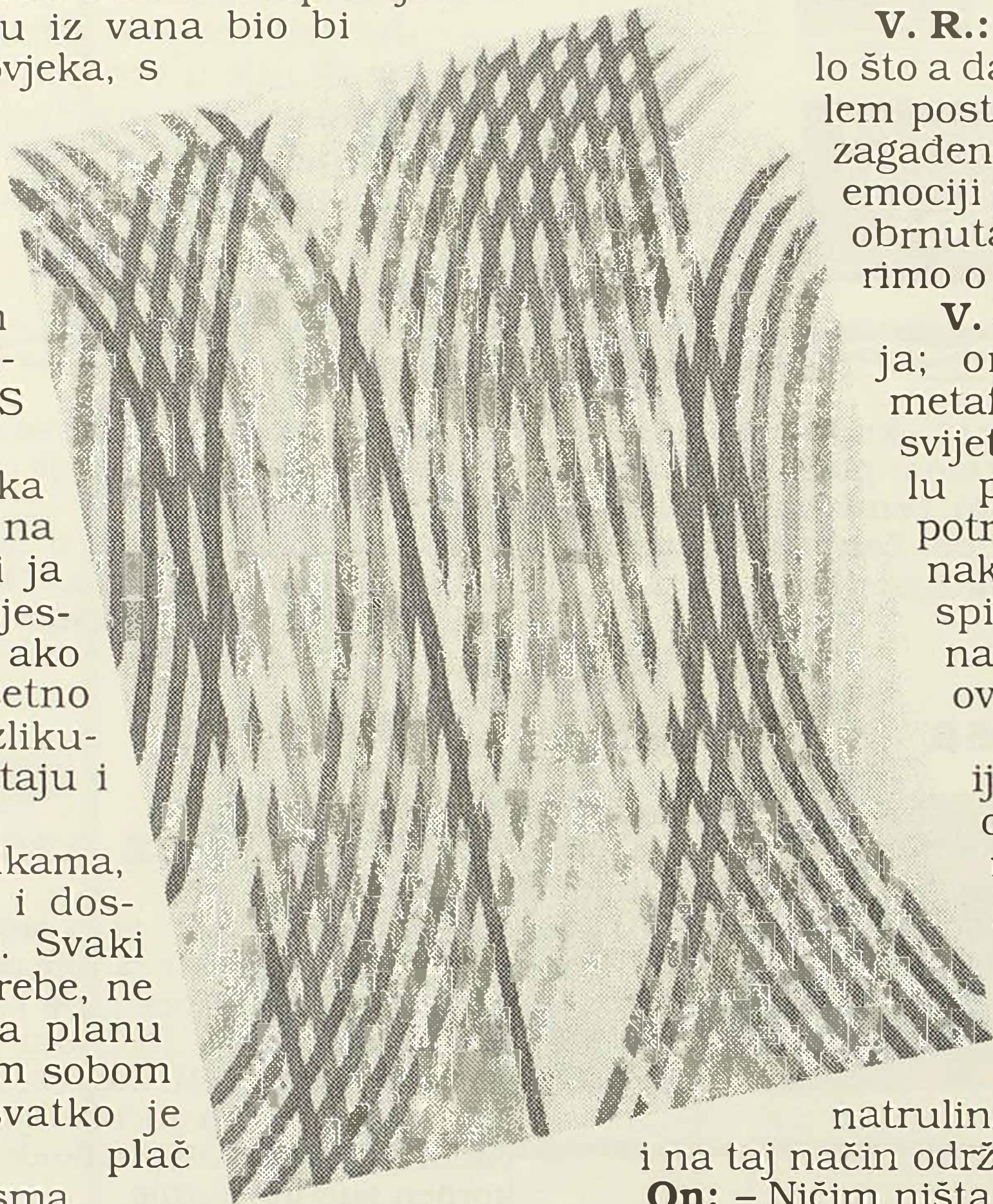
V. R.: – Nije, ono je pjesma. Ne postoji ništa kao nešto prazno, ali u tijeku vremenskog niza. Jedno ništa se na drugačiji način rađa od drugoga ništa, dovodi ga u odnos, ne vjerujem da životinje znaju i osjećaju pojam ništavila. Jer nisu opterećeni vremenom.

On: – A ni poezijom.

V. R.: – Pa ni poezijom, ali su stoga skloni dresuri.

Ona1: – Znači, ja sam jedan dugački red jednog jezičnog ništa.

V. R.: – Ne znam što u cijeloj raspravi izostavljate pojam odnosa, bez odnosa. Mi se krećemo u sferi logike, ne ontologije, nismo u pjesmi već u „coca coli“, odnos u odnosu. Ne postoji u svemiru izdvojena lje-

ota, niti izdvojeno ružno, postoji odnos. Bježite od odnosa. Idete linijom manjeg otpora, linijom logike. Ali velika nevolja je i logikom što se njome nikada ne može doći do kraja.

Ona1: – Ne shvaćam. Što ne do kraja?

V. R.: – Stoga što nemamo iskustvo smrti i iskustvo poezije u nama, a to su dvije osnove točke koje daju liniju života i ravni riječi.

On: – Onda treća točka je riječ, „U početku riječ bijaše“. Figura. Sve je figura. Ukras u kosi!

V. R.: – Sve je figura, meni smeta što razmišljate uzročno- posljedički, bilo „a“, „slijedi, „be“, pa „ce“... to je abeceda, znati abecedu ne znači moći čitati. Životinja raspoznaje slova, možemo je naučiti da bude sujevjerna. Ali ona nikada neće stvoriti pjesmu kao odnos. Može nešto napisati, no to nešto napisano nema unutrašnju potrebu za formom identiteta. Životinja reagira na „a“, jer zna da će dobiti kost, pod uvjetom da je životinja pas, životinja funkcionira logički, i ona može doći u tom razmišljanju do kraja, što će reći do kosti. On: – Oprostite, mislite li da smo mi relacija i funkcija.

V. R.: – Da, upravo stoga smo i pokrenuli ovu radionicu, da sebe shvatimo kao odnos, koji se odnosi, kako bi se našao dodatni smisao svrhe postojanja, opterećen neredom, a ne uljuljkan „cockom“.

Ona: – To je filozofija, gdje je tu poezija.

V. R.: – To je metafizika.

On: – Ne razumijem.

V. R.: – Ni ja, ali moja mala prednost je u tome što neke stvari koje ne mogu razumjeti ni ne pokušavam putem logike sebi razjasniti. Dovoljno je da ih shvatim.

On: – I onda pišete pjesme, stvar je O. K. U čemu je razlika?

V. D.: – Shvatiti, znači spojiti, približiti, razumjeti znači odvojiti, otuditi, uputiti na put zaborava i to uvijek drugog.

On: – Ovo je bez veze.

V. R.: – Da, ali, i to je veza, jer veze moraš imati u policiji, u bolnici, u školi... Razumiješ? U poeziji ti veza ne treba, stoga piši. A da nešto shvatiš, spojiš, treba ti godine, neki talog godina. Iskustvo shvaćanja.

On: – Pisat ću. Pisat ću. No, više želim onda ostati mlad nego da nešto shvatim, napose nešto što je poezija.

V. R.: – Ovaj ceh ide na račun radionice kreativnog pisanja. Konobar!

KRAJ

Ovaj dijalog napisan je po sjećanju, možda je nešto izostavljeno, možda krivo shvaćeno. Ispričavam se voditelju „Radionice“ V. S. No njegovo je da tekst dotjera, škarama umije, ili u koš baci.

Petar Skenderović

Bez naslova I

Objektivnost je nastojanje da se situacija sagleda i tumači iz stava iz kog bi ona izgledala isto za svakog posmatrača.

To je nastojanje da se problemi rešavaju iz jedne pozicije, a da se naknadno realne situacije svode na te modele. Međutim, realnost i model nisu isto. Mapa i teritorija nisu isto, pa je time i cijeli trud objektivizacije uzaludan.

U ovom trenutku nauka je zabluda. Grane nauke koje su razvile najveću preciznost i očuvale iskrenost to otkrivaju i priznaju. Priznaju da su dosadašnji modeli u npr. fizici izgubili celovitost, te da su time nekorisni.

Ono od čega je objektivistički duh bežao – uočavanje da svet izgleda drukčije za svakog pojedinca – sada se vraća u većoj snazi.

Subjektivistički duh – uočavanje da svako mora tražiti istinu u okviru svog sagledavanja, nikad i nije zapravo bila opovrgnuto.

Veličina te istine je određena otvorenošću pojedinca.

Univerzum je nepostojeći pojam, budući da izgleda svakom drugačiji on je multiverzum.

Bez naslova II

Prvo ide proleće i leto, pa jesen i zima. A nakon toga opet proleće i leto. Dan završava sa noći i dan prati noć.

Suprotne stvari ne stoje samo statično suprotstavljene i ukočene celo vreme.

One se kreću, menjaju odnose i time stvaraju krug večnog kruženja kojim drže svet stabilnim i istim kroz cikluse rasta i pada.

Uzimamo li stvari kako dolaze, bez egoističke nadgradnje, sve dolazi na svoje.

Ako ti nešto ne odgovara, ne treba da lomiš celokupnu situaciju oko sebe.

Učvrsti se u saznanju da u beskonačnim ciklusima tvoj pad predstavlja samo prvu tačku napredovanja, spoji se sa prirodom i dočekaj svoj trenutak rasta, a tada ga odživi celim bićem. Ako odživiš patnju ona uskoro prestaje jer je odživljena, transformiše se u nešto drugo, dok ako se skrivaš od nje, ne pomeraš se u krugu.

Ovakvo delovanje je nenapornost, uigranost sa kosmosom.

Zašto bez naslova

U jednom trenutku sazrijevanja djeca su vanjski svijet već prilično upoznala i da bi slika svijeta bila potpuna, moraju naći i svoje mjesto u njemu, jer su uočila vlastitu odvojenost.

Time se rađa dvostruka greška: više se ne sagledava svijet već ta konstruirana slika o svijetu, potom dok se pojedinačne stvari i mogu međusobno porediti, sa čime porediti sebe?

Metrom je moguće sve izmjeriti, ali čime da se mjeri metar?

Oko vidi sve oko sebe, ali ne vidi sebe.

Razum procjenjuje sve oko sebe, ali procjenjivanje mjesta o sebi u svijetu stvara izmišljenu i lažnu sliku o sebi.

Tu prednost da budemo svjesni okolice platili smo time što smo postali odsječeni od nje.

Do tada veliki osjećaj zajedništva je splasnuo na malu čauru koju zovemo tijelo.

Ono što jesmo, proizvod smo vlastitog razmišljanja.

Kazaljke

Kasno je.
Mislim da je ponoć prošla.
Gledam na uru.
Zidnu uru.
Kazaljke stoje.
Čuje se samo tiho kucanje.
Na prozor. Na vrata.
Ustajem.
Otvaram konzervu.
Svjež zrak.
Iz daljine dopire lavež.
Ulazi u konzervu.
Kasno je.
Za raspravu o
Tome koliko je sati.
Zatvaram konzervu.
Kazaljke se ponovo
Pomeraju.
Suprotno.

Antun Čović

Nikola Perušić

Iz književne prošlosti: Marica Vujković (1900 - 1964)

„ŽENSKO PISMO“ U BUNJEVAKA

Kada je Irving Howe o Hardyjevu romanu „Načelnik Casterbridgea“, u kojemu pijani Micheal Henchard prodaje na seoskom sajmu svoju ženu i malodobnu kćer nekom mornaru za pet gvineja, napisao da je „podmuklo privlačan za čitateljevu maštu“, feministice su digle glas i ljutito obznanile kako taj čitatelj ni u kojem slučaju ne može biti ženskoga spola. Naime, nakon što su svoju borbu povele ponajprije u domenama društvenoga i političkog života, one su hrabro prodrle i u književnu instituciju s prepoznatljivim zahtjevima i optužbama, a gornji je primjer samo jedan od najčešće citiranih. U društvu koje je, govore su, do same srži falocentrično, ni književnost ne može biti drukčija: muškarci su spisatelji, kritičari i teoretičari, muško iskustvo je ono od kojega se polazi i kojemu se vraća, a ako se kadšto i veliča žene (primjerice izjednačivanjem s božicama, Muzama i sl.), to je istom pokazatelj kako su one puki objekt kojemu je djelatna uloga unaprijed uskraćena.

Tako su se „osviještene“ žene (treba li napomenuti kako je bilo i onih koje su se križale kao pred samim vragom već pri spomenu feminizma?) našle u dvojbi kako se vratiti onamo otkuda su mučki istjerane. Trebalo je, u duhu dekonstrukcije, pokazati kako je opreka muško - žensko (dakako, ne u tjelesnom, već u smislu konotacija koje su joj pridjenute) metafizička prijevarena, ali i osigurati da se opet ne obnovi sama od sebe, budući da je u nama usadena mnogo dublje nego što bi se dalo misliti. Nadavalo se tek jedno rješenje: obrnuti je u vlastitu korist! U praksi, to bi značilo prihvaćanje pisma koje je do tada već formirala „muška“ tradicija i dokazivanje vlastite superiornosti u njemu, ili tražanje za specifičnim „ženskim pismom“, koje bi tematiziralo žensko iskustvo i primjenjivalo nove, ženskije tehnike.

Marica Vujković, bunjevački odvjetak ovakvih strujanja, opredijelila se za ovo drugo. U književnosti se javila u vrijeme kad je Mara Đorđević - Malagurski već bila afirmirana i cijenjena (podijeljena joj je pače i nagrada Srpske kraljevske akademije za knjigu godine), te joj je utoliko bilo teže donijeti nečega novoga. U njezinu prvome romanu „Tereza se obratila“ (Subotica, 1931) junakinja je revna katolikinja koja razmjerno kasno spoznaje svoju putenost te se, nakon neostvarene veze sa svećenikom, ne uspijeva ubiti dobrotvornim radom za siromahe i udaje za udovca vlastite sestre. Već ovdje se otkrivaju njezina površnost u fabuliranju, koju će i kasnije tek nevjšto prikriti približavanjem trivijalizmu, manjkavosti u dijalozima, ali i upečatljivi i bogato nijansirani opisi emocionalnih stanja, koje ni u kasnijim djelima neće nadmašiti. Ovdje donosi i svoj omiljeni lik, ženu istančanih osjećaja koja ne zna odlučivati i dopušta da društvene konvencije, kojima pak previše vjeruje, misle umjesto nje, a sve što joj se dogodi događa se uglavnom stoga što je to uredio netko drugi.

U istoj su knjizi, skupa s romanom, objavljene i četiri novele. Prva od njih, „Kasno buđenje“, govori o

ženi koja se zaljubljuje u svojega muža u trenutku kad je on prestaje voljeti. I premda je riječ o noveli s najrazrađenijom fabulom, ona ostavlja dojam nedovoljno motiviranih likova i čitavih epizoda, pa čak i emocionalnog siromaštva svih osim glavne junakinje.

Novela „Osveta“ pisana je iz infantilne perspektive i možda je najbolja i najneobičnija od svih njezinih djela. Gotovo detektivski, autorica nam otkriva kako dječak doznaje da je njegova velika djevojka zaljubljena u drugog, kako se ona ubija zbog nečega sramotnog što njemu nije posve jasno, ali zna da je to skrivio onaj drugi, te mu kamenicom iz osвете razbija nos. Očaravajuće lomljenje planova, te vješto motiviran izostanak temeljitosti u pripovijedanju, nijansiranih psihologija i svega drugoga čemu autorica nije bila sklona, čine ovu novelu posebnom u njezinu opusu.

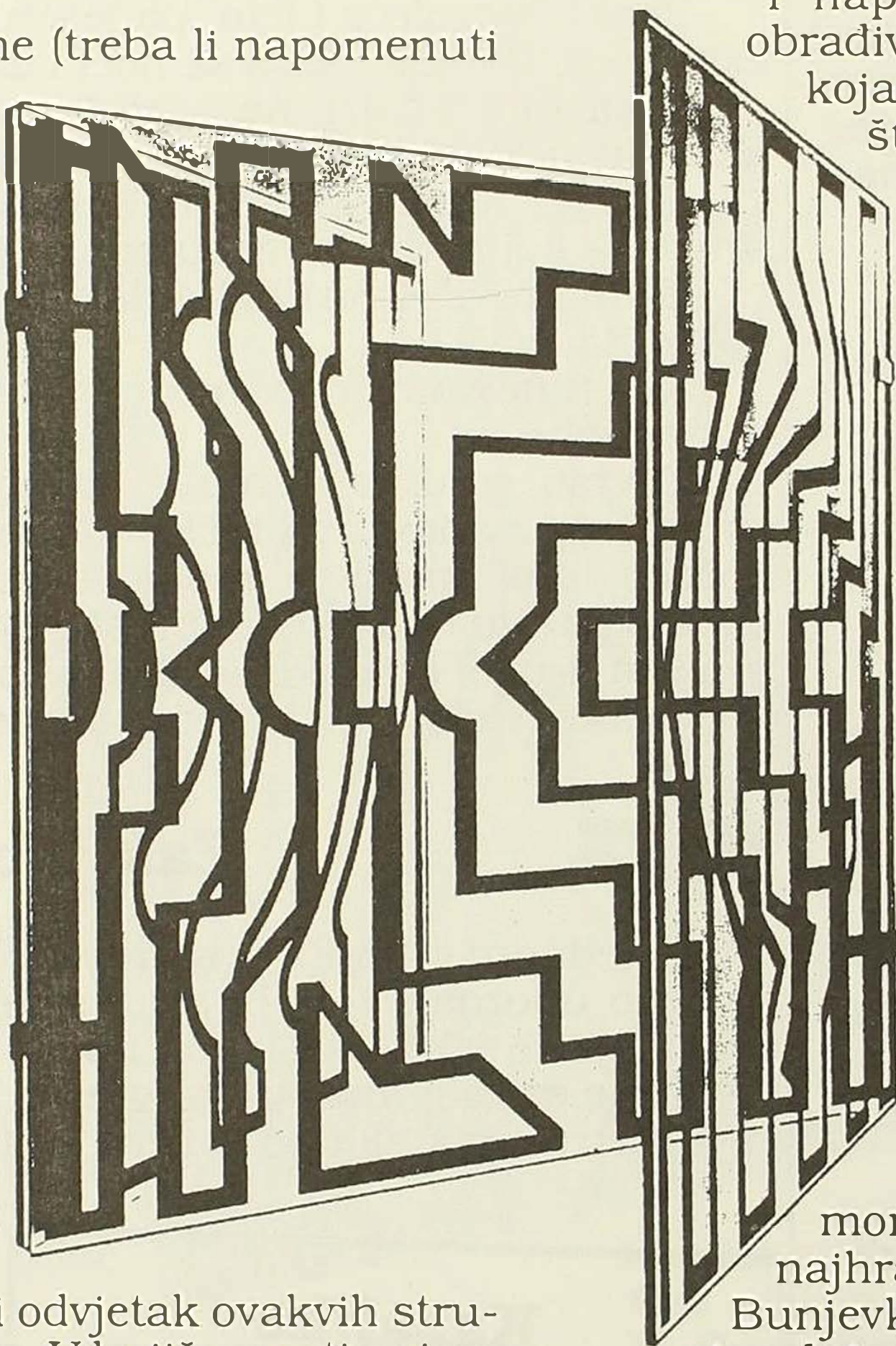
Novela „Quod volumus, ita libenter credimus“ ima jednostavnu strukturu, vješt, ali stereotipan obrt i stoga predvidljiv svršetak. Junakinja je mlada udovica koja očekuje proscu, no on se zapravo zanima za njezinu kćer. Svršetak je ipak efektno izveden izostavljanjem njezine reakcije na ovu spoznaju, ali novela u cjelini ne dostiže visoku razinu.

I napokon „Slobodna ljubav“ pokušaj je obrađivanja kozmopolitske teme i lika žene koja ipak nije toliko slobodna koliko misli, što joj se na kraju razbija o glavu.

Romanom „Vera Novakova“ (Beograd, 1934, ćir.) Vujkovićeva nastavlja svoje zanimanje za velegradske teme. Junakinja je ovdje djevojka čija je obitelj doselila iz provincije i koja postupno mijenja svoje nazore doživljujući pritom i kojekakve prolazne avanture. Roman ostaje otvorene strukture, svršavajući se nakon što ona dobiva ponudu za brak od „liberalnog“ mladića koji ipak želi djevojku „staroga kova“, a ona nikako da mu kaže kako ona sama to odavno već nije. Ovaj se roman najviše približava komercijalnom štivu, i to svojom do skrajnosti poopćenom i „kozmpolitiziranom“ radnjom, emocionalnim ekskurzima svedenim na trivijalnu mjeru, te čestim dijalozima koji ipak ne izlaze iz okvira unaprijed zadanih popularnim žanrom.

Njezin posljednji roman „Valjda je moralo bit...“ (Beograd, 1935) ujedno je i najhrabrije zamišljen kao životna priča jedne Bunjevke, koja se, s duboko usadenim tradicionalnim vrijednostima, ne uspijeva prilagoditi društvenim anomalijama i posljedicama krupnih političkih prijeloma. Iako započet s epskom širinom koja zaslužuje temeljitu obradu, autorica je očito posustala pred veličinom svoje zamisli. Pripovijeda gotovo na brzinu, čitave periode nedovoljno motivirano sažima u kratke epizode ili čak rečenice, a jedino područje na kojemu se prepušta zanosu i dalje su opisi emocionalnih stanja, no ovdje ipak ne u tolikoj mjeri istaknuti kao u njezinu prvijencu.

Bilo bi, dakako, odveć hrabro staviti Maricu Vujković rame uz rame s njezinim europskim duhovnim srodnicama, ali se nesumnjivo i ona misaono oblikovala u sličnim uvjetima, a gotovo je sigurno i da je bila revna čitateljica feminističke literature. O tome nam govori i prilično razvijena spisateljska tehnika, s poticajima crpljenim i iz sličnih djela, dok bi se manjkavost mogla pripisati više nedisciplini koja joj je dopuštala da s bitno drukčijom stvaralačkom voljom pristupa različitim aspektima svojih djela. U središtu je njezine pozornosti psihologija žene uhvaćene u mrežu

Crte naše pismenosti

patrijarhalnih obiteljskih odnosa i religijske stege, žene gotovo uvijek nedovoljno odlučne i pomirene sa zatečenim. Nema neskrivenih napada na društvenu hipokriziju, niti se smjera na kakve društvene promjene; Vujkovićeve zadovoljava slikanjem unutrašnjeg života junakinja, ne ostavljajući im pritom često ni nadu, a još manje smjerokaz poljumu.

Današnji čitatelj opusa Marice Vujković u njemu neće pronaći vrhunskih djela, ali ne bi bio realan niti da takvo što očekuje. Ostaje mu samo da se začudi pred hrabrošću jedne Bunjevke da se već tada upusti u avanturu pokretanja pitanja koja su ostala aktualna i dobrih pol stoljeća kasnije, te pred uspjelim stranicama koje u dobrohotnim očima spasavaju i lošije ostvarenje. Napokon, mit o "veličini malenih" toliko je svojstven hrvatskoj književnoj historiografiji, kao i svim drugim nevelikim filologijama, da nema razloga da ga i ni, sebe radi, ne negujemo i u našoj "grani", za koju se, upravo u tom duhu, veli da je mala, ali fina.

Ne smije se ne spomenuti to da Vujkovićeve piše ekavcom, a to će možda iznenaditi one koji je poznaju samo iz jekavskog "prijevoda" u recentnoj "Književnosti polunavskih Hrvata u XX. stoljeću" Ante Sekulića, pritom prešućenoga, a nastalog iz nejasnih pobuda. Nekima bi već to bilo dovoljno da je zbacite iz korpusa hrvatske književnosti, ali ne treba preagljivati. Njezino djelo, pa s njime i jezik, tek je jedan od svjedoka specifičnih povijesnih okolnosti koje su cijeli narod bacile u vrtlog iz kojega se do danas nije osovio na čvrste noge, pa je nepravedno nadanjim vremenima nametati strogost današnjih nazora. A književnost sama onako se teško može okovati nacionalnim granicama, pa je pomalo i besmisleno željeti je okovati prečvrstim bedemima. I ovdje se, izgleda, pokazuje kako je istina za kom se traga obično puno kompleksnija nego što bi se to moglo željeti. Valjda stoga ima tako malo pravih prijatelja.

Petar Vuković

Na prethodnom skupu o usmenoj bunjevačkoj književnosti, govoreći o sintaksičkoj stilistici u narodnim pripovijetkama Balinta Vujkova, pored čarobne ljepote i njegova izuzetna poznavanja bunjevačke ikavice, napomenuo sam kako bi se pozornijom analizom moglo doći i do stanovitih, najblaže kazano, diskutabilnih odrednica glede iznošenja ovakovih kvalifikativa, počev od same leksike, preko nedosljednosti u pojedinim primjerima morfofonoloških alternacija, pa do same sintakse ili čak i stila.

No, tema ovoga teksta samo se, uvjetno kazano, dotječe Balintovih "grešaka" i to u onolikoj mjeri u kolikoj su predmet same teme. Naravno, i ovoga puta riječ je o njegovim narodnim pripovijetkama, kao najreprezentativnijem dijelu naše usmene književnosti. Preciznije: riječ je o uporabi apostrofa u tekstovima narodnih pripovjedaka. Zašto upravo ova tema?

Dva su razloga za to. Prvo, postavlja se pitanje opravdanosti ovakvog pristupa u obradi dijalektalnoga teksta. I drugo, ukoliko je točno, jest pitanje (naj)novije orijentacije u jezikoslovnoj praksi matične nam domovine, dakle u Hrvatskoj. U svakom slučaju, cilj ovoga teksta jest pokrenuti sudionike skupa, njegove slušatelje i eventualne čitatelje na razmišljanje koliko je ovakav pristup opravdan.

Već i letimičan pogled na izdanja Balintovih narodnih pripovjedaka dovoljan je da bi se vidjelo kako je uporaba apostrofa u njima bilo normalno opredjeljenje tadašnjih lektora. Samim time dolazi se do zaključka kako je Balintova "krivnja" sadržana samo u činjenici što je riječ o njegovim djelima, a ne i stoga što kao pravnik nije morao poznavati složenija pravila pravopisa, poglavito u ovako osjetljivoj materiji.

Otvorite li bilo koje izdanje narodnih pripovjedaka, naići ćete na bezbroj primjera uporabe apostrofa. Tako je redovita pojava da se u inicijalnom položaju "izgubljeni" glas bilježi ovim znakom oću, di... „h“ i „g“, primjerice). Isto važi i za finitni glas, najčešće kada je u pitanju glas „h“ (bi', vr'...), ali i druge (al', mož', neg'... namjesto „i“, „e“, „o“). Posebno su brojni slučajevi uporabe "cijelog" infinitiva što nije značajka govora bačkih bunjevačkih Hrvata, a ukoliko se on (pravilno) "skraćuje", onda se to redovito čini uz uporabu apostrofa. Naravno, redovita je i praksa "apostrofiranja" glagolskog pridjeva radnog, muškog roda jednine kada je u pitanju glas „a“ (doš'o, biž'o, ost'o...). Među rjeđe slučajeve spadaju apostrofi u medijalnom položaju u riječi, i to obično kada je u pitanju zatvornička skupina nezgodna za izgovor, tj. njezino uproščavanje (nas'rad'o, kak'a...). U zbirci "Hrvatske narodne pripovijetke", objavljenoj od istoga autora u Zagrebu 1957. primjećujemo čak i primjere apostrofa kod zamjenica "ko" i "niko" (ko, ni'ko) kao očito gubljenje za hrvatski književni standard uobičajenoga "t" (tko, nitko), iako on u bunjevačkom govoru ni slučajno nije u uporabi.

Navedeni primjeri tek su dio u moru crtica kojima su prošarani tekstovi Balintovih pripovjedaka. Ako na stranu stavimo vizualni efekt "apostrofizacije", otkriva nam se mnogo važnije i složenije pitanje opravdanosti ovakove jezične (pravopisne) orijentacije. Dijalekt, sam po sebi, ne pripada književnom standardu, pa iako najvećim svojim dijelom ima izgrađena pravila, najdulje se glede toga otišlo u pisanju rječnika. Dakle, tek u pohranjivanju leksičkoga fonda. Ovo, naravno, ne važi samo za mladi ikavski dijalekt, kojemu pripada i govor bačkih bunjevačkih Hrvata nego i za ostale. S druge strane, stavljanje apostrofa svugdje, kao zamjenu za "izgubljene" glasove književnoga standarda nameće pitanje u kolikoj je onda mjeri dijalekt autohton, tj. ne podvodi li se on i na taj način pod književnu normu? Ukoliko već govorimo o dijalektu kao jezičnoj kategoriji u izumiranju, najmanje ćemo mu pomoći tako što ćemo mu nametati pravila književnoga standarda. Takva je pomoć poput gašenja požara benzinom. Da je to potrebno, onda se o dijalektu ne bi govorilo kao o nečemu originalnome,

pa samim time niti kao o nečemu posebno vrijednom. Ovako, hoćemo li dočekati trenutak da se i leksika, pa čak i sintaksički sklop u dijalektu, mijenja kako bi onda postao "razumljiviji", "dotjeraniji" i jezično "prihvatljiviji"? Jer, zašto bismo se zaustavili samo na apostrofu kada je dijalekt i tako sve manje prisutan?

Bilo bi, naravno, nepravedno reći kako je ova praksa prisutna i kod suvremenih pisaca koji ponekada pišu dijalektom. No, ovdje je, ipak, riječ o našem najjačem znalcu bunjevačke ikavice. Ukoliko se pristupi objavljivanju naredne zbirke Balinta Vujkova, predlažem da se o ovom problemu dobro razmisli.

U Tavankutu, 28. studenoga 1997.
Zlatko Romić

Idem

Ja idem. Dosta je.
Ne mogu više.
Teško je.
Ne znam što hoćete.
Ne znam ni što to možete.
Ali vi uporno, nešto hoćete.
Vi obične riječi, javite,
Kada se odlučite za sve
To što tako nemoćno
Od mene hoćete.
Plašim se, svoje
Suvišnosti.
Ne mogu dalje.

Antun Čović

Golubovi

Pjevac je dugo pozdravljao zoru dana s kraja ožujka, stojeći na ogradi praznog svinjca. Snijeg je okopnio. Ponegdje u dvorištu još su stajale muzgave gomile, odlazeći spomenici dugotrajne hladne zime. Vočke, umivene jučerašnjom kišom, bezredno razbacane po dvorištu, spavale su zimskim snom. Vrapci su se kostrešili tražeći zaostala zrnevlja, a grlice, s visine, u granama bagrema zvale svoje dragane.

Zarudilo je. Kroz odžak male nabijanice pomaljao se dim. Bač Vranje je propaljivao vatru u šporetu. Čutke su se u žeravicu pretvorile kada je ubacio lopaticu uglja, a kuhinjom se razlila toplina. Sjedeći na stolcu za kuhinjskim stolom, već obučen, pripremao se za jutarnji obred – brijanje. Na stolu je razmještao zrcalo, posudu s toplom vodom, četkicu, žilet, sapun, mašinicu i škare. Namočio je četku, te dugo trljao bradu nanoseći sloj sapuna, povremeno ga malim prstom skidajući s usana. Uzeo je mašinicu te odmjerenim potezima skidao sijede dlake s brade. Kolonjsku vodu upotrebio je nakon što se ručnikom obrisao. A onda, gledajući se u zrcalu, zasukivao je guste i sijede brkove uvrćući krajeve gore prema nosu. Nagledavši se, nasmiješio se zadovoljan svojim izgledom.

Šezdesetu je prošao. Gotovo da godine više nije brojao, ali Tilka, žena mu, nije propuštala priliku da poslije njegovog ogleđanja ne progunda:

– Matori lotroš! Dotirava se ko da će u špaciranje. Cure će za tobom cigurni piškat. Tako ni one malore trunte, što vam rakiju livaju, više ne glede.

– Pito je tebe kogod štogod? Čuti i idi. Kupi kruva na peci i mladog sira od Mariške! Čuješ ti mene? – brecnu se bač Vranje.

– Čujem. Kako da ne čujem kad se dereš i zapovidaš ko stačala – odgovori mu Tilka, odlazeći bez pozdrava, uz kratko odsječno:

– Ja idem.

Kao i svakoga jutra, uputila se u stan doktorice Marije, u nedaleko izgrađenoj zgradi, gdje je spremala i kuhala. Bila je to nemala dopuna bač Vranjinoj mirovini.

Službovanje mu nije bilo dugotrajno. Uposlio se nekoliko godina nakon svršetka rata. Onog drugog. Velikog. U to vrijeme željeznica je vapila za radnom snagom. Nije mu posao išao od ruke. Ni od glave. Radio je koliko je morao, odnosno koliko su ga ljeroali. Završio je kao noćni čuvar, ne znajući ni što niti od koga čuva. Imao je nešto zemlje i vinograda. No neprilježan poslu sve je zapustio, prodao, profučko. U vjetar sve je otišlo.

Na lijelu mu se ocrtavaju brazgotine, spomen na kavansku tuču kad su se i noževi povlačili. U kavani „kod Masloša“ točio se lanac zemlje. Dugo u noć Manjok je razvlačio harmoniku oko koje je na kraju i izbila svada, a bač Vranje zadobio ubod.

Uredio je krevet pokrivši ga čebetom kojim se pokrivaio, ubacio još jednu lopaticu uglja u šporet i tiho otvorio vrata sobe u kojoj je spavao unuk mu Pajo.

– Pajo moj, rano moje, ajd ustani. Ajd luče moje. Sad ćemo nas dvojca radit ono što još nikad nisi vidio – budio ga je.

Pajo, dječak, u treći razred je tad išao, promeškoltio se, protrljao oči i pospano, mazno reče:

– Još samo malo.

– Ta ustani, posli će bit kasno – budio ga je i dalje bač Vranje.

Pajo se lijeno oblačio dok mu je djed spremao kajganu. Slasno su je pojeli omazavši tavu kruhom „kako bi nebo bilo čisto“ običavao je bač Vranje reći.

– A šta ćemo raditi? – zapitkivao je Pajo.

– Vidićeš, vidićeš, – tajanstveno mu je odgovarao djed.

Pokupili su mrvice sa stola, kruh odložili u kredenac, kad će Pajo opet:

– Babo, kažite mi šta ćemo raditi?

– Lovit grlice, eto šta.

Bač Vranje je obuo papuče, izašao u dvorište uputivši se prema šupi. Pajo ga je pratio drhteći od hladnoće.

– Šta mi se vučeš oko nogu ko kesa masna? Smrznićeš se. Idi unutra – htio je unuka vratiti, ali su ipak zajedno stigli do šupe izvlačeći iz nje drveni ram obložen žičanom mrežom i štap na čijem je kraju zavezan kanap. U jednom dijelu dvorišta rasuli su zrnevlje kukuruza i žita nad koje su postavili ram oslonjen o štap. Kanap su pažljivo razvukli do kuhinje, posjedali na hoklice iza vrata, razmaknuvši zastor.

– Al će bit paprikaš – unaprijed se veselio bač Vranje. – Samo da ove lukavice onjuše kuruz, vidićeš.

Zrak sunca, koji se probijao iznad krova šupe, prvi je opazio pripremljen mamac. Za njim doskakutali su vrapci neoprezno

ulazeći pod zamku. No, za njih nije bilo opasnosti. Jedna grlica je sletjela blizu zamke, prošetala i otphrnula.

– Neće one doć – nestrpljiv je Pajo.

– Šta si se uzvrpoljio ko da imaš pundravac u gujci. Doće kad ja kažem – stiže mu odgovor.

I kao da su čule, dvije grlice su sletjele, sporo se krećući k mamcu, izvijajući vratove uokvirene crnim prstenjem. Došle su do štapa, kljucnule zrno, zastale. Tada je Pajo, nestrpljiv, brzo pleto povukao kanap. Zamka je pala, ali su je grlice izbjegle.

– Ne diraj više špargu. Vidiš šta si uradio. Idi sad i namisti to! Moraš bit strpljiv – ljutio se bač Vranje.

Pajo je izašao, postavio zamku i pognute glave, šutljiv, vratio se u kuhinju.

– Faljen Isus – čuo se glas iz „ambetuša“.

– Samo mi je on sad tribo – promrmlja u bradu bač Vranje i nastavi glasnije: – Amen, ajd udi, Kalmane, udi.

Kalman Katona, usamljenik, susjed bač Vranjin, svakoga dana je dolazio na par riječi. Ovoga puta je ponio i politru rakije.

– Ta nisi tribo, Kalmane. No sad šta je tu je, popićemo – oglasio se bač Vranje uzimajući bocu.

Nalio je rakiju drhtavom rukom prelivajući čaše.

– Ajd u zdravlje – nazdravi Vranje.

– Egészségünkre – odzdravi Kalman.

Okrenuli su tako tri puta, te im se jezik razvezao dok je Pajo osmatrao zamku.

– Vranje, tio bi s tobom divanit, al evo jezik mi se zapleo pa ni sam ne znam kako da počnem – započe Kalman priču.

– Ta kaži samo – podstaknu ga Vranje.

– Znaš da sam bolesan, za teške poslove nemoćan. Ova zima je bila duga, jaka i vlažna. Znaš da i asmu imam, vlaga mi se u kuću uvukla, a vlaga je vrag za asmu. Evo, skoro će proliće pa sam mislio onu moju nabijanicu podzidal, a ja nemoćan. Gledam tebe: dobro se držiš, radiš, znaš i zidal, pa ako bi mi mogo to uradit. Nas dvojca ćemo to lako, začas.

Vranje šutke nasu još po jednu, ispi svoju čašu pa odgovori:

– A kome ću ako tebi neću, ti si meni ko rod rodeni. Ta uradiću, nego šta ću, samo malo da ograne.

– Babo, evo i – ogłosi se Pajo.

Tri grlice zašle su pod zamku. Bač Vranje trgne kanap, a grlice se zakoprcaše ispod žice. Izade vani, otkine im vratove, stavi u posudu i preli vrelom vodom.

– Dosta je bilo – reče, te spremi zamku u šupu, vrati se do bunara gdje su on i Kalman ocijenili ulov. Bio je zadovoljan. Uto se Kalman, pozdravljajući se, pogrbljen uputio kući.

Bač Vranje je iznio hoklicu, namjesti je kraj bunara i počeo čistiti grlice. Pajo se zabavljao, šutirajući loptu u kapiju.

– Ostavi je već jedared. Kapiju ćeš mi razvalit – ukorio je unuka.

Pajo ga je poslušao, prišao djedu, primijetivši na krovu golubove susjeda Kalmana. Zapitan, bač Vranje se raspričao o golubovima, vrstama, njihovim plemenitim osobinama, ljepoti, izdržljivosti. Pajo je za to vrijeme uzeo zračnu pušku. Vidjevši to, djed ga zapita:

– Dite moje, šta će ti puška? Nikom ona dobrog nije donela. Opravićeš nevolje, kaki si, i meni i sebi.

– Samo dva metka – umiljavao se on. – I paziću – reče.

– Uzmi metkove, al da mi nisi krilatice gado. Eno ti ona stara suva šljiva.

Poslušavši Pajo je pronašao udubljenje u šljivi gdje je ispalio nekoliko metaka. Ali, njega su zanimali golubovi. Prvi put je promašio. Približivši se, pazeći da bude neopažen od djeda, bio je precizniji. Tri goluba su se srušila u susjedovo dvorište. Uvidajući grijeh ostavio je pušku i zavukao se u sobu.

Pred bač Vranjom zaokupljenim grlicama stvorio se komšija Kalman držeći u rukama mrtve, krvave golubove.

– Šta je to? – upita ga Vranje.

– Šta je, još pitaš šta je – zavapi Kalman – golubovi, moji lipotani. Tvoj unuk i je puškom ubio, vidio sam kroz ogradu.

– Moj unuk pušku vidio nije. Bog s tobom, Kalmane. Ta ne bi on tako štogod uradio – branio je djed unuka.

– Vidio sam, on je! Lažeš. Govno si ti, obično govno. Moje ste lipotane ubili. Evo ti i! – baci mu Kalman golubove pred noge.

– U maminu napolje, ti ćeš meni kazat da sam govno, ti prcoljak jedan. Prokleti ti golubovi. Al takim napolje – izbezumljeno je vikao Vranje.

Kalman je izišao, a na papučama bač Vranjinim ostao je trač golubije krvi.

Mirko Kopunović

Subotica kao privredni centar

Subotica je jedan od glavnih privrednih centara Jugoslavije, a što se tiče poljoprivrede, može se mirne duše reći da je glavni centar, jer se u Subotici od 21.283 gazdinstava bavi 10.641 (50% od svijetovne) proizvodnjom.

Poljoprivreda Zemljoradnja u Subotici, kao i u celoj Vojvodini, sačinjava bazu, na kojoj se razvijaju skoro sve ostale grane privredne delatnosti.

Obradene su u Subotici sledeće površine:

23.600 ha pšenica	40%
27.160 ha kukuruz	46%
5.741 ha ječam, raž i ovas	10%
2.104 ha krompir	
103 ha pasulj	4%
26 ha hmelj	

Ovi su podaci uzeti iz „Privreda Vojvodine“ u 1926. godini.

Subotičko žito i zob poznato je i traženo.

Zemljoradnja je u Subotici u napretku, jer se zemlja racionalnije iskorišćava i sve više upotrebljava veštačko đubrivo. U Subotici se nalazi i fabrika veštačkog đubriva „Zorka“ d.d.

Površina nerodnog tla je jedva 3%.

Vinogradarska kultura razvija se sve više, jer se u poslednje vreme zasadaju novi vinogradi, koji treba da nadoknade gubitak onih pri likom razgraničenja sa Mađarskom. Ukupno je zasadeno vinovom lozom 7.900 katastarskih jutara.

Od industrijskih biljki kultivira se sa velikim uspehom hmelj. Godine 1928. zasadena površina hmeljom porasla je na 250 jutara. Danas u Subotici imamo 20 velikih sušnica hmelja. Osim hmelja kultivira se još šećerna repa i paprika.

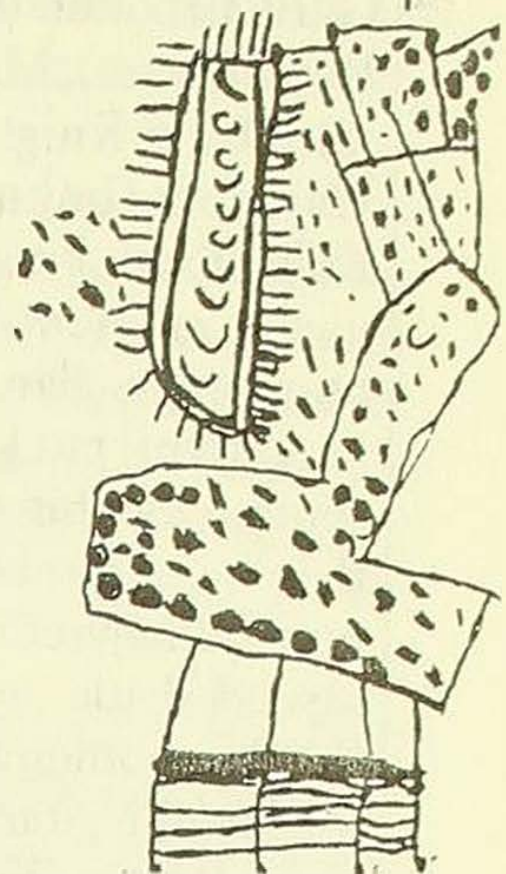
Vodeni zadruga u Subotici nema, premda postoji zato potreba. (nastavit će se)

Djevojčica međunarodni laureat

Andrea Vavan, rođena 24. lipnja 1992., polaznica je Dječijeg vrtića „Naša mandarina“. Na njenu sreću, ona je od prvog dana pohađanja vrtića u grupi s djecom koju vodi odgojiteljica Sofija Simić. Ona je uočila njenu sklonost za crtanje i učlanila je u „Skolici, radionici, igraonici“, gde je ona sama koordinator. Za godinu dana postojanja ove alterantivne predškolske ustanove nastalo je stotinu radova, crteža s kojima su sudjelovali na dve međunarodne izložbe. Na izložbi u galeriji „Likovni susreti“ u Subotici, na katalogu je bio crtež Andree Vavani, koju objavljuje naš list.

Na XXI. bijenalu „Fantazija 96“, crteža predškolske djece svijeta, koji je održan u slovačkom gradu Martin, crtež male Andree, kao predstavnice Jugoslavije, dobiva nagradu međunarodnog žirija. Crteži djece sudionika Bijenala izlažu se u Narodnom muzeju etnografije i Turčinskoj galeriji grada Martina. Među tisuću crteža, nagrađena je Andrea Vavan. Velika zasluga njenog uspjeha pripada njenoj odgojiteljici, Sofiji Simić koja je radila s njom. Sofija je rodom iz Gnjilana.

Ramiz Rashiti

ZANIMLJIVA MATEMATIKA

1. U JEDNAKOSTI $101 - 102 = 1$ PREMESTI SAMO JEDNU CIFRU TAKO DA ONA POSTANE TAČNA.
2. NA TRI GOMILE SE NALAZI 5, 7 I 12 ŽVAKA. SA TRI PREMEŠTANJA IZJEDNAČI BROJ NA GOMILAMA, ALI TAKO DA SE SA SVAKIM PREMEŠTANJEM SA GOMILE NE GOMILA NA MANJOJ DUPLI BROJ.

REŠENJA IZ PROŠLOG BROJA:

1. 8 M
2. 9

TAMNOPLAVU (SKORO CRNU) BOJU ZOVEMO TEGET?

ČESTO SE PROTOKOLARNO I U NAJSVEČANIJIM PRILIKAMA NOSI CRNA ODJEĆA, A U ŽALOSNIM DOGAĐAJIMA JE POŽELJNA, NJOME SE IZRAŽAVA I SUOSEĆA U ŽALOSTI. POSIJE CRNE, NAJSVEČANIJA I NAJELEGANTNIJA BOJA ODIJELA NAŠIH PREDAKA, NAPOSE MLADIH,

BILA JE TAMNOPLAVA — TEGET, U NJEMU SU BILI „viđeni“.

TEGET BOJA JE DOBILA IME PO PROSLAVLJENOM AUSTRIJSKOM ADMIRALU WILHELM VON TEGETTHOFF (1827.-1871.), KOJI JE SVOJE MORNARIČKE ČASNIKE OBUKAO U TAMNO PLAVU UNIFORMU, KAKVU I DANAS NOSE MORNARIČKI ČASNICI U VIŠE ZEMALJA. IZRAZ TEGET ZA OVU BOJU BIO JE POZNAT U ZEMLJAMA AUSTRO-UGARSKE MONARHIJE.

Savjet iz karmića

ŠTETA

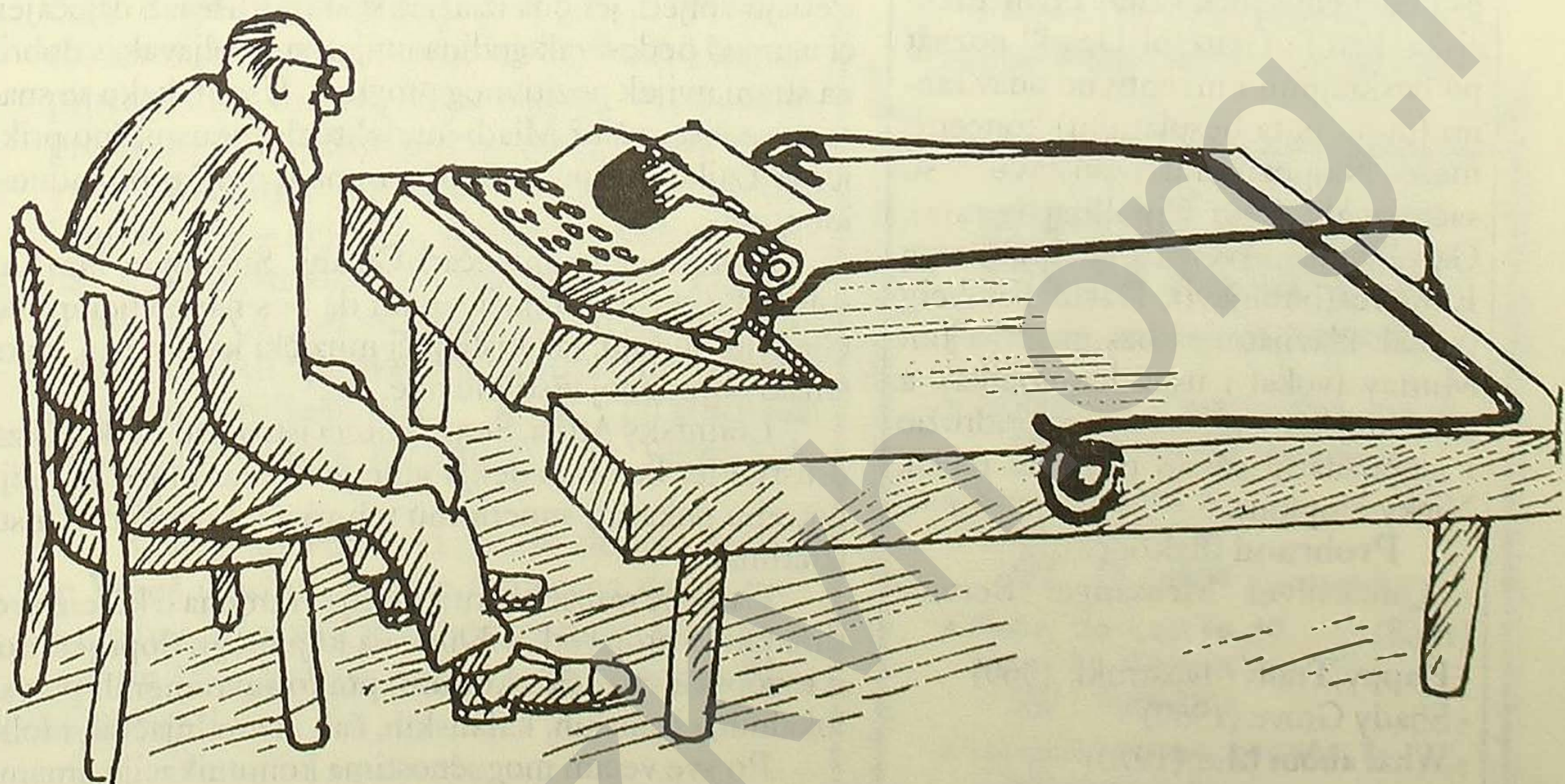
Da smo se ranije sreli
Bilo bi drukčije sve.
Da smo se drukčije sreli
Bilo bi ranije sve.

Nema rušenja, bar za sada!

Ovoga puta neka nam bude dozvoljeno da ne srušimo ništa.

Šteta neće biti veća nego kada smo srušili bar nešto.

Ali, za slijedeći broj obećavamo da ćemo bar nešto srušiti.

IMENIK ROCKA

THE „PROCOL HARUM“ izvanredni engleski sastav, osnovan 1967. kog su u početku činili: Gary Brooker (vokal i klavir), Ray Royer (gitara), Matthew Fisher (orgulje), David Knights (bas-gitara), Bobby Harrison (bubnjevi). I tekstopisac Keith Reid, književnik, intelektualac i „siva eminencija grupe“ bio je njen punopravni član. Citav njihov (vredni i kreativni) rad kao da je uvek ostao u senci mega-hitova „Whiter Shade of Pale“, i „Homburg“, no reč je o jednom od najvrednijih i najkvalitetnijih sastava ikada poteklih na britanskom tlu. Na pomenutim singlovima svira im kasniji gitaristički „vunderkind“ sjajni Robin Trower.

Probrana diskografija

- Procol Harum (1967)
- A Salty Dog (1969)
- Shine on Brightly (1969)
- Live in concert (koncertni, 1971)
- Exotic Birds and Fruits (1974)
- Gary Brooker (samostalno: Lead me to the Water 1982.)
- Echoes in the night 1986.)

THE „QUEEN“ nastavljači glamuroznog i pin-up pop-rocka, i jedan od komercijalno najuspešnijih sastava Britanije. Kreativni uspeh prvog LP-a (s briljantnim singlom, „Bohemian Rhapsody“), međutim

nikada nisu uspeli ponoviti. Pevač i frontmen sastava, Freddie Mercury, umro je 1990. od AIDS-a.

Probrana diskografija

- A Night at the Opera (1975)
- News of the World (1977)

THE „QUICKSILVER MESSENGER SERVICE“ jedan od najvećih psihodeličnih rock sastava San Franciska, kao i „Grateful Dead“ poznat po beskrajnim i inventivno odsviranim (puno puta besplatnim) koncertima. Najpoznatiju postavu su sačinjavali: John Cipollina (gitara), Gary Duncon (vokal i gitara), Gregg Ellmore (bubnjevi), David Freiberg (vokal, klavijature i bas gitara) i Jim Murray (vokal i usna harmonika), a pred kraj karijere, sastavu se pridružio i najpoznatiji sesija pijanista rocka, Nicky Hopkins.

Probrana diskografija

- Quicksilver Messenger Service (1968)
- Happy Trails (dvostruki, 1969)
- Shady Grove (1969)
- What about Me? (1970)

Robert G. Tilley

Ah, egzotika!

Sedam godina na Tibetu (Seven Years on Tibet)

Režija: Jean-Jack Annaud - Glavna uloga: Brad Pitt - 1997.

„Sedam godina na Tibetu“ je pokušaj vođenja unapred izgubljene trke. Široka popularnost Dalaj-lame i tibetanskog budizma u intelektualnim krugovima Amerike i Evrope prirodno je dovela do ekranizacije samog Dalaj-lame. Veliki projekat na tu temu, „Kundun“ Martina Scorsesea, zauzeo je već u pripremi položaj najrelevantnijeg kinematografskog pristupa Dalaj-lami, i sasvim je nejasno zašto je jedan ozbiljan i dobro pozicioniran reditelj kakav je Jean-Jack Annaud odlučio da producira i režira film na istu temu. Jedina šansa za „Sedam godina na Tibetu“ bila je da se pojavi u širokoj distribuciji pre „Kunduna“. Pošto se to i desilo, Annaud može biti zadovoljan osvojenom pažnjom publike i kritike, premda će i dalje ostati tajna zašto je nepotrebno rizikovao svoj odličan položaj.

„Sedam godina na Tibetu“ u osnovi je biografija, rađena po dnevniku austrijskog alpiniste i avanturiste Heinricha Harrera, koja opisuje iskustvo samospoznavanja sebičnog, racionalnog i emotivno frustriranog muškarca u ranoj zrelosti. Izolovani magični Tibet u smutnom dobu II svetskog rata je pozornica Harrerove potere za samim sobom, dok je susret sa Dalaj-lamom, tada četrnaestogodišnjakom, glavni događaj koji dovodi do njegove unutrašnje promene. Filozofske i religijske teme su, međutim, potisnute pomalo naivnom psihologijom i u završnici filma prekomernom politizacijom. Kao da scenaristkinja Becky Johnston i sam Annaud nisu znali kako da se dostojno ispetljaju iz Harrerovog životopisa, pa su preko potrebnu aktuelizaciju isečka njegove biografije okončali političkom propagandom.

Annaud je zbog političkih problema sa Kinom snimao film u argentinskim Andima i premda je postigao uverljiv izgled Himalaja i Tibeta, ostaje neprijatan utisak prevare. Široki kadrovi veličanstvenih planina i različite nijanse svetlosti imaju višestruko dramsko značenje, ali pošto su Himalaji i njihova svetlost udaljeni od snimljenih litica nekoliko hiljada kilometara sva značenja gube na težini. Rekonstruišući tibetanski način života od pre 60 godina i njihova obitavališta i svetilišta, Annaud je imao primetnih problema sa popunjavanjem kadrova slikama gradova, trgova, kuća i hramova, izgubivši time punu spektakularnost, dakle primarnu snagu filma, pri čemu je montaža fotografije Potale najslabije vizuelno rešenje u celom filmu. Annaudovo gotovo početničko prikazivanje ksenofobičnih, u izolaciji otupljenih Tibetanaca kao listom otvorenih ljudi koji jedva čekaju kontakt sa Evropljanima, a njihovu tehnologiju doživljavaju gotovo kao novo Budino prosvetljenje, dovelo je nakon gubitka spektakularnosti pravog Tibeta i do gubitka neophodne istinitosti svojim naivnim poverenjem posmatrača koji ne ume da vidi stvarnost. Time je potonji prikaz kineskog zauzimanja Tibeta pretvoren u neumesnu i krajnje nebudističku (i neumetničku) moralnu osudu. Pravu temu filma, koja se nudi u pozadini, Annaud je potpuno prevideo, naime tešku odluku da se vekovima ukorenjena religija izmesti iz svog htonskog izvorišta uz opasnost gubitka tradicije i neprenosivih unutrašnjih sadržaja, ali zarad dobijanja univerzalističkih vrednosti. Odluku Dalaj-lame da napusti Tibet i tako zauvek promeni lamaizam Annaud je svesno ignorisao pretvorivši „Sedam godina na Tibetu“ u patetični samoljubivi iskaz lažnog romantičara ilustrovan kvazi-azijskom egzotikom.

Glumačku ekipu, sastavljenu mahom od Tibetanaca, predvodi super star Brad Pitt, čije je pojavljivanje možda i najsrećnije rešenje za ovaj film. Ne zbog njegove glume, u potpunosti podređene održavanju imidža holivudske zvezde, već baš zbog izraženog narcizma i prateće lenjosti, čime su se duhovna praznina holivudskog stara i austrijskog avanturiste gotovo stopile. „Sedam godina na Tibetu“ je redak primer filma u kojem je loša gluma jedinog junaka bolja od dobre glume.

Jean-Jack Annauda pamtimo po nizu divnih filmova, od „Crno-belog u koloru“, „Potrage za vatrom“, „Medveda“ i „Imena ruže“, do „Ljubavnika“ po Margareti Duras i „Krla pobede“ snimljenih u 3 D tehnici. „Sedam godina na Tibetu“ su njegovo do sada najslabije izdanje. Šteta i za Annauda, i za Dalaj-lamu.

Pera Marković

Koncert Lajko Felixa

Svijet na naš način

Gradska kuća 30. siječnja, Lajko Felix, violina, Lörintsky Attila, kontrabas, Budimpešta.

Iz kritičarske lože promatram publiku. Mladi samozvani intelektualci. S osjećajem da Felixovu muziku trebaju voljeti, jer ona izlazi iz svakog klišeja. S osjećajem kako su oni sudionici novog a to novo se, po navici nam od pedesetak godina uvijek sukobljavalo s dobrim starim. Zbog toga se oni smatraju velikima. Jer su na strani uvijek pozitivnog progresa. Usput, kako se snaći u svijetu u kojem je Berlinski zid već pao i ne mora ga se više rušiti? Mladi intelektualci neuspješno prikrivaju zbuđenost u pogledu. Ali su došli na koncert jer je Lajko već poznato ime i imaju osjećaj pripadnosti grupi koja se nečim mora razlikovati, da bi imali identitet.

Profesionalni muzičari Cigani. Suradnici Na Lajkovoj kazeti i CD-u. Koji su pretrpjeli Lajkovu solističku dušu svirajući s njim da bi s napravljenim konkretnim djelom možda negdje imali bolju produ. Gledaju, slušaju, razmišljajući muzički konkretno, kako bi se nešto moglo primijeniti u kavani, ili u drugoj stilski određenoj vrsti muzike.

Lörintsky Attila. Senzibiliteta istog kao Lajko ali za tu stvar s pogrešnim instrumentom, ili u pogrešnom društvu jer bez određenja gdje je tlo, ne može se vidjeti gdje je nebo. A u ovom slučaju obojica su imali potrebu pokazati superiornu tehniku i mogućnosti instrumenta, s tendencijom rasplinjavanja u solističkim izletima.

Lajko je muzička anticipacija vremena u kojem sve znamo, sve možemo, ali ne znamo što bismo sa svim tim. On je proizvod svih uticaja koji mogu doprijeti do nas a čiji se broj povećava. Od naslijeđa koje spada u evropsku muzičku kulturu, preko suvremenih pravaca u tumačenju značenja i interpretacije muzike do lokalnih, ciganskih, kafanskih, čak i narodnjačkih i folk uticaja.

Pri sve većim mogućnostima komunikacije, imamo li, u suvisloj formi, organizacijski sredeno, što reći?

Nela Skenderović

Nova knjiga

Katekizam pogubnosti etnonacionalističkih mitova

Ivan Čolović, *Politika simbola – Ogledi o političkoj antropologiji*, Radio B92, Beograd 1997., str. 308

Što je to i kakvo je ono gdje se realiziraju naši životi danas? Kakve su to nametnute „mreže svijeta“ kojima smo okovani i koje pokreću i mobiliziraju ljude, a koje su proizvele prepogubne posljedice: preko 300.000 ubojstava i preko 3.000.000 nasilno

seljenih na prostoru bivše Jugoslavije? Na koncu, kako razumjeti, umačiti i vrednovati takve (ne)prilike i stanje u kojemu boravimo? To su u najopćenitijem obliku pitanja na koja, za naše prilike vrlo neobično, odgovora dr. Ivan Čolović u svojoj najnovijoj knjizi *Politika simbola*. Naime, ovaj etnolog po vokaciji upustio se u, i našoj kulturi nesvakidašnju, analizu posrnuća ljudskosti u nas – spitivanjem naravi simbola u politici, koji se nalaze u osnovi dominantnih društvenih mitova na jugoslavenskom prostoru u posljednjih desetak godina, te njezinim etnografskim i folklorističkim sadržajima u ispoljavanju. Dakle, svodenjem civilizacijskih posrnuća južnoslavenskih naroda na pravu mjeru: barbarizam i mit!

Čolović polazi od pretpostavke da je politika u velikoj mjeri, ako ne i najvećoj, stvar simbola. Razumljena i kao takva, politika je onda određuje kao vještina nametanja, te stjecanja vlasti nad tim simbolima, kako bi se gospodarilo pukom putem „simboličkih operacija“. Kako autor i priznaje u predgovoru, svakvih je pristupa u razumijevanju politike bilo i ranije u povijesti društvenih teorija, osobito u novovjekom periodu. Recimo, i čenje se Jean-Jacquesa Rousseaua temelji na pretpostavci da integrativni moment suvremenog društva treba činiti jedna „civilna religija“, čijom se pak uporabom preko simbola uređuje, stvaruje i artikulira život pojedinaca u zajednici.

U slučaju društava koja su se pojavila u državama nastalim iz bivše Jugoslavije, problemi se pokazuju u samoj naravi tih integrativnih matrica – retrogradnih mitova. Jer, kohezioni se moment stvaranja novog društvenog poretka na razvalinama komunističke paradigme nalazi(o) u mitovima koji su u biti etnonacionalistički. Iz toga su proizišle i dominantne (ne)vrijednosti, te stereotipi problematičnih stavova i još problematičnijeg ponašanja. Naime, u temelju je nametnuto-usvojenih društvenih mitova iracionalnost, maniheizam, kult smrti, sakralnost vlasti, gotovo apsolutna vrijednost općeg nad pojedinačnim, gruba isključenja drugog uz pridavanje vlastitoj veličini i značaju...

Formalno, knjiga je podijeljena u četiri cjeline – „Srpski politički etnonim“, zatim „Iz historije srpske političke mitologije“, „Likovi i figure moći – 32 case studies“ i „Doba gomile“. Sadržani članci su gotovo svi ranije već objavljeni u domaćoj i stranoj periodici, a jedan dio tekstova u nedjeljnom izdanju „Naše borbe“ u kojoj je autor imao kolumnu. Već prepoznatljiva lakoća Čolovićeva stila pisanja plijeni prilikom čitanja i ove knjige, isto kao i prisutan ugladeni ironičan ton.

Zbog i ovo malo rečenog, Čolovićevu knjigu treba čitati iz više razloga. Kao prvo, ona je značajan svjedok nesretnog vremena u kome smo živjeli. Drugo, možemo bolje razumjeti prođeni period kulturnog barbarizma. I treće, ona zorno ukazuje na svepogubnost predmodernih oblika u i oko nas, a na koje smo tako ponosno zajaha(va)li. Riječju, ona je svojevrsni katekizam zabluda i pogubnosti mitsko-integrativnih matrica postjugoslavenskih društava, te vandalističkoga ispoljavanja života.

Tomislav Žigmanov

Nova knjiga

I danas aktualni govori

Tomo Vereš, *Sveti Vlaho i Dubrovnik, Govori na Trodnevlje u Zbornoj crkvi svetoga Vlaha u Dubrovniku 1960.*, Nova stvarnost, Zagreb 1998., 56 str.

Naš sugrađanin, dominikanac dr. Tomo Vereš pripada onoj kupini subotičkih znanstvenika koji svojim pisateljskim i znanstvenim radom znaju i moguće iznenaditi one koji nisu uvijek neposredno upoznati s njihovim trenutačnim spiracijama. Naime, i pored toga što je u hrvatskoj filozofiji (i uopće znanosti) u prvom redu znan kao prvi nemarksistički katolički marksolog, zatim kao prevoditelj i veliki nalac Akvinčevih djela, te zasigurno najbolji hrvatski albertolog, Vereš svojim radom često izlazi iz navedenih okvira. Tako pored priče o dvije godine objavljenog pionirskog djela prvom hrvatskom sveučilištu *Dominikansko opće učilište u Zadru (1396-1807)*, te prošle godine publicirane odlične zbirke članaka *Bunjevačko pitanje danas*, sada su red nama njegovi govori koje je na Trodnevlje održao 1960. godine u Dubrovniku, u blagdana svetoga Vlaha. Knjiga, dakle, predstavlja tri „legendarna“ govora koje je Vereš održao od 30. siječnja do 1. veljače 1960. godine na Trodnevlje (*Triduum*) u hrvatskoj Ateni. Naime, svake godine tih dana, uoči blagdana svetoga Vlaha (3. veljače), u zornoj crkvi sv. Vlaha govore drže najugledniji hrvatski propovjednici, a 1960.

je godine to činio Subotičanin, Tomo Vereš. Feste svetoga Vlaha, središnji dubrovački događaj, kratko je u predgovoru opisao Želimir Puljić, biskup dubrovački.

Verešov govor održan prvoga dana nosi naslov „Sveti Vlaho – svjedok Isusa Krista“ i sastoji se iz dva dijela: „Kristova drama“ i „Mučeništvo svetoga Vlaha“. Drugog dana je Vereš svojom besjedom naslovljenom „Stari Dubrovnik – svjedok svetoga Vlaha“ (koju čine dvije povezane cjeline „Sveti Vlaho – stožer dubrovčake povijesti“ i „Sveti Vlaho – protagonist dubrovačke drame“) povezo prošlost i sadašnjost, dok je trećeg dana Vereš vrlo aktualno govorio na temu „Novi Dubrovnik – svjedok vremena svetoga Vlaha“ („Suvremena dubrovačka kriza“ i „Izlaz iz krize“). Govori su objavljeni u neizmijenjenom obliku i popraćeni su suvremenim autorovim bilješkama, koje čitateljima omogućuju bolje razumijevanje Verešovih poruka.

Koliko su Verešovi govori dobri i koliko je Vereš uvažan, kazuje činjenica da su njegove besjede prva knjižica u ediciji Hrvatsko govorništvo, koju je pokrenuo nakladnik Nova stvarnost.

Bruno Skenderović

Internet je preko nas došao u Suboticu + budite sa nama!

TippTopp
System

Postanite prijatelj Interneta!

- Predstavite svoju firmu svetu!
- Izradujemo www prezentacije i držimo ih na Svetskoj mreži
- Kompletna ponuda internet servisa
- Subotičko čvorište je kod nas
- Naučite koristiti Internet i Vi
- Kurs traje 16 časova

Sve INFORMACIJE možete dobiti u našem Informativno-prodajnom centru

✉ BRAĆE JUGOVIĆA 5

Radno vreme: 9 – 19 sati

☎ 555-765

E-mail: admin@tippnet.co.yu

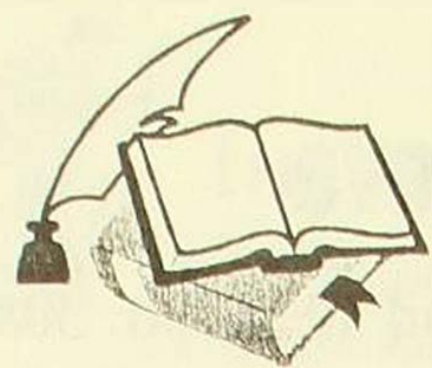
Home Page: www.tippnet.co.yu

NAMA JE DOVOLJNO DA ZNATE ZA NAS

FUNERO

PRIVATNO POGREBNO PODUZEĆE

- Subotica, Karađorđev put 2
☎ 55-44-33 (danonoćno)
- Bajmok, JNA 3
(u cvečari „Mariška“)
☎ 762-024 (danonoćno)
- Palić, Jo Lajoša 18
(u cvečari „Orhideja“)
☎ 752-759
- Horgoš, Borisa Kidriča 7
☎ 792-202 (danonoćno)

Četvrt milenija subotičke gimnazije (XII.)

piše: Mr. Josip Ivanović

(nastavak iz prošlog broja)

Da bi izvršio svoj dio dogovora s Ministarstvom prosvjete, Gradski magistrat je 1875. otvorio Općinsku žensku građansku školu u Subotici s četiri razreda čime je, uključujući ovdje i već otvorenu učiteljsku školu, konačno otvorena mogućnost obrazovanja na srednjem stupnju i ženskoj omladini.⁷⁵

U nastavku ekspanzije srednjih škola u Subotici odlukom Gradskog magistrata od 28. ožujka 1883. osnovana je Zanatska produžna škola (Ipartanoda).⁷⁶

Razvojem cijele mreže srednjih škola u Subotici, čija je jezgra bila gimnazija, gradski oci su konačno dokazali da su svoj običaj škrtarenja trajno izmijenili. Bez većih poteškoća izdržavali su gimnaziju, koja je i sama u ovo vrijeme doživljavala svoju unutarnju ekspanziju, pa se broj učenika povećao do te mjere da je trebalo od školske 1885/86.

(po prvi puta u povijesti gimnazije) uvoditi po dva do tri paralelna odjeljenja u nižim razredima gimnazije. Troškovi gimnazije bili su doista značajni, tako je grad za izdržavanje gimnazije utrošio 1861. godine

jima su se nagrađivali odlični učenici na kraju školske godine.⁷⁷

Vrlo značajna je u tom pogledu za gimnaziju bila brižnost nekih imućnih Subotičana. Mnogi su ostavljali ci-

fa, József Szalay, grof István Széchényi, Ferencz Hóbl, Grgur Mukits, Bódog Csorda, Mate Vojnits, Bernardin Matkovich i drugi.⁷⁸

Zgrada gimnazije, sagrađena 1818. godine, sada je već bila premalena za broj učenika i odjeljenja koji se iz godine u godinu povećavao. Osim toga, ta zgrada je bila znatno oštećena zbivanjima u revolucionarnoj 1848. godini, kada je bila pretvorena u vojnu bolnicu, tako da je postala prilično trošna. Na sve strane su otpadali gipsani reljevi i ukrasi. Stoga je Gradski senat donio odluku da se izgradi nova zgrada gimnazije koja bi bila dostojna ugleda koji je subotička gimnazija stekla višegodišnjim naporima kako grada, tako i profesora koji su u njoj radili. Nova zgrada gimnazije⁷⁹ građena je na sjecištu ulica Sándora Petőfija i Tivadara Felegija, a završena 1899. godine, te je predana na upotrebu već školske 1899/1900. godine. Na izgradnju nove školske zgrade utrošeno je 220.000 forinti, a zgrada je građena dvije godine. Ta izvanredno lijepa građevina, koja predstavlja ponos i ukras Subotice, i danas služi svojoj namjeni.⁸⁰

(nastavit će se)

Profesori gimnazije iz 1951. godine

22.000, 1863. - 11.000, 1871. - 16.000, 1872. - 17.000, 1876. - 20.000, 1880. - 23.000, 1884. - 27.000 forinti, da bi 1889. godine utrošio čak rekordnih 50.000 forinti. U to su vrijeme uvedene i novčane nagrade ko-

jela svoja imanja gimnaziji, mnogi su osnivali fondove za stipendiranje siromašnih ali vrijednih i dobrih učenika. Takvih fondova bilo je veoma mnogo u ovo vrijeme. Najistaknutiji su u tom pogledu bili: Mátyás Zsuf-

⁷⁵ U ovoj školi godišnje se školovalo oko 200 učenika. Konačno, 1907. godine i ova škola je podržavljena i dopunjena do sedam razreda, pod nazivom Viša državna ženska škola u Subotici i kao takva je radila do raspada Monarhije, da bi u Kraljevini SHS radila do donošenja već pomenutog Zakona o srednjim školama 1929. godine kada je ukinuta. Podaci uzeti iz zapisnika Magistrata iz 1875. godine i iz: A Szabadkai községi polgári leányiskola értesítője az 1907/8. és 1909/10. iskolai évről, közli Kovács Antalné igazgató, Szabadka 1908. és 1910. i iz: A Szabadkai magyar királyi állami felsőbb leányiskola értesítője az 1910/11. iskolaévről, közli dr. Vajda Gyula igazgató, Szabadka 1911.

⁷⁶ Ova najstarija radnička škola u Subotici predstavlja kolijevku svih tehničkih i zanatskih škola u Subotici. Od 1888. pa do 1890. godine ova škola radi pod nazivom Privredna škola (Ipari iskola), a od 1890. godine pa sve do 1965. godine naziva se škola učenika u privredi (Ipari tanonci iskola). Odlukom Narodnooslobodilačkog odbora od 8. juna 1945. godine iz ove škole se razvija Tehnička srednja škola, a škola učenika u privredi i dalje obrazuje zanatske kadrove. Tehnička škola u Subotici se 1965. godine dijeli na dvije škole: Mašinsko-elektrotehnički školski centar (MEŠC) i na Građevinsko-tehnološki školski centar (GTŠC). Tom prilikom se i dotadašnja škola učenika u privredi dijeli te se prema strukama pripaja odgovarajućim centrima, te kao takva i prestaje postojati. Od 1983. godine Građevinsko-tehnološki školski centar se dijeli na dvije škole, tako da od te godine u području tehničkih struka postoje tri srednje škole koje i danas djeluju: Metalska, elektrotehnička i saobraćajna srednja škola (bivši MEŠC), Hemijsko-tehnološka srednja škola i Građevinska srednja škola (ove dvije su nastale diobom GTŠC-a). Podaci uzeti iz zapisnika Magistrata od 28. ožujka 1883. godine i iz dokumenata iz arhiva Hemijsko-tehnološke srednje škole „Lazar Nešić“ u Subotici.

⁷⁷ Za tu se svrhu isplaćivalo godišnje po 550 do 600 forinti.

⁷⁸ Prema odluci školskog savjeta stipendije su bile konstantne za sveki mjesec, tako da se od 1886/87. školske godine cijelu sumu predviđenu za stipendiranje trebalo dostaviti ravnatelju gimnazije najkasnije do 15. lipnja za narednu školsku godinu. Podaci uzeti iz zapisnika Magistrata za 1861, 1863, 1871, 1872, 1876, 1880, 1884, 1889. godinu i iz Izvještaja za školsku 1894/95. godinu.

⁷⁹ Ili „palača“, kako su je nazivali listovi širom Monarhije, usp. u literaturi pod brojem 70.

⁸⁰ Projekti i prateća dokumentacija je zavedena pod br. 686 i 967, navedeno u izvorima pod brojem 12.

Tjelesni odgoj u prošlosti gimnazije (II.)

Renesansa tjelesnog odgoja

Nikola Matković
utemeljitelj suvremenog
tjelesnog odgoja

Tjelesni odgoj u gimnaziji pravu renesansu doživljava u posljednjem desetljeću prošloga stoljeća. Zapravo, istinsko oživljavanje sporta i tjelesnog odgoja vezano je za ime Nikole Matkovića. U gimnaziju je dospio nakon odlaska Lajosa Vermesa i unatoč mačehinskog odnosa prema njemu i njegovom predmetu, sa svojim učenicima postigao je rezultate vrijedne pažnje u cijeloj ondašnjoj monarhiji. Nikolu Matkovića, poznatog onodobnog sportaša, gradski savjet postavio je za učitelja tjelovježbe rujna 1893., koji će dugi niz godina predavati ovaj predmet (do 1924.).

Vrijedno je napomenuti da se 80-tih godina prošloga stoljeća broj učenika u gimnaziji stalno uvećavao. Ovome je postojao razlog: u gradu sem gimnazije drugih srednjih škola nije bilo. Tjelesni odgoj i sport dobijao je sve više pristaša. Mladež ga je oduševljeno prihvatila. Zanimanje je ubrzo preraslo okvire školskih sati, pa mnogi traže mogućnost bavljenja sportom van škole u sportskim društvima. Nesumnjivo da je uvođenje obavezne nastave tjelesnog odgoja u škole učinilo pozitivnu ulogu na sam razvoj sportskog života u gradu.

Program tjelesnog odgoja obuhvatao je proste vježbe, vježbe na spravama, pojedine atletske discipline, hrvanje, igre s loptom i osnovne vježbe iz domobranskih pravila. Počev od 1895. svake godine na Paliću u mjesecu lipnju održavao se sportski dan škole. Tog dana organizirana su sportska natjecanja za prvenstvo škole u raznim sportskim disciplinama, pod rukovodstvom i u organizaciji učitelja Nikole Matkovića.

Nikola Matković je sa izuzetnom ozbiljnošću obavljao svoj posao i sa velikim entuzijazmom podučavao svoje učenike mnogim sportovima. Rezultat takvoga rada pokazao se već 1894. u Segedu: na okružnom prvenstvu u sportskim natjecanjima, njegovi učenici su osvojili najviše kolajni. Sljedeće godine na okružnom prvenstvu održanom u Debrecenu gimnazisti osvajaju 2 zlatne (od ukupno 3 dodijeljene), 4 srebrne i 2 brončane kolajne. Godine 1896. u Budimpešti na velikim sportskim natjecanjima organiziranim u povodu svečane proslave milenija mađarske državnosti, Matkovićevi učenici su osvojili 2 zlatne, 8 srebrnih i 3 brončane kolajne i prvo mjesto u ukupnom plasmanu. Ovom prilikom, za postignut ovako veliki uspjeh, Nikolu Matkovića je na licu mjesta primio i sam car i stiskom ruke odao mu priznanje razmijenivši s njim par riječi. Okružno prvenstvo 1898. održano je u Subotici u organizaciji popularnog učitelja i naravno njegovi momci su ponovno remekovali, osvojivši 1 zlato, 4 srebra i 3 bronce.

S ovolikom zalihom osvojenih kolajni, gimnazisti sa svojim učiteljem, spokojno su mogli očekivati nastup na I. državnom prvenstvu srednjih škola u Budimpešti 1901., vjerujući u sebe, svoju snagu i svog učitelja.

Ante Zomborčević

Numizmatika

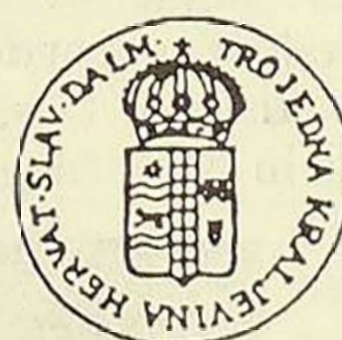
Novac na teritoriju bivše Jugoslavije u XIX. stoljeću

U prošlom stoljeću teritorij bivše Jugoslavije nije bio homogen. Pored država Srbije i Crne Gore, ostali teritorij pripadao je ondašnjoj Austro-Ugarskoj monarhiji i Turskoj i sasvim prirodno zbog toga u raznim dijelovima važili različiti novčani sustavi. U Sloveniji, Hrvatskoj, Dalmaciji i Vojvodini postojao je austro-mađarski monetarni sustav, a u Bosni (do 1878.) i Makedoniji turski.

Srbija i Crna Gora dugo nisu imale svoj novac, već su u opticaju bili novci različitih zemalja, uglavnom susjednih, ali čak i nekih daljih, kao „primjerice, Rusije. Tako je u Srbiji sredinom prošlog stoljeća cirkuliralo pedesetak vrsti novca, a posebno je bilo i u Crnoj Gori. Treba reći da je još 1804. godine u Topoli kovan novac, ali to je bilo kopiranje turskih novaca od dva i pol pijastra, pa se tim novcem nikako ne može dati tribut domaćih.

Zanimljivo je da su prvi novci koji se mogu smatrati domaćim izdati van granica Srbije i Crne Gore. Za vrijeme mađarske revolucije mnogi gradovi u Hrvatskoj i Sloveniji izdali su papirne novčanice, kao i Srbi u Vojvodini. Također, vrlo značajan i zanimljiv događaj u numizmatiki XIX. stoljeća je izdavanje bakarnog kovanog novca od jednog križara (na slici) 1849. za vrijeme vladavine bana Jelačića.

Situacija u Srbiji, koja se borila za punu nezavisnost, zahtijevala je da se novčani sustav stabilizira. Zbog različitih vrsta novca u opticaju promet je bio otežan. Prvi srpski novci otkovani su 1868. u tri vrijednosti: od jedne, pet, i deset para. S jedne strane nalazio se lik kneza Mihajla, njegovo ime i titula, a s druge oznaka vrijednosti, godina izdanja i vijenac s kneževskom krunom. Srbija je 1873. pristupila latinskoj monetarnoj uniji u kojoj su se nalazile Francuska, Belgija, Španjolska, Italija i neke druge zemlje. Iako ovo članstvo nije bilo priznato (pošto je Srbija još bila ovisna od Turske), godine 1875. Srbija kuje srebrni novac po pravilima ove unije, opet u tri vrijednosti: pedeset para, dinar i dva dinara. Glavna značajka ovog novca je da nisu imali izrekan obod kao što je to bio slučaj sa svim kasnijim izdanjima. Od 1879. Srbija redovito kuje novac u raznim apoeninama, a te godine je izdala i svoj prvi zlatan novac od dvadeset dinara.

Novac trojedne
Kraljevine Hrvatske,
Slavonske i Dalmatinske

Ante Zomborčević

Kulturna razglednica Subotice

Narodno kazalište

U mjesecu veljači Drama na srpskom jeziku Narodnog kazališta prikazivat će uglavnom reprize: „Ženidba i udadba“, „Dvanaest stolica“ i „Caca u Metrou“. Drama na mađarskom jeziku sem repriza prikazat će i jednu premijeru: „Rađanje zvijezda“, rock-operu u dva dijela.

Galerija „Likovni susret“

U Galeriji „Likovni susret“ 12. veljače otvorena je izložba slika 19 likovnih umjetnika, dobitnika nagrade „Iskra kulture“ KPZ Vojvodine. Izložba je priređena u znak obilježavanja 40. obljetnice njezina osnutka.

SKC „Sveti Sava“

Događanja u Srpskom kulturnom centru „Sveti Sava“ su u znak obilježavanja Svetog Save i osam stoljeća manastira Hilendara na Svetoj Gori. Otvorena je izložba akvarela beogradskog slikara Spasoja Papića „Putevima Svetog Save“. Zatim, održana je promocija knjige „Istorija Bosne i Hercegovine XX veka“, o kojoj je govorio dr. Milorad Ekmečić. Na historijskoj tribini, Mirko Stojnić je govorio na temu „Za krst časni i slobodu zlatnu“, o heraldici kod Srba.

Gradski muzej

Prvu ovogodišnju tematsku izložbu iz ciklusa „Adela“ Miodraga Vujačića Mirskog otvorio je Nikola Kusovac. Na izložbenoj postavci, Subotičani su vidjeli 40 ulja na platnu iz ciklusa „Adela“ koje je slikar poklonio Narodnom muzeju Beograda. Slikar je svoje djetinjstvo sve do 1941. proveo u Subotici.

Gradska knjižnica

U čitaonici Gradske knjižnice održano je predstavljanje knjige dr. Béle Sturca „Ekonomsko-botaničke vrednosti flore subotičko-horgoške pešćare“. O knjizi je još govorio i dr. Géza Czékus.

MKC „Népkör“

U Mađarskom kulturnom centru „Népkör“ u veljači je održano nekoliko manifestacija. Gostovalo je KUD „Petöfi Sándor“ iz banatskog mjesta Mužlja, zatim umjetnica iz Rumunjske pokrajine Transilvanije, Ilka Kilyén s monodramom „Ptica sirotica“.

KUD „Bunjevka“ Tavankut

Pri KUD „Bunjevka“ u Tavankutu već godinu dana postoji sekcija modernog plesa. Ovu grupu djevojčica s velikim uspjehom priprema Mirjana Kajtazi. Na pokrajinskom festivalu modernog plesa sekcija je osvojila prvo mjesto. Kao prvakinje Vojvodine sudjelovali su na državnom natjecanju u Beogradu i u ukupnom plasmanu osvojile su drugo mjesto. Sastav se zove „Maxi dance“ i broji 30 članova.

Restoran „Majur“

U modernom restoranu „Majur“ 14. veljače je gostovala popularna grupa „Legende“. Za njihovo gostovanje, pored visoke cijene ulaznica, bio je veliki interes.

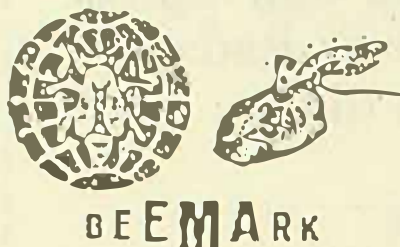
Ramiz Rashiti

Iz Svjetskog sajma pčelarstva

U Novom Sadu je 19. siječnja, u okviru ciklusa zimskih pčelarskih predavanja, na Poljodjelskom fakultetu u organizaciji mjesnog pčelarskog društva „Jovan Živanović“ pred 350 pčelara, poslovnih ljudi i posjetitelja, održana promocija Svjetskog sajma pčelarstva i Svjetske pčelarske burze. Promotori su bili od domaćina Dušan Vorgić i Vladimir Hunyadi, a ispred Sajma predsjednik Stipan Pekanović. Na promociji su bila prikazana dva filma i predočena svrha, cilj i plan manifestacije koja će se održati koncem ovog stoljeća u Beču. Posjetitelji su zdušno podržali ovu manifestaciju i dali joj punu podršku.

Planom je predviđeno da se u narednom periodu u većim pčelarskim centrima, u mjesnim društvima održe ovakvi promotivni skupovi pa je za očekivati da će se tokom proljeća održati i u Subotici.

Stipan Pekanović

A f o r i z m i

- Sa s(a=o)vjetima treba oprezno.
- Ma kakvi poslušnici... to su zombiji!
- Izučili smo još jednu istočnjačku vještinu -- levitaciju.
- Prosto nevjerovatno: iako je udaren u glavu ide bez posrtanja naprijed.
- Doušnik ne smije imati -- klempave uši.
- Ča je pusta Londra -- sa svojom maglom -- kontra Beogradu.
- Prvo su nas ošišali, pa nas proglasiše skinheadsima.
- Imamo fantastičnu turističku atrakciju: majdane pijeska -- za svačije oči.
- Otišao je u pečalbu -- proglasiše ga vanzemaljcem.
- Ma, pustimo aerobik -- latimo se hrvanja!

Željko Skenderović

Šalica kave puna nedoumica

Na našim je prostorima postala svakodnevna navika. Bez kave nema sastanka, ni sjedeljke, ni „lijepog trača“. Zbog ove činjenice znanstvenici hoće dokazati njezinu zdravstvenu ulogu. Stoga je šalica kave puna nedoumica.

Stručnjaci s kalifornijskog Sveučilišta u Brooklinu nedavno su potvrdili kako je i obična šalica kave, s 10 mg supstanci, povezana s nastajanjem karcinoma (raka). Kod svakodnevne uporabe ozbiljno može naškoditi ljudskom organizmu. Stoga oni koji se unatoč tome ne mogu odreći svoga omiljenog napitka, profesor ovog sveučilišta Bruce Emis preporučuje da jedu što više svježeg voća i povrća, kako bi neutralizirali negativne efekte kave.

Istina, s kave se posljednjih godina skida, bolje rečeno ublažava, optužba da izaziva ulkus (čir), srčane tegobe i rak pankreasa. Najnovije studije nisu sasvim čvrste u zaključcima te vrste, ali po njima ispada da je kava dobila ozbiljnog konkurenta u narušavanju ljudskog zdravlja. Manje škodi kava bez kofeina. U SAD je čak 25% proizvedene kave lišeno kofeina, i to je u novije vrijeme postao vrlo traženi artikal.

Što je to što i dekofeiniziranu kavu čini nepodesnom po ljudsko zdravlje? Na sveučilištu Stanford utvrdili su da njeni korisnici imaju višu razinu holesterola i veće srčane smetnje od ljubitelja obične kave. Razlog tomu je u procesu odstranjivanja kofeina iz obične kave, koji je toliko usavršen da se smatra prirodnim. Ipak se koriste kemijska otapala, koja su štetna po ljudsko zdravlje.

Ramiz Rashiti

Astronomija

Svemir (IX.)

Letilica Pionir 10 je napustila orbitu Plutona, ali joj trebaju još deseci tisuća godina kako bi stigla do prvih zvijezda i to u našoj Galaktici, to je učinila i druga letilica Pionir i da nam ako sve bude u redu što se njene tehničke strane tiče pošalje nove slike Svemira. Znanstvenici, poznajući osobine vodika koji je s helijem prisutan u cijelom Svemiru, na njegovoj valnoj dužini od 21 cm poslali su radio signale u beskraj zvjezdano prostranstvo, jer ovi su valovi samo nevidljivi dio bijele svjetlosti i putuju istom brzinom kao i ona, ali odgovor nisu dobili; baš kao i sa zvijezde Tao ceti od nas udaljene 11 sg ili 100 bilijuna km, prema središnjem dijelu Mliječnog puta u pravcu zvijezda Sagittariusa. Što se ide bliže središtu galaktike nailazimo na sve starije zvijezde i nama nepoznate objekte, ali s veoma snažnim zračenjem valova svjetlosti i gravitacije.

Znamo da je u početku nastanka Svemira bila samo jedna sila koja je objedinjavala nama poznate sile prirode i fundamentalne čestice. Nastankom vremena nastale su i sile i dimenzije prostora u kojem mi danas bitišemo, ali ne znamo širi li se Svemir dalje ili se

urušava sam u sebe? Svemir se sastoji iz Galaksija, one u jatima kruže oko svog središta i dalje sa skupom oko drugog središta... dokle? Sve ih dijelimo na spiralne i eliptične kao i njihove podvrste. Naš Mliječni put pripada spiralnoj vrsti galaktika i lokalnoj grupi ostalih Galaksija: Veliki Megeljanov oblak, Mali Megeljanov oblak, Ursa Minor, Sculptor, Draco, Carina, Fornax, Leo II., Leo I., NGC 6822, NGC 147, NGC 185, M 31 ili NGC 224, Andromedina galaktika, NGC 205, pratilac Andromedine galaktike, And I., And II., And III., IC 1613, M31 ili NGC 598... Eliptična galaksija M 87 blizu središta velikog jata Virgo udaljena 40 milijuna sg, je bez plina i prašine; čine je samo zvijezde. Masa joj je bilijun do stotinu bilijuna sunaca i do sada s najvećom masom tvari. Jezgru joj možda čini crna rupa (jer još nije posve dokazana); u njenom magnetnom halou kruže tisuću kuglastih skupova mladih zvijezda. Pretpostavlja se da su Quasari spiralne Galaksije s veoma velikom masom tvari, ali zbog ogromnih daljina za naše oči slabo vidljiva samo radio valom snažnije obuhvaćeni. Ima Galaksija koje posjeduju samo stare zvijezde naš Mliječni put obide oko vlastite ose za 4 milijarde godina i posjeduje do sada sve vrste i starosti znane nebeske objekte. Naše Sunce, ako bi imalo još jednom toliku masu kao što je sada ima, bi poput magline Cancera u zviježđu Taurusa udaljena 6.000 sg postao nakon pretvaranja u crvenog diva i eksplozije neutronska zvijezda, pulsar koji treperi i rotira trideset i više puta u jednoj sekundi, bogat teškim elementima. Ima primjera kada crveni div predaje materiju neutronske zvijezdi i kolapsirajući rađa se novi sustav mladih i plavih zvijezda. Još i danas u sazviježđu Cygnisa vidimo ostatke eksplozije supernove, koje se šire brzinom od 100 km/sec. Mladost zvijezda ovisi i od vodika i helija jer oni prožimaju čitavi Svemir, udahnujući mu tako reći život. Užarene nebule plina uslijed velike gravitacije tvore nove zvijezde.

(nastavit će se)

Velika maglina u Andromedi

Lazar Francišković

GARANT
 PREDUZEĆE ZA
 SPOLJNU I UNUTRAŠNJU
 TRGOVINU d.o.o.
 TRG OKTOBARSKE REVOLUCIJE 37
 SUBOTICA
 024/25-004 direktor
 27-002 komercijala
 29-042 maloprodaja
 23-537 magazin
 telefaks 024/26-719

Tel: 552-774

SALAŠ
 ZEMLJORADNIČKA ZADRUGA

**PLAST
 PRINT**
 ŠTAMPARIJA
 Preradovićevo 6

Veliko prelo 1998.

Med više oblika prela koje prave Bunjevci: divojačka (radna), obiteljska, kadgod obaško divojačka i momačka, al od svi je najznije i najsvečanije veliko prelo. Ove godine ga je priredio HKC „Bunjevačko kolo“ 31. sečnja u svojoj velikoj dvorani. Na ovom prelu, oko 250 gostiju, sve je bilo podređeno da se gosti izgledom i programom osičaju kako priliči ovakoj zabavi. Doprino je tom i podređen dobro osmišljen program u lipoj dvorani s smišnim (1.) šarama.

Ovu zabavu su uveličali počasni gosti: gradonačelnik Subatice Kasa Jožef sa suradnicima, veleposlanik Republike Hrvatske u Beogradu dr. Zvonimir Marković, veleposlanici Republike Mađarske i Republike Južne Koreje Shin Woon Park. Počasni gosti bili i pridstavnici hrvatskih kulturnih institucija, koje diluju na ovom području i pridstavnik KUD-ova sa kojim HKC ima dobru suradnju.

Triba istaknut da je još jedna velika priredba, koju priređuje „Bunjevačko kolo“, prošla brez pozvani pridstavnik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. Žalosno. Njev izostanak je zapažen med gostima, a nje pose je izazvo čudenje med onima koji su došli sa strane.

Prelo je počelo pozdravom gostima od pridsidnika HKC „Bunjevačko kolo“ Bele Ivković i željom za ugodno osičanje i dobar provod, a po već ustaljenom običaju domaćin prela, gradonačelnik Kasa, prigodnim ričima je otvorio ovu jedinstvenu zabavu Bunjevaca Hrvata. Nikoliko riči iz njegovog pozdrava su nam zaparali uši, jel je obećo da ćemo uskoro veliko prelo moć održat u balskoj dvorani kadgod godašnjeg hotela „Pešta“ (2.). U općini se nadaju da će je moć obnovit u pridvidenom vrimenu. Čim se ta dvorana obnovi, biće više mista da veliko prelo napravimo za daleko veći broj gostiju neg dosad.

Oravdano su negodovali ljudi koji su tili na ovogodišnje prelo, al nisu mogli doć do ulaznica koje su razgrabljene.

Dobrom raspoloženju gostiju doprineli su voditelji programa Bernardica Evetović i Franjo Vujkov; tamburaši pod vodstvom Stipana Jamazovića, pivači Antonija Piuković, Marin Kopilović i Antun Letić. Nune pivajuć pojedinačno ili u dvoje bunjevačke narodne i po di kordalmatinsku i starogradsku pismu. Ovi mladi pivači, iako još nemać dobro poznato ime, dobrim glasovima i učenim pivanjem su ugodno menadili goste koji dosad nisu čuli za nji. Dok su se izvođači programa sminjivali na bini u međuvrimenu su goste s nikoliko skečeva iz bunjevačkog života zabavili članovi Dramske sekcije Kola: Jakov Vojnić Tunić, Anastazija Piuković i Marija Klum. Folklorci HKC-a učenici u svečanu narodnu nošnju odigrali su splet bunjevački narodnigara u koreografiji Stevana Tonkovića Pipuša.

Posli pozdravnog govora gradonačelnika pročitana je preljska pis-

ma. Ovaj običaj se drži još od prvog velikog prela 1879., za koje je Nikola Kujundžić napiso a Stipan Mukić uglazbio i danas rado pivanu preljsku pismu „Kolo igra, tamburica svira...“. Za ovo prelo pismu je napisala dominikanka s. Blaženka Rudić:

Tamburica

Bunjevačko srce ima blago koje čuva, koje mu je drago: To su zvuci mile tamburice, s njom trepere srca tihe žice.

Čuti srce ono što ti drago: Tamburicu – bunjevačko blago.

Bez nje nema pisme bunjevačke, Subotice, lipotice Bačke, ni salaša, ni naše ravnice; sve je samo titraj tamburice.

Pivaj srce ono što ti drago: Tamburicu – bunjevačko blago.

Bez nje nema dužijance, kruva, ni lipoga bunjevačkog ruva. Polivači a ni materice ne vride bez svirke tamburice.

Sviraj srce, ono što ti drago: Tamburicu – bunjevačko blago.

Bez nje nema svatova ni prela, bez nje nema kola ni veselja. Nema pisme bečarske, momačke, ni lipote prave divojačke.

Igraj srce, ono što ti drago: Tamburicu – bunjevačko blago.

Ona žalost u radost pritvara, di je radost još više je stvara. Ona čuva lipe običaje, u žicama njenim prošlost traje.

Kaži srce, ono što ti drago: Tamburicu – bunjevačko blago!

Oj Bunjevci, potomci Hrvata! S tamburicom od suvoga zlata!

Neka žive u srcima dice mili zvuci zlatne tamburice!

Čuvaj srce ono što ti drago: Tamburicu – bunjevačko blago.

Red je da vam ukratko pridstavimo pisca ove preljske pisme. Sestra Blaženka Rudić, redovnica dominikanka, rođena je i odrasla na Bikovu. U Zagrebu je diplomirala na Institutu za crkvenu glazbu. Sad je u Senčanskoj crkvi (3.) orguljašica i katehistica. Da se ne bi čudili kako je ona ko redovnica napisala pismu o tamburici, s. Blaženka Rudić nam kaže: „Od malena sam zavolila svirku tamburaša i med njima vodeću tamburicu, ona je u me urasla, nosim je u srcu, ona vodi bunjevačku svirku. Tamburica nam razgali srce ulipča život, prati nas u svim veseljima. Tako je tamburica u meni odjedared sivnila...“.

Nije čudno, al dosta i oni koji Vas poznaju nisu znali da se bavite pisanjem pisama – od kada?

„Prve pisme sam napisala u osnovnoj škuli. Do sada su objavljivane u više tiska, a ovu poslidnju, preljsku pismu, sam napisala za ovo veliko prelo“. Ovom dodajmo da je s. Blaženka Rudić vrlo mlada, od nje je za očekivat da nas što prija obraduje objavljivanjem prve knjige svojih pisama.

Dalje o prelu: gosti su posluženi svatovskom večerom, s disnatorskim pridilom. U međuvrimenu je pridstavljeno 19 divojaka, obučeni u bunjevačku narodnu nošnju, med kojima su gosti tribali izabrat najlipču prelju i njezine dvi pratilje. Prid ponoć su zbrojeni glasovi i voljom većine gostiju za najlipču prelju je izabrana Jasmina Horvacki, učenica iz Bikova, a Miljana Prčić, učenica iz Subotice, je prva, a Dijana Prčić, učenica iz Tavankuta, je druga pratilja.

Gosti su u ponoć posluženi fancima. Sa znatiželjom su očekivali izvlačenje nagrada na tomboli. Ove godine priređivači nisu dali tušta, al su zato nagrade bile vridne. Najveća i najznačajnija je kolor televizor sa ekranom od 54 inča – kako priliči današnjem vrimenu.

Gosti su se naigrli do mile volje, a da su se dobro osičali vidi se da je većina očla kući prid svanjivanje, a bilo je i oni koje je zora uvatila kad su pošli kući.

Sad će oni koji su bili na prelu pripovidat drugima koga su vidili, kako su se provreli jel je ovo zabava koja se pravi jedared godišnje, sadržajno je bogata i zato se o njoj ima šta pripovidat.

Manje poznate riči

1. smišno – ljupko
2. prizemlje ispod Narodnog pozorišta, prema korzu
3. Senčanska crkva – crkva sv. Jurja u Subotici

Alojzije Stantić

Pravnički

kutak

Kontrak

je jedna od brojnih riječi koja je bila dio tradicionalnog bunjevačkog pravničkog vokabulara, ali ju je službena slavenska terminologija nakon 118. godine praktički u potpunosti istisnula.

Kontrak je ugovor, sporazum među strankama, ono što se više osoba dogovori. Kao i većina stručnoga nazivlja, ova je riječ u bunjevački rječnik došla neposredno iz latinskog jezika (lat. *contractus*), uz gubitak posljednjeg slova izvornika.

Pravo poznaje veliki broj ugovora. Za punovažnost većine ugovora nije neophodno da su sklopljeni u pisanom obliku – za njegovo je postojanje, po pravilu, dovoljan i usmeni sporazum, ali se u praksi može pojaviti problem oko dokazivanja sadržine takvog ugovora, osobito ako izbije spor među strankama, pa se preporuča stavljanje na papir dogovorenog. No, neki ugovori moraju biti sklopljeni u pisanom obliku npr. kupoprodaja zemlje i kuća.

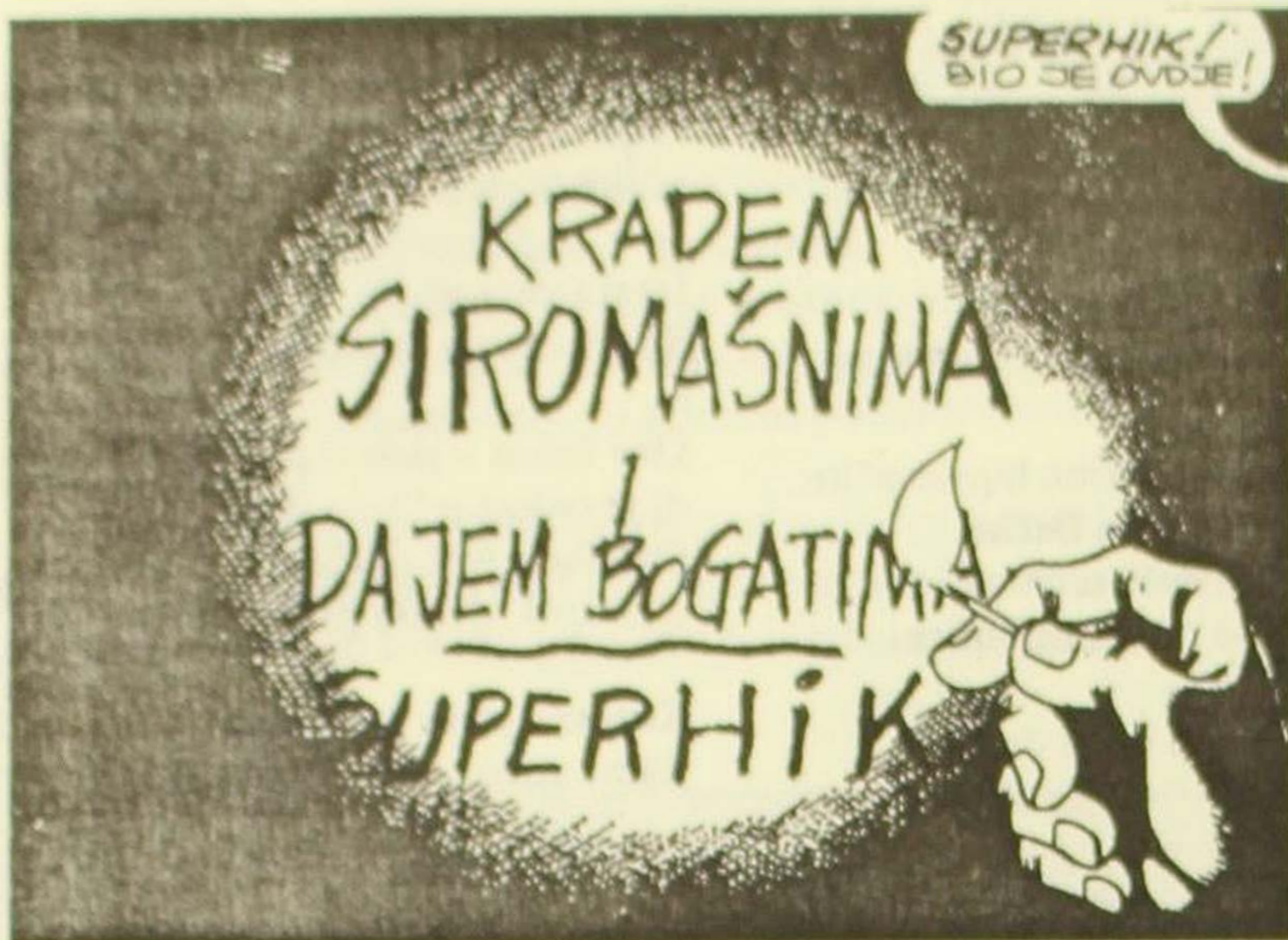
Osnovno je pravilo da se ugovori moraju poštivati (*pacta sunt servanda*), ali se u slučaju nepoštivanja oni mogu raskinuti uz odgovarajuće uvjete i snažanje posljedica nepoštivanja ugovora. Umjesto apstraktnijeg pojma raskid, Bunjevci rabe riječ – pokidati.

(j. š.)

STVARNOST...

Нова велика пљачка народа

... I MAJTA

„Najgora vremena nisu ona u kojima nas je strah da govorimo istinu. Već ona u kojima nas je strah da je slušamo“

Neki Čeh

Mudrost

Kutak sludjenih

S rakijom u (k)raj

Organizirana državna nam zajebnica, unatoč podrivanju sviju sa svih strana. Svekolika je to istina koju samo neprijatelji & potencijalni rušitelji ne priznaju, budući da jaderno neupućeni ne poznaju pravu narav istinski uređenih društava. Tako je recimo nezamislivo da se na trulom, a stoga vjerojatno i smrdljivom, što se uporno prešućuje u tzv. neovisnim medijima, jer što Bože moj truli to i smrdi, Zapadu dogodi da netko tko pije običnu rakiju može izravno poletjeti u (k)raj. Ne, to se tamo ne događa zbog represivnog zakonodavstva koji se temelji na diktaturi neslobode. To se može dogoditi samo u državi gdje Sloboda caruje ogoljena.

Bunjevačka narodna pripovitka

Zabilježio i obradio: Balint Vujkov

Tako je to, ljudi moji: čeljad kad ostari, onda samo vidi da zapravo nema pravde božije na ovom svitu. Eto, di koji čovik se napati i namuču pa opet umre gladan, žedan, go i bos, a dikojem prode život ko da su svaki dan svatovi. Bio jedan tako – kažu – i kad su ga namistili u mrtvački kovčeg on i onda ko da se smije. Čitav život on provodio onako hendele-bendele, a da je šta uradio svašta mu dobro stalo. Bač omu u tal ostavio samo gršu, žedan je uvik, a dovika bio siroma: Al da je kako – njemu nikad nije rdavo. Nikad njegov živa duša nije čula da se on potužio na čega.

Jedared se on dobro nasiso šiljerca, navuko se ko ridu bare, sokakom napravio graju i kravalj, pa ga utirali u varošku kuću, na kapetaniju. Sad će njegov bistoš uzet priko klina.

– Kako se zoveš?

A ovaj ko da je iz samog raja nebeskog poslat na zemlju da svituje narod:

– Gospodaru, ako sam se malčak i nalio, al zato nisam popio pamet pa da samog sebe zovem.

Iz starog tiska

Da li se porezi i drugi pameti mogu još više povećati?

ODGOVOR

Živio je jednom jedan moćni vladar, koji je strahovite poreze razrezao na svoje podanike, a ujedno je poslao i svoje agente među narod da vide raspoloženje naroda.

– Veličanstvo, ljudi vas strahovito grde, – javili su agenti.

– Dobro je, onda poreze treba još većma povišiti.

Razrezani novi porezi, a vladar je ponovo poslao svoje ljude da vide raspoloženje naroda.

– Veličanstvo – javili su agenti – narod psuje i čupa kosi zbog očajanja.

– Dobro je – rekao je vladar – povišiti još više poreze.

Opet su razrezani novi porezi, a izaslali agenti pošto su se vratili, javili su vladaru:

– Narod je veseo, lumpuje, pleše, zabavlja se.

– Dobro je, – reče vladar – sada već treba ublažiti poreze, pošto narod pije i lumpuje, te ne vodi brigu ni o čemu, jer nema više novaca.

(„Bunjevačko žackalo“, 19. travnja 1940.)

(Na)učimo divaniti

Kupi Petar tri rage u kojima nije bilo već više života neg što u kožu stane, pa njim očiće repove. Godina dobro ponela, a kako i ne bi kad se čak i na drumu mogla sijati proja, pa u Petrovoj bašči bundeve za pečenje da i jedva mož čovik obuvatit. Uzme Petar take tri bundeve, veže za nji koren repova, pa to sve baci u buzalicu na kraju sela.

(„Lažljivi Petar“, iz zbirke „Bunjevačke narodne pripovitke“, „Hrvatska riječ“, Subotica, 1951.)

NE VOLI TUČU

– KUD TRČIŠ, ALBE?

– TA NE VOLIM TUČU.

– PA KO SE TUČE?

– TA MENE MOJA MANDA OČE DA TUČE.

VISI OKO SALAŠA

– MANDE, AKO NEŠ BIT MOJA, JA ĆU SE BOME OBISIT.

– TA, NI ZA BOGA! MOJA NANA ZDRAVO NE VOLI KAD KOGOD VISI OKO SALAŠA.

VALENTINOVO

B.F.

Svakako će se zvat Bariša

– Dobro, kaži onda kako te zovu.

– Da su me samo zvali, ja ni lud ne bi došo ovamo. Utirali su me.

Gospodar se zablenuo, ne zna čovik šta će – srđit se, el smijati. Na kraju veli:

– E, moj čovče, činimi sker ti si ba šk o onaj bačo kojeg su kuma i babica povele na krštenje sina, a on se pitom oljolo. Popo ga pita: kako ćemo krstiti dite? A bačo: krstit e kako očete, a mi ćemo ga i tako zvat Bariša.

Bistoš nije dobro ni dovršio, a onaj poklapa ko kecemom na de seticu:

– Adi ja ne bi bi okoon, kad je to bio bačo moj jedini. Al kad vi gospodaru čak i to znae kako me je nosio na krštenje, pa zašto on da žvav djite toliko?

Kazivao: Joka Antunović, Radanovac